

The Project Gutenberg eBook of Matkustus Belgiaan, by Fritz Reuter

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Matkustus Belgiaan

Author: Fritz Reuter

Release date: June 9, 2011 [EBook #36362]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK MATKUSTUS BELGIAAN ***

Produced by Tapio Riikonen

MATKUSTUS BELGIAAN

Alasaksan kielellä kirjoittanut

Fritz Reuter

Suomennos.

Porvoossa, Werner Söderström, kustantaja, 1888.

Turku, Åbo Tidning'in kirjapainon-osakeyhtiö, 1888.

ENSIMMÄINEN LUKU.

Kuinka turilas surisi. — Miten ukko Swart tuumaeli ukko Wittin kanssa. — Swart selittää asian eukollensa, mutta tämä istuu kuin neulojen kärjillä. — Kuinka Swartin emäntä ja Wittin emäntä itkevät kuin jos olisivat ruoskitut ja kuinka poikanahjus ei ensinkään tahtonut itkeä.

Seinäkello naksutti: tik tak! tik tak!

Oli toinen helluntaipäivä vuonna 1854. Ukko Swart istui nojatuolissaan piippuaan polttaen päivällisen jälkeen, sulattaessaan niitä suloisia viskunasoosin möykkyjä, joita hänen eukkonsa oli laittanut hänelle.

Lempeä aurinko paistoi niin lämpimästi ikkunasta sisälle ja säteet ne leikkivät lattialla. Pienintäkään tuulenpuuskaa ei tuntunut ulkona, syvin hiljaisuus vallitsi sekä ulkona että huoneissa, ainoastaan kellon yksitoikkoinen tik tak kuului, ja ukko Swartin silmäkannet tulivat niin painaviksi. Tik tak! tik tak! Hän sulki silmänsä, nyökäytti päätänsä ja kello se vaan naksutti tik tak, tik tak!

Rengit ja piijat olivat tänään koristaneet tuvan kukilla ja viheriäisillä lehdillä ja lehtien kanssa olivat he tuoneet tupaan turilasia, jotka nyt lentelivät ympäri huoneessa. Kakluunin edessä makasi Vahtikoira, kuorsasi ja ähkyi unissaan, ja penkillä istui talon musta kissa ja kehräsi torkkuen. Ja kello naksutti: tik tak! tik tak!

Ukko Swart nukkui, kissa nukkui, koira nukkui, mutta turilaat eivät nukkuneet, ne lentelivät suristen sinne tänne, ja eräs oikein vanha jörö niistä istahti ukko Swartin nenänkärjelle. Oikeastaan ei se ollutkaan mikään kärki, siksi oli se liian leveä ja mukulamainen, olipa se ennemmin nappi. No niin, turilas se käveli lystikseen ylt'ympäri nappia. Mutta tuo oli ukolle vähän haitaksi, hän irvisteli pahasti ja liikutteli suupieltään, mutta ei siitä apua ollut. Vihdoin kuitenkin turilas kyllästyi tähän leikkiin; se lensi ukko Swartin napilta pois kissan luo ja täältä koiran luo, jolle se kuiskasi jotakin korvaan — koiran luota lensi se taas Swartin napille ja tätä leikkiä se yhä pitkitti, kuin jos se olisi tahtonut oikein kiusata heitä kaikkia ja tehdä heistä pilaa.

Kissa kehrää, koira murisee, ukko Swart mutisee ja turilas surisee — ja niin kului kolme tuntia.

Kun nyt taas oli ukko Swartin vuoro ja hän irvisteli ja väänteli suutaan, astui hänen naapurinsa, ukko Witt, tupaan.

"Hyvää päivää, Swart! No, kuinkas sinä voit? Tahdoin vaan kuulustella oletko yksin kotona".

"Niin onkin, yksin olen, Witt".

"No Swart, oletko harkinnut asiaa?"

"Olenpa kylläkin", vastasi hän, "en ole muuta tehnyt koko kolmeen tuntiin. Sitten kuin söin päivällisen, olen istunut tässä koko ajan ja ajatellut asiaa".

"Kuules nyt", sanoi Witt, "minun mielestäni on paras, että istahdamme tähän asiata punnitsemaan kerta vielä".

"Niin, tehkäämme niin!"

Ukot sytyttivät piippunsa palamaan ja istahtivat pöydän ääreen, vielä kerran asiasta tuumailemaan.

Heidän edessään oli olutkannu ja siihen he usein kurkistelivat, ja sitten sitä tuumaeltiin.

"Asia nyt on semmoinen kuin se on", sanoi ukko Swart.

"Niin, Swart, se on aivan totta se".

"Kuka nyt voi tietää mikä oikein olisi parasta?"

"Tämä on mutkallinen asia", sanoi Witt.

"Kovin mutkallinen", sanoi Swart ja raapi korvansa taustaa.

"Olenhan minä aina sanonut, ettemme tässä selville pääse", sanoi Witt.

"Mutta mitä hyötyä tästä tyhjästä puhelemisesta on? Mitä on tapahtuva, se tapahtuu, ja asia selvenee kyllä itsestään lopulta".

"Niinhän minä myös olen aina sanonut, Swart".

"Emmekö pane maata koko asian päälle huomiseksi?"

"Minun mielestäni kaikki nyt on selvillä", sanoi ukko Witt.

"Niin, sen verran kuin minä voin huomata, olemme me yksimieliset tässä suhtein, niinkuin kruununvouti sanoo", arveli Swart.

"Se on minunkin mielipiteeni".

"No, siis on asia päätetty!"

"Niin, hyvästi sitten naapurini; kovasti meitä tässä koetettiin, ennenkuin asia tuli selväksi".

He nousivat istuimiltaan, kurkistivat vielä kannunpohjaan, sammuttivat piippunsa, ja Witt meni kotiinsa.

Mutta tuskin oli hän ehtinyt mennä tiehensä, kun ukko Swartin päähän jo lensi se ajatus, että ehkä hän olikin tehnyt liika pikaisen päätöksen, hän aukaisi sentähden ikkunan ja huusi ulos Wittille.

"Kuules, mitäs arvelet siihen, emmekö ensin keskustele asiasta vaimojemme kanssa?"

"Vaikka maan", vastasi Witt, "eihän se haittaa; eivät he meitä kuitenkaan jätä rauhaan!"

* * * * *

Kun Swartin emäntä hetkisen sen jälkeen tuli kotio — hän oli ollut naapurin luona hätä hätää kielittelemässä —, tuli asia taasen puheeksi.

"Istu ales, muori!" sanoi Swart, "missä hiidessä sinä nyt taas olet ollut? Minä istun täällä ja vaivaan pää-parkaani, ja sinä vaan menet tiehesi, sinä!"

"Niin, näetkös..."

"Äh! minä en tahdo nähdä yhtään mitään! Paljaita tyhmyyksiä! Tässä minä saan istua itseäni vaivaamassa sillä aikaa kuin sinä juokset ympäri kylää".

"Minä olin vaan asialla".

"Sinulla on aina asioita. Ei tämä ole ensinkään niinkuin pitäisi oleman. Sillä näetkös, *minä* tahdon sitä, mitä sinä et tahdo, ja *sinä* tahdot mitä minä en tahdo. Sinä tahdot olla isäntä talossa, mutta luulenpa että minä se vielä isäntänä olen. Istu nyt vaan ales ja kuule, mitä minulla on sinulle sanottavana äläkä keskeytä minua tyhmillä muistutuksillasi. Minä tahdon selittää sinulle jotakin. Näetkös, minä olen monta vuotta vaivannut päätäni ajatellessani, mitä pojastamme on tuleva. Mitä hyötyä siitä on, että hän kuleksii ympäri maailmaa tyhmänä ja laiskana kuin sika. Sentähden olen minä päättänyt, että hän saa matkustaa Berliiniin ja sitten Belgiaan, ja siellä saa hän pysyä pari vuotta..."

"Mitä? Siellä, jossa ei kukaan ihminen tunne häntä!" puuttui Swartin emäntä puheeseen.

"Pidä suusi! Minä en vielä ole puhunut loppuun. Siinä peijakkaan yhdistyksessä Güstrowissa löytyy viisaita herroja, jotka tuntevat maanviljelystä ja kaikenlaisia kirjoja. Ja he sanoivat naapurille Wittille: 'Se jolla on poika', sanoivat he, 'ja antavat hänen laiskotella muurin ääressä, se on tyhmä aasi'. Ei, sanoivat he, jos hänestä on tuleva kelpollinen maanviljelijä, niin tulee hänen matkustaa Belgiaan ja oppia järkiperaista maanviljelystä, joka kuuluu olevan jotakin oikein erinomaista siellä. Ja minä sanoin: 'No, mitä sinä arvelet, Witt?' — 'Minäkö?', sanoi hän, '*minun* poikani pitää lähtemän sinne'. — 'No sitten *minunkin* pitää kanssa', sanoin minä. — Ja nyt sinä tiedät, miten asian laita on, ja pidä siivosti suusi kiinni, sillä minä en tahdo kuulla mitään muuta".

Tuoli oikein poltti Swartin emäntää, ja hän väanteli itseään niinkuin se, joka istuu neulojen kärjillä. Mutta nyt täytyi hänen puhua suunsa puhtaaksi, ei hän enää kauemmin voinut pidättää itseään.

"No tämäpä oli kummallista! Minun pitää oleman vaiti tuommoisen härkápään tähden, kuin sinä! Vai niin, minun pitää pitämän suuni kiinni!"

Ja nyt antoi hän sanain virtailla suustaan, aivan niinkuin henkilö joka laskee olta tynnyristä ja on unhoittanut sulkea tapin, niin virtailivat sanat Swartin emännän suusta.

Ukko Swart istui alallaan kädet ristissä ja antoi myrskyn mennä ohi. Mutta kun hän luuli sen olleen ohi, niin se alkoi uudelleen; eukko oli vaan vähän vetänyt henkeä välillä.

"Vai niin, sinä tahdot lähettää sen viattoman lapsirukan pois maailman matkoille? Luulenpa todellakin, että sen tekisit, jollen minä ottaisi häntä suojellakseni. Minun oma poikani, oma Fritsini! Meillä ei ole muita kuin hän yksin, ja mitä sinä tekisit, jos me kadottaisimme hänet?"

"Rauhoitu nyt vaan, eukkoseni", sanoi ukko Swart. "Jos se nyt tuleekin vähän maksamaan, niin tahdon mielelläni uhrata sen hänen tähtensä. Ja eihän hän enään ole mikään lapsi, pääsihän hän viime vuonna arpomisessa vapaaksi asevelvollisuudesta. Ja mitäs hänelle voisi tapahtua, matkustaahan hän yhdessä Kalle Wittin kanssa?"

"Kalle Wittin kanssa? Vai niin! Lammas pannaan siis toisen lampaan kaitsijaksi. Onhan hän varsin yhtä lapsellinen kuin Frits, ja sinä työnnät ne molemmat onnettomuuteen".

"Mutta pidä nyt jo suusi, eukko. Nyt sinä rupeet aivan hulluttelemaan. Mutta kukaan ei saa sanoa, että minä työnnän poikani onnettomuuteen: minä matkustan myös heidän kanssaan Belgiaan".

"No, kas tämäpä vasta on kaunista! Ei kestäisi kauvan ennenkuin santarmit ottaisivat teidät kaikki niskasta kiinni ja veisivät putkaan".

"Älä hulluttele, minä otan passin mukaan".

"Passin mukaan! Sen vaivan voit itseltäsi säästää. Eihän sinulla ole säällistä nenääkään. Sinulle eivät he todellakaan anna mitään passia, ja siksi toiseksi, niin et sinä tunne tietäkään!"

"Minä kyselen. Ja nyt en minä enää tahdo kuulla puhuttaman tästä. Minä *tahdon!* ja kun minä *tahdon*, niin minä *tahdon!*"

Ja näin sanottuaan meni ukko Swart ulos ovesta ja naapurin luo.

Täällä oli samoin. Ukko Wittin täytyi kestää: kova ottelu vaimonsa kanssa, ja hänen ei käynyt paremmin kuin naapurinsakaan.

"Eukkoni ei tahdo oikein antaa perää", sanoi Witt, "hän pelkää, että jotakin tulisi tapahtumaan pojalle".

"Rauhoittukaat vaan, naapurin emäntä", sanoi ukko Swart. "Tulevathan pojat takaisin. Mutta menkää nyt minun eukkoni luo ja itkekää sitten molemmat, minkä jaksatte, niin kaikki on hyvä".

Ja Wittin emäntä meni.

Kun hän tuli tupaan, istui Swartin emäntä kasvot esiliinalla peitettynä. Hän itki ja väenteli käsiään, kuin jos tässä olisi ollut kysymys hänen hengestään, eikä kestänyt kauvan ennenkuin myös Wittin emäntä nosti esiliinan silmilleen ja rupesi itkeä tihuttamaan. Nyt he molemmat itkivät kilpaan ja valittivat. Mutta kun itku rupesi käymään molemmille lilan valtavaksi, alkoivat he huutaa molemmat yhtäkaaa.

"Kuinkas tämä tulee päättymään! Jos me vaan olisimme eläneet tämän yli!"

"Että hänen piti pääsemän vapaaksi sotapalveluksesta!" ruikutti Swartin emäntä.

"Minä olen neulotuttanut seitsemän uutta paitaa Kallelle ja uudet siniset housut", valitti Wittin emäntä.

"Frits saa uuden takin, ja nyt pitää hänen lähtemään Belgiaan, siihen kirottuun paikkaan!"

"Kuules, tiedätkö missä se Belgia on?"

"En, kukas sen voi tietää? Mutta pitkä matka sinne on, ja siellä on villiä ihmisiä ja ryöväreitä, susia ja rautateitä; kun minä vaan ajattelen sitä, rupee minua värisyttämään!"

"Niin, eikös se ole kauheata!"

"Eikös ne voisi lähettää poikia johonkin maanviljelys-kouluun tässä maassa? Minulla on orpana Kriwitsissä..."

"Niin, sanos nyt muuta! Se on vaan minun ukkoni, joka on pannut nämät ajatukset sinun ukkosi päähän. He tahtovat vaan itse päästä matkustamaan ales Tyroliin tai Puolaan ja kuljeksia ympäri pitkin maanteitä".

"Naapuri kulta ... kuules nyt!"

"Ei tässä mikään auta. Sen ovat he nyt kerran saaneet päähänsä. Mutta kun he kerran ovat päässeet kotia, niin..."

"Ja minun Kalleni ei saa mennä siihen kirottuun seuraan. Hän ei saa, sen tahdon minä luvata, sillä minä se sentään olen pojan äiti".

"Anna nyt asian olla äläkä sano mitään, se on paras. Mutta kun he ovat tulleet takaisin, silloin he saavat nähdä toista".

Kun he olivat ehtineet tämän sopimuksen tehdä, astui Frits huoneeseen. Hän oli ollut kylässä puhelemassa hetkisen lukkarin Dorotean kanssa siellä alhaalla sen vanhan seljapuun luona; täällä olivat he vannoneet toisilleen ikuisen uskollisuuden ja kun Frits saisi vastaanottaa talon, viettäisivät he häänsä, vaikka vanhemmat panisivatkin vastaan kuinka ankarasti tahansa. Swartin emäntä ei näet kärsinyt sitä, että näillä nuorilla oli niin paljon puhumista toinen toisensa kanssa. Ei hänellä sentään ollut mitään Doroteaa vastaan, päinvastoin, Dorotea oli kaunis tyttö ja hänellä oli hyvä ymmärryksen lahja ja sitten oli hän niin ketterä neulomaan, hän oli aivan äskeisin neulonut Swartin emännälle uuden

kapan. Mutta saisiko Frits ottaa hänet armaaksensa? Ei, siksi oli Dorotea liian köyhä. Vaikkapa he kääntäisivät hänet ylös ales, vakuutti Swartin emäntä, ei siitä asiasta sentään tulisi mitään. Dorotea oli liiaksi paljasjalkainen, ja jos hänen Fritsinsä tahtoisi naida, voisi hän saada aivan toisenlaisia tyttöjä kuin Dorotea. Olipa tässä saatavissa kauppamies Hahnin tytär ja kestikievarin orpana, mutta lukkarin Dorotea oli liian köyhä!

Frits astui tupaan niin iloisella mielin. Hän ja Dorotea olivat nyt tehneet sopimuksensa, hän oli niin iloinen, niin onnellinen.

Kun Swartin emäntä näki hänen tulevan ovesta sanoi hän:

"Sinä hymyilet, poikaseni, sinun pitäisi enemmän itkeä. Jospa vaan tietäisit mitä on tapahtunut".

"Niin", lisäsi Wittin emäntä, "tässä on kysymyksessä kauheita asioita".

Ja nyt rupesi äiti kertomaan ja selittämään hänelle koko asiaa. Eukko oli luullut, että Frits rupeisi itkemään; mutta Frits kuulteli hänen sanojaan vaan puolella korvalla, hänen ajatuksensa olivat sen vanhan seljapuun ja lukkarin Dorotean luona.

"Onkos kukaan ennen tätä tämmöistä nähnyt?" puhkesi Swartin emäntä lausumaan. "Eikö se tuhma poika istu tuossa irvistellen? Minkätähden et sinä itke, luuletko sinä, että minä lasken leikkiä. Ja mikä se sinua muuten niin huvittaa? Sinä vaan nauraa höhötät, kuu minä itken katkeria kyyneleitä!"

Ja Swartin emäntä nosti taas esiliinansa silmilleen.

Frits ajatteli vaan vanhaa seljapuuta ja omaa Doroteaansa ja se poika nahjus ei ensinkään tahtonut itkeä. Ei ensinkään auttanut, että äiti itki ja torui, Frits ei tahtonut itkeä. Ja niin tuli ilta, ukko Swart tuli kotiin ja Wittin emäntä sanoi hyvästi eikä enää kestänyt kauvan ennenkuin kaikki olivat sängyssä.

Kuu kuumotti ikkunasta ja seinäkello naksutti: tik tak! tik tak!

Swartin emäntä näki kauheita unia. Kolme isoa miestä, joilla oli kyynärän pituinen parta ja jotka olivat käärityt valkoisiin raitiin, hyökkäsivät Fritsin kimppuun ja veivät hänen uuden takkinsa, ja seitsemän sutta söi hänet suuhunsa saappaineen pävineen, mutta se poika nahjus ei sittenkään tahtonut itkeä. Ukko Swart taasen näki unta santarmeista, jotka tarttuivat hänen niskaansa maantiellä ja veivät hänet putkaan — ja Frits, niin, hän näki unta lukkarin Doroteasta.

TOINEN LUKU.

Mitä rekistraattori Schnabel oli kirjoittanut passiin. — Kuinka monta muotia löytyy. — Kuinka Frits ja Dorotea sanoivat jäähyväiset toisilleen.

Seuraavana aamuna läksivät ukko Swart ja Frits sekä ukko Witt ja Kalle kaupunkiin kansliasta ottamaan ulos "passia ulkomaalle". Se maksoi 16 groshenia, ja kun olivat sen saaneet, kiiruhtivat he kotia. Naapuri Swart oli nimittäin siitä mielipiteestä, että matkalle oli lähdeittävä mitä kiireimmin. "Sillä muuten eukko taas sekaantuu asiaan", sanoi hän.

Kun ukko Swart tuli kotio, otti hän passin esiin ja sanoi eukollensa:

"Tässä on nyt passi, ja minä seison siinä kokonaan".

"Se mahtaa olla kaunis kuvaus se".

"Kuules Frits", sanoi ukko Swart, "tules tänne ja lue passi meille. Alun saat hypätä yli. Ala ulkonäöstä".

Ja Frits luki.

"Pituus: viisi jalkaa ja yksi tuuma".

"Se on oikein, se", sanoi Swart tyytyväisenä. "Niin erittäin pitkä en minä olekaan".

"Vartalo: sangen r-u-u, sanoo ruu, m-i-i, sanoo mii, ruumii, k-a-s, sanoo kas, ruumiikas".

"Äh, mitä sinä mökötät! Ruumiikas, mitä se on? Olenko minä ruumiin näköinen, minä joka olen lihava ja verevä mies! Se pitää tietysti olla rumakas... No lue eteenpäin!"

"Silmät: harmaat — tukka: punanen..."

"Se on myöskin oikein. Mutta oikein ketun-punanen ei minun tukkani sentään ole, se vivahtaa vähän keltaseen".

"Äh, isä, kyllä sen lapsikin voi nähdä että te olette oikea kettu!"

"Mitä hittoja! Luulenpa todella, että...! Katso sinä vaan passiin".

"Suu: iso — nenä, pieni..."

"Sitä täytyy minun oikein mennä peiliin katsomaan. Minä olen aina luullut, että minulla olisi komea nenä ja että se olisi luontevan muotoinen". Ukko tarkasteli nenäänsä peilissä kaikilta puolin. "Mutta mitä pituudesta puuttuu, sen leveys korvaa. Poika, älä naura, vaan lue eteenpäin!"

"Erityisiä tuntomerkkiä: hänen kasvonsa ovat täynnä teirenpilkkuja, samoin rokonarpia ja näyttää, kuin jos ne olisivat kokoonneulotut. Niiden väri vivahtaa vähän siniseen. Hän katsoo vähän kieroon.

"Mitä! Mitenkä siinä seisoo? Anna tänne passi!"

"Tässä seisoo, isä: hän katsoo vähän kieroon!"

"Ettäkö minun kasvoni ovat siniset?"

"Niin tässä seisoo, isä!"

"Ja kasvot näyttävät kuin jos olisivat kokoonneulotut?"

"Niin, tässä seisoo niin!"

"Mutta se on hävytöntä! Että rekistraattori Schnabel on kirjoittanut semmoista passiin! Minä olin muuten aikonut lähettää hänelle juottovasikan. Kaikki se muu minun pituudestani, nenästani ja suustani, se on kyllä paikallaan ja oikein, ja se 'ruumiikas' olisi myös saanut käydä päinsä, mutta siniset kasvot, se on liian hullusti".

"No enkö minä sitä sanonut?" tiuskasi Swartin emäntä sanomaan. "Kuules Frits, istahdas ales kirjoittamaan kopio tuosta passista minulle, niin minä panetan sen lasiin ja raamiin, ja kun isäsi lähtee pois matkoille, niin on minulla siinä hänen kuvansa!"

Mutta nyt Swart vihastui. Hivukset hänen päässään nousivat pystyyn ja hän rupesi kiljumaan...

"Vai niin, sinä tahdot tehdä pilaa minun ulkomuodostani?" sanoi hän. "Mutta sen minä sinulle sanon, että huomenna aikaiseen aamulla minä ja Frits ja naapuri Witt ja Kalle istahdamme minun vankkuriini ja lähdemme matkaamme. Mutta sinä saat istua kököttää täällä yksin ja tappaa karpäsiä huviksesi. Nyt sinä menet kauniisti panemaan kapineet kokoon; vähän evästä me myös tarvitsemme mukaamme".

Ja niin sanottuaan meni Swart naapuritaloon.

Mutta tuskin oli hän avannut oven, ennenkuin hän jäi hämmästyksissään seisomaan paikalleen ja puhkesi sanomaan:

"No, enhän minä ennen ole nähnyt hullumpaa! Poika, mitä sinä oikein teet?"

Kalle Witt seiso pöydällä ja katseli peiliin. Milloin oikoi hän koipiaan suoraan eteenpäin, milloin väänteli hän niitä sivulle päin ja hän tarkasteli uusia keltaisia saappaitaan ja samoin uusia keltaisia housujaan sekä edestä että takaa. Mutta sieväpä hän olikin. Hän oli voidellut tukkansa talilla ja mustannut partansa saapasmusteella. Kädet piti hän kupeellaan ja ruusukukkanen oli hänellä hampaiden välissä. Niin seiso hän siinä täydessä komeudessaan ja tahtoi nähdä, miltä hän oikein näytti. No, kaikki oli kuin olla piti, ja hän saattaisi kyllä matkustaa, vaikkapa itse Berliiniinkin.

Ukko Swartin seisoessa siinä ällistyksestä varsin puhumattomaksi käyneenä, tulivat lukkari, herra Suhr, ja ukko Witt sisään ovesta.

"Katsokaas vaan", sanoi ukko Swart osoittaen piipullaan Kalleen, "katsokaas, kuinka se poika on laittanut itsensä komeaksi".

"Niin, naapuri," sanoi ukko Witt tyytyväisen näköisenä, "se täytyy myöntää, että kyllä hän ymmärtää pukea itsensä hyvin aina. Antakaas, kun hän nyt vaan saa sen uuden hattunsa päähänsä, niin häntä

kyllä voisi luulla vaikka kreiviksi, niin hieno hän on".

"Niin", sanoi lukkari, "se minun täytyy sanoa, että hän on valmistanut ja säälinyt itsensä mainiosti tälle matkalle. Muotia on noudattaminen. Minä tahdon nyt vaan sanoa, että jos esimerkiksi sini olisi muotina ja joku ottaisi yllensä viheriäisen takin, niin ei se sopisi yhteen!"

"Ei", sanoi ukko Swart, "siinä te olette aivan oikeassa".

Ja ukko Witt huomautti:

"Niin, totta se kyllä on!"

"Ja muoti on muoti, ja joka asia tai esine joka ei ole muotia, se ei ole muotia, vaikka mitä tekisi. Muotia niitä löytyy ainoastaan kolme, joita täytyy seurata", selitti lukkari vielä, "nimittäin sininen, keltanen ja punanen — ne muut eivät ole laisinkaan muotia."

"No, Suhr, sanokaas nyt minulle sitten", sanoi Witt, "onko Kalle muodinmukainen? Tules tänne, poikani, ja anna lukkarin tarkastaa sinua. Onko hän muodinmukainen?"

"Onpa kylläkin", sanoi lukkari, "punanen kaulahuivi, sininen takki ja keltaiset housut, se sopii säntilleen yhteen. Veli Witt, minä en tiedä mitään, joka puuttuisi, jos ei kenties korkea kaulus".

"Niin", sanoi ukko Swart, "siinä on hän oikeassa, ja olenhan minä aina sanonutkin, että semmoinen valkoinen kaulus se antaa oikein herrakkaan muodon; Frits saa myös semmoisen kauluksen".

Mutta missä oli Frits sillä aikaa?

Hän ja Dorotea istuivat sen vanhan seljapuun alla. He pitelivät toinen toistaan kädestä. Dorotea rupesi katkerasti itkemään, kun kuuli että Frits oli lähtevä matkalle ja jäävä niin pitkäksi aikaa pois. Fritskin olisi itkenyt, jollei se olisi ollut niin akkamaista miehelle. Mutta hän heitti käsivartensa Dorotean vartalon ympäri ja koetti lohduttaa häntä.

"Älä nyt itke, Dorotea", sanoi hän, "tulenhan minä pian takaisin ja silloinhan minä tuon jotakin kaunista sinulle".

"Ah, Frits", vastasi hän, "minun sydämmeni on murtumaisillaan, kun ajattelen, että sinä lähdet pois. Mitä minä pidän väliä lahjoista."

Ja Dorotea itki.

Frits oli heittiö, ei hän edes langennut polvilleen ja vannonut hänelle taivaan ja helvetin, auringon ja kuun nimessä, että hänen sielunsa oli kuuluva Dorotealle. Sitä ei hän ymmärtänyt, mutta hän taputti tyttöä poskelle ja katseli hänen sinisilmiinsä, jotka nyt olivat punaset itkusta. Hän laski käsivartensa Dorotean kaulalle ja nosti hänet istunnan polvilleen.

"Rakas, oma Doroteani", sanoi hän. "Sinä et saa itkeä. Olethan sinä sanonut pitäväsi minusta, eikä tule kauvan viipymään, ennenkuin minä tulen takaisin. Pari vuotta kuluu pian, ja silloin minä suljen sinut syliini, niinkuin nyt tänään".

Ja hän kumartihe vähän alespäin ja suikkasi suuta tytölle.

"Hyvästi nyt", sanoi Dorotea tukahtuneella äänellä, "ja mene Jumalan haltuun!"

Frits nousi ja meni. Mutta vähän väliä hän seisahtui ja kääntyi katsomaan Doroteaan päin; raskas oli tämä lähtö hänelle! Mutta kaikesta surusta huolimatta oli hänellä sentään taivas sydämmessä; ja kuitenkin oli hän vaan tuhma poika.

Ja Dorotea jäi istumaan seljapuun alle ja itki sen tuhman pojan tähden. Satakieli lauloi — ehkä tyttö juuri sentähden itkikin? — kevätuuli hyväili häntä — ehkä hänen sydämensä juuri sen vuoksi oli niin raskas? — ja kuu kumotti puitten, pensaitten välitse tähän sydämmeen. Hän ajatteli eroa ja oli kuolla ilosta ja surusta — ja kuitenkin oli hän vaan köyhä ompelijatar.

KOLMAS LUKU.

Swart lohduttaa eukkoaan mustalla esiliinalla. — Kuinka Dorotean sydän on murtumaisillaan. — Kuinka

ukko Witt unhoitti rahansa kotiin ja Kalle juoksi niitä noutamaan. — Lukkari piti kauniita puheita, mutta kadotti kuitenkin lopuksi tasapainon. — Kuinka lukkari tarttuu onkeen ja ne muut menevät matkoihinsa. Vähän metsän-ihmisistä.

Seuraavana päivänä seisoivat vankkurit, joidenka eteen oli valjastettu kaksi varsatammaa, ukko Swartin oven edessä. Varsat hyppivät iloisina vankkurien ympäri, ja ihmiset ne juoksivat edes takaisin vankkurien ja tuvan väliä; milloin oli unhoitettu sitä, milloin tätä, mutta vihdoinkin oli kaikki järjestyksessä. Vankkurien peräpuolella oli iso arkku neljällä lukolla — se sisälsi Kallen ja Fritsin matkakapineet — ja seitsemän koria täynnä evästä oli asetettu sen ympäri.

Koko matkaseurue oli nyt koossa; myöskin lukkari oli saapuvilla, hän seurasi vaan mukana kappaleen matkaa, käydäkseen samalla veljensä luona. Olipa kuitenkin niitä, jotka sanoivat, että hän meni mukaan ainoastaan eväiden tähden, mutta ihmiset sanovat niin paljon.

Sanoma siitä, että Kalle ja Frits olivat lähdössä matkalle maanviljelys-opintoja harjoittamaan, oli levinnyt ympäri kylää, ja sekä vanhat että nuoret olivat kokoontuneet lähtöä katsomaan. Muutamat olivat kiivenneet pitäjänvoudin häkki-aidalle ja muutamat lähellä olevalle pellon aidalle.

"Kaikki on järjestyksessä!" huudahti nyt Swartin Juhani, ja niin sitä nyt sanottiin jäähyväiset toinen toiselleen. Sen kertomisella en minä tahdo kuluttaa aikaa, sentähden että minä en mielelläni tahdo kertoa sitä mikä surullista on. Molemmat eukot itkivät, kun heidän piti sanoman hyvästi pojille, mutta pahimmin kuitenkin itki Swartin emäntä, hän itki kuin piiskattu. Ukko Swart lohdutti häntä, niin hyvin kuin voi.

"No no", sanoi hän pyyhkien hänen silmiään esiliinalla, mutta sitä ei hänen olisi pitänyt tekemän, sillä esiliina oli tullut padoista pahasti nokeen, niin että eukko nyt sai kaiken noen kasvoihinsa. Mutta tämä kuitenkin rauhoitti häntä. Ja niin sitä vihdoin noustiin vankkuriin.

Etusijalla istuivat Kalle, Frits ja Juhani — joka oli ajava vankkurit takaisin kotiin — ja ukko Witt ja ukko Swart istuivat takasijalla, ja koska ukko Witt oli sangen "ruumiikas", niin ei siinä enää ollut sijaa muille, jonka tähden lukkarin täytyi istua matka-arkun kannelle vankkurien perään pitämään eväitä silmällä.

"Olemmeko nyt valmiit?" sanoi Swart katsahtaen olisiko kaikki järjestyksessä, ja kaikki oli järjestyksessä. "No aja päälle sitten, Juhani. Ja te, lukkari, pitäkää kieli oikein suussa".

Heisaa! aika kyytiä sitä lähdettiin lasten huutaessa ja koirain haukuessa Swartin pihasta ja ulos avaraan maailmaan.

"Hei, seisahtukaat", huusi ukko Wunderlich, joka seiso i pitäjänvoudin häkki-aidalla, "pyörä lähtee irti!"

"Älkää vaan hukatko lukkaria!" huusi pitäjänvoudin Frits, joka seiso i aidalla.

Ja pitäjänvouti itse huusi:

"Hyvästi, hyvästi! Sanokaat terveisiä paaville!"

Kuu he ajoivat lukkarin puutarhan ohitse; näkyi pieni valkoinen käsi sen vanhan seljapuun rungon ympärillä ja kukkien ja lehtien välitse näkyivät punoittavat tytön kasvat. Ne oli Dorotean.

Hän seiso i siinä katsellen heidän jälkeensä: kyyneleet valuiivat hänen silmistään poskille ja vierähtivät sieltä ales sille pienelle valkoiselle kädelle. Nyt ajoivat vankkurit viimeisen talon ohitse ja hänen kätensä viittasi viimeiset jäähyväiset. Oli kuin jos hänen sydämensä olisi ollut pakahtumaisillaan, ja hän lankesi polvillensa sen vanhan seljapuun alle ja rukoili hartaasti Jumalaa; hän rukoili hänen puolestaan, jota hän rakasti enimmin maailmassa, ja hänen rukouksensa nousi kuin leivosten laulu ylös taivasta kohden.

Hän palasi takaisin työhönsä, mutta kaikki tuntui nyt niin vieraalta ja kummalliselta hänen ompelussaan. Ompeliko hän morsiuspukuaan vai käärinliinojaan?

Mutta meidän matkamiehemme ne ajoivat iloista kyytiä pois kylästä.

Kun he tulivat eräasen tienhaaraan, sanoi ukko Witt:

"Juhani, ptruu, ptruu! Seisauta vähän! Minä luulen, että olen unhoittanut rahani kotiin".

"Ah", sanoi Juhani, "kuinkas te nyt voittekaan olla niin ajattelematon?
Kalle, juokse sinä kotia, mutta älä nahjustele!"

"Niin, tee se, Kalle", sanoi Witt, "minä sanon sinulle missä ne ovat. Katsos nyt, kun sinä tulet kamariin, seisoo siinä kaappi, niinkuin tiedät, vasemmalla nurkassa ikkunan vieressä, — siitä ei sinun tarvitse pitää väliä — oikealla siitä, seinän vieressä, on arkku — sen saat myös antaa olla, sillä eivät rahat ole siinä. Sitten menet sinä pois kakluunin luo, niin, siellä eivät rahat myöskään ole, mutta kakluunin juuressa vasemmalla puolella vähän oikealle, jossa vanha Halli mielellään makaa, ei järin paljon taaksepäin, siellä nostat sinä ylös kiven, ja kun olet nostanut sen, niin siinä alla on avain, sen annat sitten äidille, kyllä hän tietää missä rahat ovat. No ymmärrätkös nyt?"

"Kyllä, minä juoksen nyt," sanoi Kalle.

"Odotas vähän", kiiruhti ukko sanomaan, "vielä sananen! Jollet sinä kohta löytäisi avainta, niin ei sinun tarvitse kauvan etsiä, vaan sano sitten äidille, hän tietää missä se on."

"Kyllä, isä", sanoi Kalle, ja sitten hän nosti ylös takkinsa liepeet ja lensi kirjavana kuin tiklivarpunen tiehensä rahoja noutamaan.

"Se Kalle, se on sentään reipas poika", sanoi lukkari, "lyönpä vaikka vetoa sen päälle, että hän löytää avaimen. Siitä pojasta teillä on iloa, ja niin kauniisti hän osaa puhuakin, varsin kuin kirjasta lukisi".

"Niin", sanoi Swart, "se on aivan oikein, mutta minun tyhmä poikani se istuu kököttää vaan ja tuijottelee osaamatta suutaan avata, aivan kuin pitäjänvoudin Mari. — No pöllöpää, mitä sinä nyt tuijotat? Vaikka minä sanoisin hänelle senkin seitsemän kertaa missä Belgia on, niin ei hän sittenkään sitä tietäisi".

"Se ei olekaan niin helppoa", sanoi lukkari, "eipä sitä voi häneltä pyytääkään. Täältä Alt-Strelitsiin hän kyllä voisi osata, mutta sieltä ei osaaminen enää olisi niin helppoa. Ainoa minkä voin teille sanoa on, että te ajatte aina oikealle; jos ajaisitte vasemmalle, voisi tapahtua, että tulisitte suoraan Venäjälle".

"Se olisi kauheata", sanoi ukko Swart.

"Taikka Itävaltaan", jatkoi lukkari, "taikka Puolaan, taikka kenties Hinterpommeriin".

"Mutta tiedättekö tuon oikein varmaan, lukkari?" sanoi Swart.

"Sepä oli kysymys", sanoi lukkari pudistaen päätänsä tuon epäilyksen johdosta. "Te saatte asettaa minun mihin tahansa, te saatte sysipimeänä yönä asettaa minut synkkään korpeen, niin panempa vaikka kuinka suuren veikan, että löydän tien, nimittäin jos minulla on muassani kartta. Sitähän minun täytyy lapsillekin opettaa".

"Jaa jaa, Swart", sanoi Witt, "luulenpa että lukkari on oikeassa. Mutta sanokaas, lukkari, tuleeko meidän nyt matkustaa myös laivallakin ja yli aavan veden?"

"Äh, aina sinä houraillet siitä vedestä", puuttui Swart närkästyneenä puheeseen. "Eilen et muuta puhunut. Missä se aava vesi olisi? Sen on vaan se tyhmä rekistraattori pannut päähäsi, ja mitäs hän tuntisi näitä seikkoja?"

"Niin", sanoi lukkari, "jos Belgia olisi Amerikassa, mutta silloin te saisitte ajaa yli pitkäin siltain".

Nyt tuli Kalle hengästyksissä takaisin.

"No, Kalle", sanoi Witt, "onko sinulla rahat? Sanoiko äiti muuten mitään?"

"Ei hän mitään sanonut", vastasi Kalle.

"Näitkö sinä minun eukkoni?" kysyi Swart.

"Teillä oli koko porstua täynnä ihmisiä, ja ne juttelivat ja haukkuivat kuin rengaskoirat ja sanoivat, että te olitte vanha pöllö, kun otitte Fritsin kanssanne".

"Siitä en minä pidä väliä. Aja päälle, Juhani."

Ja nyt sitä lähdettiin eteenpäin ulos avaraan maailmaan, mutta ensiksi läpi metsän.

"Niin", sanoi lukkari, "mitä minun taas piti sanomankaan; hauskaa sentään on matkustella, nimittäin kun on rahaa kukkaro täysi. Nuorempana minä olin sangen utelias ja minä kuljeksin ympäri maata, ja hyvin minua otettiin vastaan, jos tulin vaikka mihin, sillä tietäkääs, että minä siihen aikaan olin uljas mies ja olin sievän näköinen, ja se on pää-asia. Minä ajoin silloin tavallisesti postivaunuissa ja kannoin kauniita viiksiä, aivan kuin olisin kuulunut sotaväkeen, ja olin helkkarin ylpeä".

"Se on totta, se", sanoi Witt, "ja se on myös parasta".

"Niin, se täytyy myöntää", sanoi ukko Swart ukko Wittille, "että ylpeä oli lukkari".

Ja Swart antoi samalla Fritsille kolauksen niskaan.

"Saakeli sinua, poika, etkö tahdo istua selkä suorassa!"

"Niin", sanoi lukkari, "pitää aina oleman niin suora ja kankea kuin seiväs, ja sitten teidän pitää olla rohkea ja iloinen ja esiytyä uljaalla ryhdillä. Kun teitä kohteliaasti puhutellaan, tulee teidän myös olla höyli, erittäinkin sotaväkeä kohtaan. Te olette esimerkiksi tanssijaisissa; silloin tulee joku aliupseeri ja sanoo: 'Kirottu mies, minä tahdoit tanssia teidän daaminne kanssa!' No, niin erittäin hauskaa tuo ei ole, mutta ei se auta, teidän täytyy kumartaa ja sanoa: 'Kuten käskette, herra korpraali, se on oleva minulle suuri huvi!!' Ja samassa huudahdatte te niin kovaa, että kaikki sen kuulevat: 'Viinuri! Viinuri! kaksi lasia viiniä!' Kun hän sitten tuo teidän daaminne takaisin, sanotte te ujostelematta: 'Suuresti kiitollinen! Se on ollut minulle suuri huvi ja olen rohjennut tilata tänne kaksi lasia viiniä'. Saatte nähdä, että hän juo ne? Mutta ottaakseni toisen esimerkin. Otaksuu, että te menette sisään johonkin kahvilaan tahi muuhun ravintolaan, ja siellä tulee joku porvari teidän luoksenne sanoen: 'Suokaat anteeksi, hyvä herra, te ehkä olette tuttu täällä...?' Silloin te vaan ojennatte vartalonne, pistätte kädet taskuihinne, asetutte hänen eteensä ja sanotte hänelle suoraan vasten kasvoja suurellisesti: 'Mitä? Mitä te tarkoitatte? ja...'"

"Ptruu! ptruu! Juhani!" huusi ukko Witt, "seisauta vähän".

"Mitä nyt on?" kysyi Swart, "miksi hänen pitää seisauttaman?"

"Minä luulen, että olen pudottanut minun tupakkakukkaroni", sanoi Witt, "se oli minulla vielä aivan äsken ja nyt se on poissa".

"Mutta mitä tämä nyt on?" sanoi Juhani, "te ette ensinkään katso perään. Emme me tällä lailla koskaan tule Strelitsiin. Hypätkäät ales", sanoi hän Kallelle ja Fritsille, "ja lähtekäät hakemaan sitä".

Vankkurit seisahtuivat, Kalle ja Frits hakivat tupakkakukkaroa, ja lukkarin piti juuri jatkaman keskeytettyä esitelmäänsä sekä antaman vielä useampia hyviä neuvoja, kun samassa herrasvaunut, joita neljä ruskeata hevosta veti, ajoivat lentävää vauhtia heidän ohitsensa. Tämä nyt oli hyvin kaikki, mutta varsat tuskin olivat ehtineet nähdä vieraat vaunut ja ne neljä hevosta, ennenkuin ne nostivat häntänsä ilmaan ja läksivät laukkaamaan niiden perään.

"Katsokaas varsoja — ptruu!" huusi Swart niiden perään ja Juhani kiljui: "Ptruu! Ptruu!" itse ukko Wittkin rupesi huutamaan: "Ptruu! Ptruu!", mutta ei siitä apua ollut. Silloin ukko Witt ja ukko Swart hyppäsivät ales vankkurista ja läksivät juoksemaan varsain perään, mutta siitä eivät varsat pitäneet lukua, vaan juoksivat, kuin jos mehiläisparvi olisi niitä ahdistanut. Juhani heitti ohjokset lukkarin käteen ja läksi hänkin juoksemaan varsain perään, ja niin he lensivät kaikki eteenpäin kuin jos valkea olisi ollut irti, ja sill'aikaa istui lukkari tyytyväisenä keskellä eväskoria katsellen kilpajuoksua. Mutta ei hänen ilonsa kestänyt kauvan. Molemmat tammot vankkurien edessä rupesivat herittämään korviansa, ja ennenkuin lukkarimme tiesikään, läksivät ne karkaamaan toisten perään. Nyt myös lukkarikin rupesi huutamaan: "Ptruu, so so Liisa, no!" Mutta kaikeksi pahaksi pudotti hän toisen ohjaksen, ja hevoset juoksivat nyt täyttä lentoa, lukkarin hyppiessä eväskorin keskellä, silloin tällöin kiljuen: "Ptruu, no, no!"

Nyt vankkurit kiitivät Wittin ja Swartin ohi.

"Mitä hittoa teidän nyt on, lukkari", huusivat he hänelle, "hulluko te olette!" mutta lukkari piteli itseään kiinni vankkurien toisesta laidasta ja vastasi heikolla äänellä: "No, no ... ptruu, ptruu!" siinä kaikki.

Hän pysyi tasapainossa, mutta vihdoinkin saivat vankkurit pahan täräyksen, ja siellä nyt makasi lukkari nurin niskoin purossa, joka virtasi tien poikki.

Ukko Swart hän kuitenkin lötkötti lötköttämistään ja saapui pian vankkurien luo, jotka olivat tarttuneet sillankorvaan. Lukkari oli tarttunut kiinni lokaan ja potki kuin jos hän olisi maannut siinä huvikseen. Ukko Witt seisoikin myös hetkisen tuota potkimista katsellen, mutta sitten päätti hän lähteä apua hakemaan ja tahtoi juosta oikotietä yli pellon. Onnellisesti hän pääsikin yli aidan, mutta kun hän oli mennyt vähän matkaa, kulki tie orapihlaja-pensaston läpi; polku oli kapea ja Witt oli leveä, ja kun hän tahtoi tunkea sen läpi, tarttui hän orapihlajiin, ja kuta enemmän hän ponnisti päästäkseen irti, sitä pahemmin hän tarttui. Kalle ja Frits tulivat nyt takaisin tupakkakukkaron etsinnästä, näkivät ukon olevan orapihlaja-pensastossa ja saivat suurella työllä hänet vedetyksi irti, ei juuri erittäin kehuttavassa tilassa. Nyt tuli Juhankin takaisin varsat muassaan, ja kaikki oli taas kuin olla piti — paitsi lukkaria, joka yhä vielä potki vedessä.

"Makaa nyt vaan alallasi!" sanoi Swart, joka oli tarkastanut olivatko silat ja vankkurit vahingoittuneet. "Älä nyt potki, kyllä me tulemme auttamaan".

Hän sitoi yhteen kaksi köydenpäätä, jotka hän oli löytänyt vankkurista ja heitti pään lukkarille.

"No, pitäkää kiinni nyt", sanoi hän, "ja te toiset tarttukaat nuoraan ja nyt vetämään!"

Ja he vetivät joka mies.

"Nyt hän tulee! Kerta vielä! Hurraa, nyt on hän ylhäällä!"

Ja lukkari oli nyt päässyt kuivalle. Mutta herranen aika, millainen hän oli! Hänessä ei nyt näkynyt ylpeyden jälkeäkään eikä samoin jälkiä hänen uusista nankiinhousuistaan.

"Kas niin, lukkari", sanoi ukko Swart, "vankkuriin ei teidän nyt käy istuminen, sillä sitten me kaikki likaantuisimme pahanpäiväisesti, paras on, että panemme teidät ruhostoon kuivaamaan päivän paisteessa".

"Ei se käy laatuun", sanoi ukko Witt, "hän voisi siten helposti kylmettyä. Ei, viruttakaamme ensin lika hänestä purossa, sill'aikaa kuin Kalle ja Frits pesevät hänen vaatteensa puhtaksi, niin hyvin kuin se nyt on mahdollista, sillä sellaisena kuin hän nyt on ei hän voi näyttää itseään kellekään ihmiselle. Ja sill'aikaa kuin vaatteet kuivavat, täytyy lukkarin olla ahkerasti liikkeessä tässä metsässä. Sill'aikaa me syömme päivällistä".

Niin tapahtuikin. Koko seura istahti eväspussien ääreen pistämään makupaloja poskeensa, mutta sillä välin täytyi lukkarin lymytä erään pensaan takana sekä tyytyä siihen, että sai silmin katsella herkkuja, ja kun hän silloin tällöin tuli piilopaikasta esiin saadakseen jonkun palasen hänkin, sanoi Swart, — sillä hän oli pahan-ilkinen veitikka:

"Varokaat, tuolta taitaa juuri tulla joku!"

Ja silloin oli lukkari kuin pois puhallettu. Mutta pahinta oli että tässä tiet erosivat toisistaan, lukkari ei uskaltanut tulla esiin eikä saanut märkää tai kuivaa, ja kaikkein harmillisinta oli, että kun seurue oli syönyt ja juonut tarpeeksi, nousivat he taasen vankkuriinsa ja ajoivat tiehensä, huudahtaen lukkarille iloisesti:

"Hyvästi nyt!" — —

Monta, monta vuotta kului, ennenkuin lukkari voi unhoittaa kaiken tämän harmin.

"Ei", sanoi hän, "se minua suututti, etteivät he pitäneet minusta sen enempää lukua, vaan sanoivat hyvästi, jättäen minut sinne samallaisessa asussa kuin Aatami paradiisissa ja ajoivat tiehensä kaikkien kauniiden eväiden kanssa, antamatta minulle kuivaa taikka märkää. Ei, se oli sentään liikaa!"

Ja minun mielestäni oli lukkari oikeassa.

Kun sittemmin kerran tultiin puhuneeksi villistä ihmisistä, sanoi Ankershagin metsänvartia, että hänen metsäalueellaan löytyi villiä ihmisiä taikka ainakin apinoita. Pari päivää helluntain jälkeen oli hän itse kohdannut semmoisen elävän. Se oli kauhean näköinen ja hän oli suuresti pelästynyt sen nähdessään.

"Mutta", lisäsi hän, "minä sanoin kohta vaimolleni: eivät ne tee pahaa; ne ovat arkoja, muuten ne ovat kotoisin lämpöisistä maista ja syövät noin melkein mitä vaan".

NELJÄS LUKU.

Kuinko he kaikki nukkuivat. — Ketkä heidät tapasivat metsässä. — Kuinka he heräsivät. — Eväskoria kasvaa puissa. — Kummituksia sydänpäivällä. — Mitä linnut lauloivat.

Oli paahtavan kuuma. Vankkurit, joissa meidän matkustajamme istuivat, kulkivat aivan hitaasti pitkin paksuhiekkaisista tietä; hiekka narisi pyöräin alla, ja Lotta ja Liisa, jotka olivat aivan paksussa hiessä, astuskelivat niin tynesti ja hiljakseen ja nyökäyttivät päätään, hännillään hosuen pois vihaisia kärpäsiä. Juhani hän istui läiskyttäen niitä ruoskallaan, ukko Witt hän silloin tällöin ähkyi: "puh, puh!" kunnes

piippu vihdoin putosi hänen suustaan, ja hän vaipui uneen. Ukko Swart istui haukotellen ja oikoen itseään, mutta vihdoin helle sai vallan hänenkin ylitsensä, hän nyökäytti ja nyökäytti päätään, ja kova kuorsaaminen ilmaisi, että hänkin oli nukahtanut.

Kalle Wittin silmäkannet tulivat niin painaviksi, että hän nojasi päänsä isänsä syliin ja nukkui. Ja Frits hän ajatteli Doroteaansa ja mitä hän oli sanonut edellisenä iltana. Hän ajatteli sitä, mistä tuo voi tulla että kaksi ihmisraukkaa voi pitää niin paljon toisistaan, hän ajatteli ja ajatteli, mutta ei hän kuitenkaan voinut löytää oikeata syytä siihen, ja ennenkuin hän oli sen löytänyt, oli hän jo vaipunut unen helmaan ja näki unta rakkaudesta, onnesta ja pikku Doroteastaan — se oli ihana uni — he olivat istuvinaan molemmat käsi kädessä sen vanhan seljapuun alla ja Frits sanoi vieläkin kerran hänelle jäähyväisensä. Juhani yksinään enää oli valveilla; hän hosui ruoskallaan pois kärpäsiä ja ähkyi silloin tällöin: "äh!" mutta kun jo koko seura nukkui, ei hänkään voinut vastustaa hellettä, vaan antoi hevosten olla omin tahdoin ja sulki silmänsä.

Sen havaittuaan sanoi Lotta Liisalle:

"Kuules, me olisimme oikein tyhmit, jos me nyt enää astuskelisimme eteenpäin näin omin käsin. Poiketkaamme tien syrjään huvittelemaan vähän metsässä; miksi me tässä vaivaisimme itseämme?"

Ja Lotta poikkesi tieltä oikealle ja Liisa seurasi häntä. Puiden varjoon tultuaan, seisahtuivat he ja jättivät vankkurit seisomaan kuumaan päiväpaisteeseen. Lotta ja Liisa ahmivat suuhunsa tuoretta, väkevää ruohoa ja niillä oli sanomattoman lysti, kun olivat saaneet narrata koko seurueen.

Ukko Witt ja ukko Swart roikkuivat sinne tänne, Kalle makasi pitkinpuolin vankkurissa ja Frits poikki puolin. Ampiaiset ja turilaat surisivat heidän ympärillään, ja hävyttömät kärpäset istahtivat heidän nenilleen, mutta makaajat ne vaan hikoilivat kuin jos heillä ei olisi ollut tuntoa laisinkaan.

Viileässä metsässä on kaikki niin hiljaista kuin keskellä yötä. Tuuli huokuu keveästi läpi lehtien, se kuiskailee niin hiljaa kuin jos koko maailma makaisi unen helmassa, unelmien vallassa. Heinäsirkat laulavat pehmeässä sammalistossa niinkuin sirkka kotituvan muurissa, pähkinäpensastossa visertelee rastas vartialauluaan, tikka se sulkee ovet ja ikkunat, että te saisitte maata rauhassa, ja käki kukkuilee kova-äänisesti niinkuin vahtikoira kotipihalla!

Kaukaa kuului iloinen laulu, ja kaksi iloista ylioppilasta tuli astuskellen pitkin tietä puitten välitse. Ensiksi lauloi toinen heistä yksinään ja se laulu kuului rastaan laululta, ja sitten kumppani yhtyi lauluun, ja nyt se kuului kuin myrskyn kohina sen lentäessä yli kedon.

Kun he tulivat sille paikalle, missä vankkurit seisoivat, hiljeni laulu, ja molemmat ylioppilaat nauroivat ja viittasivat sormellaan vankkurissa makaajiin päin ja kuiskasivat toisilleen.

"Mutta käykö se laatuun?" sanoi toinen.

"Käykö laatuun? Tules, niin hiivimme sinne!"

He hiipivät nyt niin hiljaan kuin mahdollista oli vankkurien luo; toisen irroittaessa vitjat vankkurinaisasta, riisui toinen hevoset valjaista. Sitten ottivat he ohjokset varovaisesti Juhaniin kädestä sekä nousivat hevosten selkään, jotka nöyrästi tottelivat heitä ja menivät syvemmälle metsään, varsat perässä. Kun he olivat tulleet niin pitkälle metsään, ettei heitä näkynyt vankkurista, sitoivat he Lotan ja Liisan kiinni suureen pähkinäpuuhun, ja siinä he sitten seisoivat nauraen koirankurilleen. Ne olivat aika veitikoita, ne ylioppilaat! — Mutta ei tässä vielä kyllin, he täyttivät taskunsa pienillä kivillä ja savenpaloilla ja hiipivät sitten erään puun luo, jonka pisimmät oksat ulottuivat aina vankkurien yli. Tähän puuhun he kiipesivät, toinen asettui oikealle, toinen vasemmalle, ja kun olivat löytäneet oikein sopivat paikat, joista heitä tiheään lehtien läpi ei voitu ensinkään nähdä, korottivat he itseään ulommaksi ja tähtäsivät ukko Swartin nenänkärkeen. He löivät vetoa siitä, kuka heistä saisi sattumaan siihen, ja nyt alkoi piiritys, kuin jos Swart olisi ollut Sevastopoli ja hänen nenänsä sangen tärkeä paikka siinä. Kaikkia hulluuksia ne ylioppilaat sentään keksivätkin!

Hei! nyt toinen heistä heitti ison savenpalan ihan vasten Swartin paksua, kaunista nenää, ja Swart säpsähti unestaan ja rupesti aivastamaan.

"Ei", sanoi hän puoleksi unissaan, "en minä siihen rupea. Emme me pelanneet nenän näppäyksistä!" Hän oli unissaan pelaavinaan Schafkopfia. "Vai niin, sinä tahdot pelata minua nenäni päällä!" ja samassa antoi hän kolauksen Wittille, joka oli myyvinään kuroja ja parailaan sitovinaan viimeisen säkin suuta kiinni. Witt tarttui Kalleen, joka makasi hänen polvensa päällä, kauluksesta ja veti ja nyki siitä, niin että poika oli kuristumaisillaan; hänen huulensa olivat jo aivan siniset. Ja Kalle töyttäsi Fritsiin.

"Hyvästi", sanoi Frits, "muista minua, kahden vuoden päästä tulen minä takaisin ja silloin me

vietämme häämme". Sen sanottuaan suikkaisi hän ukko Swartille suuta: "Hyvästi, armas Doroteani!"

Juhani hänkin rupesi liikahtelemaan, hän veti sitä köyttä, joka oli sidottu säkin ympäri, ja huusi: "No no!" kunnes hän sai silmänsä oikein auki: "Mitä hittoja", sanoi hän, "mitä tämä on?"

"Missäs hevoset ovat?" huusi ukko Swart kauhistuneena.

"Missäs hevoset ovat?" huusi myös ukko Witt, ja Frits ja Kalle huusivat yhtä kurkkua:

"Mitä tämä on? Mihin hevoset ovat joutuneet?"

"Ja varsat", sanoi Swart, "mitä ihmeitä tämä merkitsee? Tämähän on kummallista!"

"No", sanoi Juhani, "ne ovat veijarit vieneet yhdessä tammain kanssa".

"Tämä on ikävä seikka", sanoi Witt. "Mitä me nyt teemme, Swart?"

"Tässä on ollut noitatempuilla pelinsä", sanoi Swart. "Ylös jaloille, joka mies! Rientäkäämme kukin eri haaralle etsimään. Tämäpä on kummallista!"

Ja nyt he lensivät kuin hullut pitkin metsää, huusivat ja kiljuivat Lottaa ja Liisaa, mutta eivätpä Lotta ja Liisa sanaakaan vastanneet. Tämäpä oli oikein elämää, kuin jos paholainen olisi ollut liikkeessä. Kun he kaikki olivat kadonneet metsään, kiipesivät ylioppilaat ales piilopaikoistaan puusta ja heti sen jälkeen istuivat he vankkurissa ja rupesivat tarkastamaan eväskoria. Iso makkara, astiallinen voita ja isonlainen vehnäleipä katosivat heidän taskuihinsa. Sitten he ripustivat kaikki ne seitsemän ruokakoria puun oksille, niin että se tuli olemaan kuin joulupuu, ja kun se oli tehty, läksivät he tiehensä, ja kauan kuului heidän laulunsa kaukaa.

Mutta sitä iloista laulua ei kukaan kuunnellut, sillä koko matkaseurue juoksi ympäri metsää hevosia hakien. He katsahivat joka puun, joka pensaan taa, ja vihdoin he tulivat sille paikalle johon roistot olivat sitoneet hevoset kiinni. Täällä seisoi hevoset rauhallisesti pureksien tuoretta mehevää ruohoa puun juurelta. Ja ilo oli suuri, kun ystävämme saivat ne nähdä; nyt oli suru kuin pois puhallettu, ja kun hevoset taasen valjastettiin vankkurien eteen, oikein sateli kysymyksiä siitä, kuinka tämä oli ollut mahdollista, ja että kuitenkin oli suuri onni kun oli tapahtunut niin, kuin tapahtunut oli.

"Onpa tuo hullua", sanoi Swart, "näin ilman muuta riisua hevoset pois valjaista! En minä todellakaan voi tätä ymmärtää!"

"Mitä hittoa," huudahti Kalle Witt, "missä eväskorit ovat?"

"Poika, oletko sinä tullut sokeaksi!" sanoi Swart. "Mihinkäs ne olisivat joutuneet?"

Niin sanottuaan meni hän vankkurien luo, mutta eipä hänkään mitään eväskoria nähnyt.

"Ei, ne ovat todellakin poissa!"

"Niin, sinä olet oikeassa", sanoi Witt, "ne ovat todellakin poissa".

"Ne ovat poissa", sanoi Juhani.

"Herranen aika!" sanoi ukko Swart, joka sillä välin oli kurkistanut joka haaralle, "olemmeko me todellakin kaikki noidutut! Tuollahan ne riippuvat puussa!"

Kaikki katsahtivat ylös puuhun. Ja siellä ne todellakin riippuivat.

"Yksi — kaksi — kolme — neljä — viisi — kuusi — seitsemän!" luki Swart. "Ne ovat kaikki tallella!"

"Mitään tämmöistä en minä vielä koskaan eläissäni ole nähnyt", sanoi ukko Witt pudistaen päätään. "Tätä en minä voi ymmärtää".

"Tällä paikalla kummittelee", sanoi Kalle.

"Tällä paikalla ei ole kaikki kuin olla pitäisi", sanoi Witt.

"Ei", sanoi Juhani, "tässä paholainen vehkeilee".

"Tämä kaikki on minusta kuin unennäköä", sanoi Swart; "mutta yhden teistä täytyy kiivetä puuhun".

Frits sanoi ettei hän ollut oppinut kiipeemään.

"Ja minä en myöskään voi kiivetä", sanoi Juhani. "Minun päätäni rupee niin huimaamaan".

Kalle silmäili uusia housujaan, mutta ei tässä nyt mikään auttanut, hänen täytyi kiivetä ylös puuhun. Hän kiipesi ja saikin eväskorit onnellisesti ales — mutta kiilto hänen keltaisista housuistaan oli poissa.

Kun he näkivät kadottaneensa ainoastaan yhden makkaran, astiallisen voita ja vehnäkakun, sanoi ukko Swart:

"Hyvä sentään on, että kaikki päättyi niin kuin on päätynyt. Mutta älkäämme kertoko tätä juttua kellekään, muuten kaikki vaan tekisivät pilaa meistä, ennen kaikkia ei minun eukkoni pidä saaman tästä vihiä, sillä sitten en minä enää saisi rauhaa häneltä. Kuules se, Frits, että pidät suusi kiinni, ymmärrätkös!"

Mutta heidän nyt ajaessaan läpi metsän laulelivat pikkulinnut puitten oksilta:

"Kuules vaan! Kuules vaan! Ukko Witt ja ukko Swart ovat tulleet narratuksi. Ukko Swart ja ukko Witt. Varis sen kertoi. Tirlirlit! Tuossa istuu ukko Witt, se veijari, se veijari!"

Käki kukkui:

"Kukkuu! Narratuksi tulit! Kukkuu! kukkuu!"

Ja harakka nauroi ja närhi kiljui:

"Se on oikein, se on oikein!"

Ja heidän ajaessaan ulos metsästä, istui varis puun oksalla räähkyen:

"Hurraa, hurraa! Vanha ukko Swart, sinä narratuksi tulit, ukko Swart!"

Ja orapihlajapensastossa tien vieressä lauloi rastas.

"Se hyvää teki! Se hyvää teki!"

Ja vanha tarhapöllö kiljui Wittille:

"Ukko Witt, taskukellosi jäi orapihlajapensastoon, uhhuu! ukko Witt!"

Ja se oli totta, mitä pöllö sanoi, sillä kun Witt aikoi katsoa kuinka paljon kello oli, oli se vanha iso kello poissa.

Kun he sitten vihdoinkin saapuivat Strelitsiin ja seisahtuivat majatalon pihalle oikealle kädelle, seiso siinä neljä hanhea, ja ukkohanhi sanoi:

"Mitä lörpötystä se on! Kuka avomaantiellä nukkuisi?"

Ja ne kolme tyhmää naarashanhea rupesivat myös kiljumaan:

"Mitä lörpötystä se on! Kuka antaa itsensä niin narrata?"

VIIDES LUKU.

Kuka oli "Hiljaisen raudan" isäntä. — Kuinka he polttivat sikaria. — Miltä Kalle näytti tullessaan näytelmästä. — Sinisestä hännystakista tulee tavallinen viheriäinen takki. — Kuinka Witt huusi: "valkea on irti!" — Sikareista, joissa ei ole ilmaa.

Kun he tulivat majatalon luo, sanoi ukko Swart:

"Käykäämme tähän kortteliin! Minä tunnen isännän ja hän on sangen höyli mies, hän on ennen ollut räätäli, mutta nyt on hän ostanut majatalon 'Hiljainen rauha'".

"Se nimi on minun mieleiseni", sanoi Witt, "täällä varmaankin mahtaa olla hyvin rauhaista, käykäämme tähän kortteriin".

"Ottakaat eväskorit ales vankkureista, pojat", sanoi Swart, "ja tules, naapuri, niin astumme sisään".

Mutta kun he tulivat ovelle, saivat he kuulla hirmuista elämää huoneesta.

"No, tule esiin vaan, äläkä vihoita minua", huusi naisen ääni.

"Sitä en tee", kuului toinen ääni, "minä en laisinkaan pidä lukua siitä oletko sinä suutuksissa vai et".

"Jollet paikalla tule esiin, niin minä revin sinulta silmät päästäsi".

"Minä näytän sinulle, että minä se olen isäntä tässä talossa".

"Tahdotko tulla esiin, sinä vaivainen pelkuri! No, tuletko! Minäpä kyllä sinun opetan, minä!"

Molemmat huusivat ja kiljuivat kilpaa. Witt ja Swart katsahivat toinen toisensa puoleen ja ajattelivat, että suuri onnettomuus oli tapahtumassa, ja hetkisen kuunneltuaan tätä elämää, astuivat he sisälle "Hiljaiseen rauhaan".

Räätäli istui pöydän alla kiljuen:

"Minä en liiku paikaltakaan, minä tahdon vielä kerran nähdä, enkö minä ole isäntä omassa talossani!"

Hänen rakas eukkonsa seisoj hänen edessään. Hän oli aivan tulipunainen kasvoiltaan paljaasta kiukusta, ja hivukset ne valuivat ja läähäyivät pitkin hänen korviaan.

"Ei, minä se olen", sanoi hän kimakalla äänellään, tarttui räätälin kaulukseen vetääksensä häntä pöydän alta esille. "Tahdotko vieläkin väittää, etten minä olisi 'Hiljaisen rauhan' isäntä?"

Nyt meni Swart väliin.

"Ansaitseeko tuo nyt mitään riitelemistä! Jos minun eukkoni siellä kotona", sanoi hän kääntyen Wittin puoleen, "niin välttämättömästi tahtois istua pöydän alla, niin minä antaisin hänen istua ylihuomiseen asti, jos hänellä vaan olisi halua".

"Ei se", sanoi siihen Witt, "minuakaan ensinkään huolettaisi".

No, yksi hyvä sana synnytti toisen, ja vihdoin viimein masentui viha. Kun pojat tulivat sisään, oli rauha taas en jo palautettu "Hiljaiseen rauhaan".

Räätäli sanoi että jos he kauniisti pyytäisivät häntä, antaisi hän tällä kertaa vaimollensa anteeksi, mutta varoa hänen pitäisi vatedes enää tällaista tekemästä, sillä silloin tulisi hirvuisen onnettomuus tapahtumaan; hän oli sentään kuin olikin isäntä talossa.

"Luulenpa, että me tunnemme toinen toisemme, Aleksanteri hyvä", sanoi eukko mennessään ulos huoneesta.

"Isä", sanoi Frits, "Kalle Witt ja minä olemme kuulleet, että täällä tänä iltana näytetään joku kometia; jos teillä ei ole mitään sitä vastaan, niin menisimme sitä katsomaan".

"No menkää, menkää, minun puolestani, vaan!" sanoi Swart. "siivokaat itsenne sentään ensin vähän, mutta käyttäkää nyt vaan itsenne hyvin ja kertokaat sitten meille mitä kaikkia olette saaneet nähdä, kun tulette kotia".

Molemmat nuorukaiset menivät.

"Mitä arvelet?" sanoi ukko Swart ukko Wittille, emmeköhän maistaisi vähän olutta?"

"No maistetaan vaan!" sanoi Witt.

Ja räätäli Flick täytti lasit.

"Eihän tuo ole liikaa", sanoi Swart, "jos me tyhjennämmekin lasin olutta"

"Ei", sanoi Witt, "se ei ole hullumpaa!"

Flick oli täyttänyt kolme lasia oluella.

"Että minä sentään hukkasin piippuni!" sanoi Witt, "entä jos minä polttaisin sikaria".

"Sikarit ovat niin omituisia", sanoi Swart "minä luulen, ettei se tekisi sinulle hyvää".

"Kuinka niin?" sanoi räätäli Flick. "Niin, jos sikari olisi huonoa lajia, mutta minulla on erinomaisen hyvää sorttia, jota imevä lapsikin voi polttaa, tuntematta mitään pahoinvointia. Ne maksavatkin minulle kymmenen taaleria tuhat.

"Saakeli soikoon!" sanoi Witt, "nepä vasta mahtavat olla oikein aimo sikaria. Niistä minä tahdon

yhden".

"Oitis!" sanoi Flick ja toi koko kourallisen tätä hienoa tavaraa.

"Tässä on yksi! Sytyttäkää ja polttakaat sitä. Eikö se todellakin maista hyvälle? Ja se hieno haju sitten?"

Ukko Witt hän imi ja imi, mutta ei hän saanut sitä kirottua sikaria palamaan.

"Malttakaas vähän", sanoi räätäli. "Jos ei se tahdo palaa oikein, niin purette toisen pään pois: se on juuri hyvän sikarin tuntomerkki".

Witt puri ja piti sikaria kynttilän liekissä ja pisti sen sitten taas suuhunsa ja poltti ja veti ja imi imemistään.

"Niin", sanoi räätäli, "semmoista tapahtuu. Oikeat sikarit eivät tahdo koskaan palaa, ainakaan muutamat niistä. Voidelkaamme sitä vähän talilla, niin se tulee hyväksi. Kas niin, purkaat nyt vielä palanen pois!"

Se auttoi, ja kaiken imemisen, puremisen ja voitelemisen jälkeen saatiin sikari vihdoin palamaan, ja räätäli hieroi tyytyväisenä hyppysiään.

"Eikö se ole erinomainen sikari?" sanoi hän, "koko huone siitä hajahtaa".

"No", sanoi Swart, "se haisee melkein samalla lailla kuin jos eukkoni siellä kotona on puhaltanut traanilampun sammuksiin ja antaa sydämmen savuta. Minä olenkin iloinen, ettei siitä enää ole mitään jällellä". —

Meidän matkamiehemme olivat päättäneet jatkaa matkaansa omnibusvaunuilla, ja nyt astui ajuri Kaarle Wepupp huoneeseen.

"Huomen'aamulla kello neljä minä seisahdun tähän oven eteen", sanoi hän. "Olkaat silloin valmiina, paitsi teitä tulevat ne kahdeksan musikantia mukaan, ja sitten ovat vaunut täynnä".

Heidän tässä istuessa puhellen matkastaan tulivat Frits ja Kalle kotia teatterinäytännöstä.

"Mitä hittoa", sanoi ukko Swart, "onko se jo loppunut? Ja minä kun luulin, että näytöntö nyt vasta alkaisi. Mitä kappaletta ne tänään näyttivät?"

"No, isä", sanoi Frits, "siinä oli pyssynluotien valamista ja ampumista ja paholaisen rotko pääkalloineen, iso huuhkain, piru itse ja jos jotakin pirunkonstia".

"No, oliko se lystiä?"

"No", vastasi Frits, "voihan tuo käydä laatuun, vaikka ei siitä ole paljon kertomista. Mutta se viimeinen hyppäys, se oli vaarallinen, se olisi helposti voinut päättyä hullusti".

"Mitä se sitten oli, Jöröjussi? No kerro!"

"Jos te rupeette torumaan, isä", sanoi Frits, "niin saa Kalle kertoa itse kuinka se oli, minä tiedän vaan että meidän täytyi juosta".

"No, Kalle", sanoi Swart, "tules tänne. Kuinka se oli?"

Kalle oli asettunut seisomaan Fritsin taakse, nyt hiipi hän hiljaa esille. Herranen aika, miltä hän näytti! Toisesta syrjästä etupuolelta oli hänen nuttunsa sininen takki, toisesta syrjästä se näytti vaan liiviltä ja takaaltapäin näytti se siniseltä hännystakilta.

"Poika", sanoi ukko Witt, minkälainen sinä olet?"

"No semmoisena", sanoi Swart, "emme me voi ottaa häntä mukaan, se ei käy laatuun".

"Se ei laisinkaan käy laatuun", sanoi räätäli Flick.

"Ei, se ei laisinkaan käy laatuun", sanoi Kalle Wepupp.

"Poika", sanoi ukko Swart, "tule kohta tänne ja kerro kuinka tämä on tapahtunut!"

"En minä sitä voi auttaa", sanoi Frits. "Kalle teki hyppäyksen ja minä tartuin hänen hännystakkiinsa, mutta toinen lieve meni irti ja minä lankesin hänen päällensä".

Toiset katselivat kummastellen toisiinsa.

"Sepä on kummallista", sanoi ukko Witt.

"Se ehkä kuuluu näytelmään", sanoi räätäli.

"Niin, ehkä se kuuluu näytelmään", sanoi Swart.

Asian laita oli kuitenkin se, että juuri kun näytettiin tuota hurjaa metsästystä näytelmässä "Noita-ampuja", meni rintavarustin parvella rikki. Kalle ja Frits tekivät aika hyppäyksen ja pääsivät leikistä paljaalla peljästyksellä ja hännystäkin toisen liepeen menettämällä, mutta niin onnelliset eivät kaikki olleet. Yksi katsojista taittoi molemmat jalkansa ja oli kannettava pois, noin kymmenkunta henkilöä sai suurempia tai pienempiä vammoja. Mutta siitä eivät Kalle ja Frits tietäneet mitään.

"Se on niinkuin minä sanon", sanoi ukko Witt, "se kuuluu näytelmään. Mutta mistä me nyt saamme takin hänelle? Ei meillä ole aikaa mennä hakemaan mitään räätäliä".

"Ei, minä lähden matkalle huomenaamulla varhain", sanoi Kalle Wepupp.

"No", sanoi räätäli Flick, "minulla on hieno viheriäinen samettikauluksinen ja keltanappinen verkatakki, aivan semmoinen kuin hovissa käytetään. Sen minä myyn teille halvasti".

"Kuulkaas, isä", pyysi Kalle.

"Niin", sanoi ukko Witt, "kun se vaan sopisi".

Flick toi takin ja Kalle puki sen yllensä.

"Nähkääs vaan", sanoi ukko Swart, "kuinka se sopii hänelle hyvin".

"Niinpä todellakin", myönsi Witt. "Poika, pane hattu päähäsi!"

"Hän on nyt uljas kuin kreivi", sanoi Kalle Wepupp.

"Niin, aivan kuin kreivi", vakuutti räätäli.

Kalle ojenteli itseään uudessa takissaan, silitti tukkaansa, sovitteli kaulustaan, kierteli keltahousuisia jalkojaan ja asteli ylpeänä edes takaisin lattialla kädet kupeillaan ja nenä pystyssä.

"Minun mielestäni" sanoi Witt; "se sopisi hänelle paremmin, jos se istuisi vähän toisella lailla".

"No", sanoi Kalle Wepupp, "voihan hän kasvaa vielä!"

Se oli aivan totta, se; ja ukko Witt ja räätäli Flick sopivat nyt hinnasta, ja kun takki oli maksettu, läksivät matkamiehemme ylikertaan mennäkseen lepäämään päivän vaivoista.

Witt ja Swart makasivat toisessa sängyssä sekä Kalle ja Frits toisessa. Pian oli kaikki hiljaa huoneessa ja kuu kumotti huoneesen. Kalle yksin ei taitanut nukkua, sillä hän ei voinut riistää ajatuksiansa tuosta uudesta takista. Vihdoin hän varovaisesti nousi sängystä, puki takin yllensä ja rupesi astuskelemaan edes takaisin lattialla. Silloin tällöin seisautui hän tarkastellakseen itseään, koetteli sormillaan takkia, avasi nappia ja pani ne jälleen kiinni ja ojensi vartaloaan suoraksi, aivan kuin jos hän olisi valmistainnut häihin.

Nyt tapahtui, että ukko Swart, joka makasi selällään kuorsaellen, samassa kääntyi toiselle kyljelleen. Tämä nyt oli kaikki hyvin. Mutta pahaksi onneksi tuli hän pistäneeksi leveän, paksun nenänsä suoraan Wittin korvaan ja kuorsasi niin siihen sisälle. Witt hypähti ylös kuin salaman iskemänä. Ja koska huone oli hänelle outo ja hän näki Kallen seisovan keskellä lattiaa paitasillaan viheriäisessä takissa, huusi hän:

"Valkea on irti! Valkea on irti! Missäs minä olen?"

Frits ja Swart hypähtivät kohta ylös sängyistään kuin pistoleista ammuttuina, tarttuivat Wittin käsivarteen ja huusivat:

"Naapuri Witt! Mikä teidän on? Menkää rauhassa maata jälleen, olemmehan me matkalla Belgiaan!"

Vihdoin Witt rauhoittui jälleen ja meni maata.

"Nyt minä vaan tahdon sanoa sinulle yhden asian", sanoi hän ukko Swartille, "ettet sinä vielä kerran saisi tehdä minulle tuommoista tepposta, niin minä panen maata pää sinun jalkapuolellesi, sillä kuka sen voi tietää, ettet sinä rupea uudestaan kuorsaamaan?"

"No, se on hyvä", mutisi Swart.

Toisetkin menivät nyt levolle ja pian makasivat he kaikki taasen.

Ukko Witt oli hänkin vaipunut unen helmaan, mutta hänellä oli se paha tapa, että hän nukkui suu avonaisena, ja nyt piti juuri tapahtuman, että ukko Swart taasen kääntyi toiselle kyljelleen ja mitään huomaamatta pisti isonvarpaansa Wittin suuhun. Ukko Witt juuri silloin näki unta sikareista, joissa ei oikein ollut ilmaa, vaikka ne hajahtelivat niin hyvälle; hän imi ja imi, mutta ei hänen ensinkään tahtonut onnistua saada sitä kirottua sikaria syttymään. Yhtäkkiä oli hän kuulevinaan räätälin sanovan:

"Pure pää poikki!"

Ja Witt puri.

Nyt oli Swartin vuoro hypätä ylös sängystä. Hän kirosi ja kiljui! Frits hypähti sängystään ja Kalle veti housut jalkaansa, ja kun nyt kaikki olivat jaloillaan, makasi yksin ukko Witt vuoteellaan, viatonna kuin lapsi joka syntyi eilen, eikä ensinkään voinut ymmärtää mikä nyt oli hätänä.

"Mitä", ärjyi ukko Swart. "Sinä rakkari ja kanalja! Vai niin, sinä puret ihmisiä, sinä? Ansaitsisitpa aika kolauksen vasten suutasi. Hän on salavihainen kuin vanha rakkikoira".

Ukko Witt hän vannoi olevansa viaton. Hän oli vaan tehnyt niin unissaan, ja jos hän olisi tietänyt mitä se oli, ei hän tosiaankaan olisi ottanut varvasta suuhunsa. Olihan hänelläkin ihmistunteita. Hyi, kun hän vaan ajatteli sitä, vääntelivät suolet hänen mahassaan. Hän kyllä, hän myönsi sen, että sikari eilisiltana oli tehnyt hänelle pahaa, mutta tämä kuitenkin oli seitsemän kertaa pahempaa.

"Mutta", sanoi hän, "jos sinä välttämättömästi tahdot kosta, niin minä aivan mielelläni pistän varpaani sinun suuhusi, ja niin on asia sovitettu".

Ei, sitä ei Swart tahtonut, ja niin he menivät uudelleen levolle ja heräsivät vasta kuu kello löi neljä ja heidän oli matkaansa jatkaminen.

Kun he tuskin olivat pukeneet yllensä, menivät he alikertaan ja joivat aamukahvia, kunnes Kalle Wepupp tuli ajaen viedäksensä heidät sieltä.

KUODES LUKU.

Frits lähettää terveisiä Dorotealle. — Kuinka Swart tuli istuneeksi rummussa. — Kuinka talonpojat ja musikantit tappelivat. — Mitä Neu-Strelitsin porvarit siitä sanoivat. — Kuinka ukko Krum valittiin puheenjohtajaksi ja ajoi koko seurueen pormestarin eteen.

Toisten kahvia juodessa meni Frits Juhaniin puheille pihalle.

"Juhani", sanoi hän, "sinä kyllä tiedät, että minä ja lukkarin Dorotea pidämme yhtä. Kun tulet kotia, niin mene kohta Dorotean luo ja anna hänelle tämä pieni rasia. Siinä on kultasormus, jonka minä ostin eilen illalla, ja pieni paperilappu, johon on kääritty kiharainen minun tukastani, ne lähetän minä hänelle muistoksi. Ja sano hänelle myös, että parin vuoden perästä minä annan hänelle vielä jotakin parempaa, jos hän pysyy minulle uskollisena ja että hän silloin tällöin kirjoittaisi minulle, kuinka kotona käy. Hän saa vaan kirjoittaa kirjeen kuoreen: Herra Frits Swartille, nykyään asuva Belgiassa, niin ei kirje joudu hukkaan. Sano terveisiä äidille ja sano hänelle, että me tulimme onnellisesti tänne, että olemme terveet ja kaikki on käynyt hyvin, muutamia pieniä kohtauksia lukuun ottamatta — niinkuin että me kerran olimme vähällä taittaa niskamme. Sano hänelle ettei hän turhia itke, sillä isä sanoo, että tämä on minun parahakseni. Ja katso nyt hyvin varsojen perään, erittäinkin niiden pienien, ja tuo elukat oikeaan aikaan kotia laitumelta, kun rupee tulemaan kylmät ilmat, niin ettei niiden ole kylmä öisin, ja katso myös Vahdin perään, se uskollinen koira rupee jo tulemaan vanhaksi. Ja voikaat hyvin kaikki! Hyvästi nyt, Juhani!"

Frits meni, mutta ovelta kääntyi hän ja meni taas Juhaniin luo.

"Vielä yksi asia, kuu vielä muistan sen", sanoi hän. "Älä nyt vaan unhoita sitä. Sinä tiedät, että lukkarilla on lehmä, jota Dorotea aina lypsää; ruoho heidän vanhassa niityssään on huonoa, ja kun meidän niitty on aivan lukkarin niityn vieressä, olen minä luvannut että se saa mennä meidän niityymme. Sano se äidille, kyllä minä puhun siitä isälle. Syksyllä saa lukkarin aina meiltä kuorman heiniä, tee se oikein suureksi, ja anna hänen, jos mahdollista, saada kaksi kuormaa".

Hän oli tuskin ehtinyt sanoneeksi tämän, kuu he saivat kuulla hirveän metelin kadulta.

Frits ja Juhani kiiruhtivat sinne, ja kun he tulivat vaunujen luo, oli kuin jos niiden sisällä olisi ollut puolen tusinaa peikkoja. Ukko Witt, Kalle, kahdeksan musikanattia ja Kalle Wepupp, lyhty kädessä, tulivat juosten paikalle katsomaan mikä nyt oli hätänä. Wepupp valaisi lyhdyllään vaunuja ja toiset katselivat yli hänen olkapäänsä.

Siellä istui ukko Swart peräpuoli painuneena isoon turkkilaiseen rumpuun ja koivet pystyssä. Hänen kasvonsa olivat vallan siniset ja käsiään ja jalkojaan hän sätkytteli päästäksensä irti.

"Auttakaat, auttakaat!" huusi hän, "minä kuolen, minä kuolen!"

No, Frits ja Kalle ja Wepupp ja ukko Witt he tarttuivat Swartin käsivarsiin ja jalkoihin vetääksensä häntä ylös rummusta, mutta se oli turhaa; sillä kun Swart nostettiin ylös seurasi rumpu myötä ja kun he laskivat hänen jälleen ales, vaipui hänen painopisteensä syvemmälle rumpuun.

Sillä välin se musikanatti, jonka rumpu tämä oli, kiroili ja noitui ja sanoi että hänen soittokoneensa oli tullut kokonaan turmelluksi, ja se oli maksanut hänelle koko sata markkaa vähintäin, ja samassa antoi hän ukko Wittille semmoisen iskun vasten rintaa, että hän menetti tasapainonsa ja lankesi harareisin ison bassoviulun yli.

Nyt oli hätä käsissä; jos meidän ystävämme jo ennen olivat olleet pulassa, niin oli heidän tilansa nyt vielä pahempi.

"Kas, nyt meidän on hyvä olla", sanoi Kalle Wepupp. "Toinen ukoista istuu bassoviulussa ja toinen rummussa".

"Ai, ai", parkui ukko Witt, "minä luulen että minä olen ihan halki revennyt".

Kalle ja Frits he vetivät ja nykivät ukko Swartia niin että hänen tilansa vaan kävi pahemmaksi, kunnes rumpari ruuvasi rummun pois pingoituksestaan ja sanoi:

"No, vetäkää nyt!"

He vetivät, ja ukko Swart oli pelastettu.

"Hurraa!" huusi Kalle ja heilutti hattuaan. "Tässä hän nyt on".

Tämä nyt oli hyvä kaikki, mutta pahin oli vielä jälellä.

Musikantit kiljuivat ja pauhasivat, erittäinkin bassoviulun omistaja ja hirmustunut rumpari; he tahtoivat korvausta siitä vahingosta, minkä heidän soittokoneensa oli saanut, ja olivat niin hävyttömät, että pyysivät 100 markkaa.

Ukko Swart suuttui, hänen kasvonsa muuttuivat aivan ruskeiksi paljaasta kiukusta ja hän käski heidät mennä... No mihin hän heidät käski menemään ja mitä hän muuten sanoi, ei mahtanut olla niin erittäin kauniisti sanottua ja sopivaa musikanteille, sillä kaksi heistä, räikkätorven soittaja ja bassoviulun vinguttaja, tarttui ukon kaulukseen aikoen heittää hänet ulos vaunuista. Frits juoksi esiin auttamaan häntä ja syöksi bassoviulun soittajan kimppuun. Mutta nyt klarinetin ja huilun soittajat taas puolestaan tarttuivat häneen ja rumpari ja vaskitorven soittaja rupesivat rummuttamaan ukko Wittä. Kallella oli tarpeeksi tekemistä estäessään viulun-soittajan ja basuninpuhaltajan repimästä rikki hänen uuden takkinsa, ja ukko Swart oli saanut räikkätorven puhaltajan allensa ja menetteli pahoin hänen suupieliensä kanssa, Frits tappeli bassoviulun soittajan kanssa ja potki klarinetin-puhaltajan sääriluita vastaan, mutta huilunsoittaja soitti hänen niskassaan. Ukko Witt löi rumparia kuin rumpua niin kovaa kuin suinkin jaksoi, mutta se kirottu vaskitorven-puhaltaja puhalsi kourallaan hänen korvaansa. Ja Kalle hän puolusti uutta takkia, ja se ei ollut helppoa työtä. Basunin soittaja hän toittotti hänen nenäänsä ja viulunvinguttaja hieroi niin lämpimästi hänen toista kylkeään. Nämätpä olivat verrattomat soittajaiset. Kalle Wepupp oli mennyt sisälle majataloon, kun tappelu alkoi, Flick oli paennut anniskelu-huoneeseen ja varmaankin piiloutunut pöydän alle, niin että koko tämä kahakka varmaankin olisi päättynyt huonosti meidän ystävillemme, jos ei apua olisi tullut. Mutta juuri päättävässä silmänräpäyksessä tuli apua monelta haaralta yhtäikaa, ja matami Flick syöksi rumparin kimppuun ja samassa tuokiossa oli hänen kasvonauskansa pahasti revitty.

"Kirottut heittiöt!" huusi hän. "Tahdotteko te hyökätä minun vieraani päälle?"

"Hurraa", huusi Frits ja piti klarinetin soittajaa kauluksesta, "tässä hän nyt on!"

"Hurraa!" huusi Swart, "nyt me olemme voittaneet, tulkaat pojat, niin annamme heille vielä hyvän saunan!"

Musikantit olisivat ehkä joutuneet pahasti tappiolle, mutta nyt oli katu täynnä ihmisiä, jotka kysyivät mikä nyt oli hätänä.

"Tämäpä on kummallista", sanoi suutari Pikinen, "saada nähdä tämmöistä Neu-Strelitsin kadulla".

"Ja vieraita ihmisiä päälle päätteeksi", sanoi läkkiseppä Bleck, "onko se niinkuin sopii!"

"Ei" sanoi puuseppä Höylänen, "kun me silloin tällöin annamme toinen toisellemme muutamia kolauksia kaikessa ystävyydessä, niin on meillä siihen täysi oikeus kaupungin porvareina".

"Niin, saammehan me maksaa veroa ja ulostekoja", sanoi läkkiseppä. "Meillä on lupa tapella, jos tahdomme, sitä vartenhan meillä on maistraatti".

"Mutta nuo vieraat ja maalaiset", sanoi puuseppä, "tahtovat tapella Neu-Strelitsissä? Pankaamme ne maankuleksijat kohta putkaan!"

Siihen olivat kaikki taipuvaiset, ja Höylänen, Pikinen, Bleck ja pari heidän naapuriansa marssivat "Hiljaista Rauhaa" vastaan".

"Seis", huusi Bleck, "me emme enää kauemmin voi sallia, että te täällä omin käsin anastatte meidän oikeutemme ja rupeette tappelemaan keskellä katua. Te olette kaikki meidän vankimme".

"Mitä", huusi ukko Swart, "mekö antaisimme itsemme vangita?"

"Uskaltakaapas vaan tehdä sitä minun oveni edessä", huusi matami Flick uhkaavalla kasvojen muodolla. "Tuollainen suutari ja kattilan paikkaaja tahtovat olla poliseja aivan minun kynnykseni edessä! Se puuttui vielä! Ei, siitä ei tule mitään!"

"Tahdotteko paikalla mennä tiehenne" sanoi ukko Swart, ja antoi läkkiseppälle aika kolauksen niskaan.

"Kuules, Bleck", sanoi Pikinen ja meni hänen luoksensa, "sinä teet nyt liikoja. Meillä porvareilla on tosin oikeus tapella, mutta ei hieroa rauhaa, kun muut tappelevat. Sano mitä tahdot, mutta se on esivallan asia".

"Kas tuolla", huudahti Höylänen, "tuolla tulee ukko Krum koiraneen. Nyt me pääsemme pulasta; kaupungin lehmäpaimenena saa hän kaupungilta leivän ja palkan ja on hän siis tavallaan myös esivaltaan kuuluva".

Ukko Krum aikoi juuri ruveta toitottamaan lehmiänsä kokoon, kun porvarit kokoontuivat hänen ympärillensä ja kiljuivat hänen korviinsa. Hänen piti heti paikalla vangita ne vieraat miehet, sanoivat he, hän oli siihen "oikea mies".

"Niin, hyvät ystävät", sanoi hän, "minä olen siihen oikea mies! No, seuratkaat minua kaikki raastupaan".

"Mitä", sanoi matami Flick, "minäkö, joka olen rehellisen porvarin vaimo ja yhdentoista lapsen äiti?"

"Ei, Krum", sanoi Pikinen, "nyt sinä menet liian pitkälle. Sinä voit ottaa talonpojat ja musikantit kanssasi raastupaan, mutta matami Flick, joka on rehellinen kansalainen ja minun miniäni tädin täti, hänen saat sinä antaa olla rauhassa".

Eihän tuo ollutkaan muuta kuin aivan kohtuullista. Ukko Krum oli myöntäväinen ja hän ajoi nyt talonpojat ja musikantit pormestarin portille.

Ukko Swart tosin teki vastarintaa, mutta ei siitä apua ollut; hänelle oli näet tapahtunut se onnettomuus että hänen henskelinsä olivat menneet poikki hänen taistellessaan torvensoittajan kanssa, ja hänen täytyi nyt pidellä housujaan estääksensä niitä putoomasta ales kantapäille. Kun hän nyt vihoissaan unohti housunsa ja hosui käsivarsillaan, rupesivat ne luikumaan ales ja hänen täytyi siis tarttua sormin niihin ja estelemättä antaa itseään viedä muiden muassa.

Kuten sanottu, Krum sai vaivoin ja koiransa avulla joukkonsa kokoon. Ensiksi marssivat kaupungin lehmät, sitten astuskelivat talonpojat ja heidän perässään tulivat musikantit ja häntänä lopulta kulki muutamia porvaria.

Kun he tulivat pormestarin portille, puhalsi Krum niin vahvasti torvehensa, että pormestari lensi ylös sängystään, sai pian housut jalkaansa ja luuli että koko Neu-Strelits oli ilmitulessa.

Hän avasi ikkunan ja pisti ulos päänsä.

"Mikä nyt on hätänä?" huusi hän.

"Tuossa on kaupungin karja, herra pormestari", sanoi Krum, "tuossa on meidän vankimme, tuossa on meidän arvoisa yleisömmme, ja minä olen tässä viranomainen henkilö. Kaikki on kuin olla pitää".

Nyt tuli myös kaupungin polisipalvelija juosten; hänellä oli se paha onni, että aina kuin valkea oli irti Neu-Strelitsissä, oli hän viimeinen, joka huusi: "valkea on irti!"

"Ah, herra pormestari", sanoi hän, "se ei ole totta! Asia on aivan samanlainen kuin muutamia vuosia takaperin, jolloin ei kukaan pitänyt lukua Jumalasta tai muista; matami Flick on osallinen tässä juonessa, ja hän on sangen vaarallinen henkilö. Ei, herra pormestari, uskokaat minua, tämä on oikea kapina, aivan kuin vuonna kahdeksantoistasata neljäkymmentäkahdeksan!"

No pormestari säikähtyi, hänen kasvonsa kalpenivat kuin lumi, ja vähälläpä hän oli kaatua nurin, mutta hän oli järkevä ja sukkela mies, sentähden sanoi hän itsekseen:

"Me olemme pahassa pulassa, mutta älkäämme nolostuko. Pormestari on nyt saanut osakseen tässä maailmassa olla aina taistelussa kapinallisen ihmiskunnan kanssa".

Hän sentähden marssi ylös raastupaan, koko joukkio perässään. Sinne tultuaan sanoi hän polisipalvelijalle:

"Anna heidän astua sisään!"

Ja he astuivat saliin, yksi toisensa perästä, ja kun he kaikki olivat koossa siellä, astui viisas pormestari tuomarin istuimelle, asetti lasisilmät viisaalle nenälleen, ja heitti sangen viisaan katseen kokoontuneen väkijoukon puoleen.

SEITSEMÄS LUKU.

Kuinka pormestari kuulustelee pahantekijöitä.

Kuulustelu alkoi.

"Mestari Pikinen", sanoi pormestari, "te seisotte nyt esivallan edessä. Sanokaat nyt minulle kuinka näiden ihmisten vangitseminen kävi".

"Kyllä", sanoi mestari Pikinen, "nähkääs, herra pormestari, eilen istuimme me, vaimoni ja minä ja lapset ja söimme silliä ja perunoita. No silloin sanoi vaimoni: 'Pikinen', sanoi hän, 'muutamat meidän perunoistamme ovat pahettuneet, paras on että annamme ne sioille'. Silloin minä sanoin: Karolina, sanoin minä, onhan meillä vielä jälellä niistä perunoista kuin me saimme veljeltäsi! Hänen veljensä, herra pormestari, on se pieni kyttyräselkäinen suutari, joka ennen asui Penslinissä, mutta muutti Neu-Brandenburgiin ja nai herra Kahlertin tyttären. Malttakaas, siitä on nyt noin seitsemän vuotta. Ei — malttakaas — kahdeksan vuotta! — Ei, kyllä se sentään on seitsemän vuotta..."

"No", keskeytti häntä pormestari, "mitä se kuuluu tähän asiaan? Sanokaat te vaan minulle, kuinka tappelussa kävi, ja kuinka te olette rohjenneet sekaantua siihen, vaikka se ei kuulu teidän ammattihinne".

"Niin, jos minä sen vaan tietäisin, herra pormestari. Ne vieraat miehet vangittiin ja minä seurasin myötä tänne ylös. Ennen saisivat he hirttää minut likimpään naulaan, ennenkuin minä sekaantuisin polisin asioihin".

"No mestari, Bleck", sanoi pormestari, "voitteko te antaa minulle mitään tietoja?"

"Kyllä minä voin, herra pormestari", vastasi läkkiseppä Bleck, "minä tunnen asian. Näettekös, minä nukuin kaikessa alhaisuudessani, kun minun vaimoni, jolla tänään taas oli kuumetaudin kohtaus, herätti minut ja sanoi: Bleck, sanoi hän, minä luulen, että jotakin tapahtuu kadulla. No, minä lennän ylös sängystä ja katson ulos ikkunasta, aivan niinkuin te teitte, herra pormestari, kun me seisoiimme teidän talonne edustalle, ja nyt minä näin koko melskan".

"No hyvä", sanoi pormestari, "mitä te sitte näitte? Puhukaat mitä tiedätte, ja tulkaamme nyt kerrankin itse asiaan".

"Mitä minä näin? — Minä näin koko salaliiton, koko kapinan!!"

"Ettekö te tunteneet ketään niistä henkilöistä?"

"Henkilöistä? En, herra pormestari, en minä tuntenut ketään", sanoi Bleck, "minun eukkoni sanoi vaan, että hän tunsivat matami Flickin hameen yhdestä suuresta reijästä, jonka hän poltti siihen viime vuonna prässiraudalla".

"Mutta kuinka tulitte te vanginneeksi nämät henkilöt ja sitten sekaantumaan polisin asioihin?" kysyi pormestari.

"Ah, Jumala varjelkoon minua!" sanoi mestari Bleck, "kuinkas minä tohtisin tehdä mitään semmoista! En minä tiedä mitään vangitsemisesta tai polisista, sillä ei polisin asioihin sekaantuminen tuota mitään siunausta".

"No, mestari Höylänen", sanoi pormestari, "mitä te tiedätte tästä asiasta?"

"Minä, herra pormestari", sanoi mestari Höylänen, "minä tulin juuri kävellen pitkin katua samassa kun heidät piti vangittaman, mutta muuta en minä tiedä, siksi olen minä liian tyhmä. Minä luulen kuitenkin että se oli Krum, joka vangitsi heidät".

"Krum, tules tänne", sanoi pormestari, jonka otsa tuli ryppyiseksi, ja pani lasisilmänsä parempaan asemaan nenällä, "mistä syystä hän on ottanut nämät henkilöt kiinni? Tekikö hän sen omasta täysivaltaisuudesta taikka käskystä?"

"No, en minä mitään tiedä", sanoi Krum, "minä kysyn vaan olenko minä mikään virkavalta vai en? Mitä minä voin tehdä siihen? Luulenpa, ettei kellään täällä ole mitään sanomista minun ylitseni, paitsi teillä, herra pormestari. Minä kaitsen härkiäni ja lampaitani, ja mitä polisiin tulee, niin ei teidän tarvitse sanoa muuta, kuin että minä tulen, ja minä olen kohta valmis ilman mitään viivytystä ja epäilystä".

"Hyvä! Krum", sanoi pormestari armollisella hymyilyllä, "minua ilahuttaa havaita, että hän on lainkuulijainen ja että hänellä on isänmaallinen mielipide".

"Niin, kuten minä sanoin, herra pormestari, minusta on se aivan yhdentekevää", sanoi Krum. "Meidän suuriherttuamme on minulle paljon rakkaampi kuin sekä pappi että lukkari".

"Herra notario", sanoi pormestari, "kirjoittakaat: sen johdosta että palvelus on liian vaivaloinen lehmä-ukolle Krumille, niin ei hänen enää tästä lähtien tarvitse kaitsea härkiä ja lehmiä, vaan ainoastaan hiehoja, vasikoita ja vuoden vanhoja varsoja, sekä suositetaan korkeamman valtioviran saamiseen. Nyt saa hän mennä, hyvä Krum, hänellä on minun suosioni. — Kaupunginpalvelija Glandt, kuka se huusi enimmin metelöitsijöistä?"

"Sen minä sanon, herra pormestari", sanoi Glandt, "musikanteista oli se tuo tuossa ja talonpojista se vanha ukko tuossa", ja hän viittasi kädellään rumparia ja ukko Swartia astumaan esiin.

"Minkä tähden on hän häirinnyt rauhan meidän rauhallisessa kaupungissamme ja nostanut sen kapinaan?" kysyi pormestari ukko Swartilta.

"Minkätähden?" sanoi ukko Swart. — "Kapinaan? — Kas tähän on jotakin. Pidättekö te sitä kapinana, kun rauhallinen henkilö, joka on vähän lihavanlainen sattuu liukahtamaan istumalaudalta ja istahtamaan turkkilaiseen rumpuun?"

"Minä en tosin tahdo pitää sitä täydellisenä kapinana, mutta *conat'iksi* täytyy minun sanoa sitä".

"Siihen ei minulla ole mitään vastaan", sanoi Swart, "sanokaat te sitä siksi vaan, minun omatuntoni on tyyni, ja piru vieköön, jollei kaikki mitä sanon ole totta, mutta kapinan kanssa en minä tahdo mitään tekemistä. Ensin täytyi minun tapella sen roistojoukon kanssa ja sitten minä vielä tulisin kapinoitsijaksi! Ei, kiitoksia paljon!"

"Kuinka hän tuli rumpuun?" kysyi pormestari.

"Hän teki sen pahankurisuudesta!" sanoi rumpari.

"Ei, sinä koira!" huusi Swart, "se tapahtui tapaturman johdosta. Saan nimittäin sanoa teille, että kun minä nousin vaunuihin, rupesi päätäni huimaamaan, minä rupesin liukumaan istuinlaudalta ja tömähdin sitten rumpuun".

"Tätä voisi kutsua nimellä *casus*", sanoi pormestari, "ehkäpä myös *lapsus*".

"En minä kaasussa ollut", sanoi Swart, "sillä en minä ollut maistanut väkeviä; eikä tämä myös ole

mikään lapsellisuus, minun mielestäni!"

"Minä sanoin *lapsus*", sanoi pormestari.

"Jaa, sitä en minä ymmärrä", sanoi Swart, "mutta sen minä ymmärrän, että tuo mies tuossa on menetellyt minua kohtaan kuin tyhmä lapsi. Sillä kun minä istuin rummussa ja poikani koetti vetää minua ylös siitä, löi hän minua päähän ja tuuppasi minun naapuriani Wittiiä niin, että hän kaatui istumaan bassoviulun päälle ja satutti itsensä pahasti".

"Herra pormestari", sanoi musikantti, "semmoisella takapuolella — olkaat hyvä ja katsokaat tänne vähän — istui hän minun rumpuuni ja turmeli minun koneeni".

"*Restitutio in integrum* voisi tosin tässä tapauksessa olla mahdollinen", sanoi pormestari: mutta minun mielestäni kuitenkin on, kuin jos..."

"Oo!" keskeytti hänet ukko Witt surkealla äänellä, "minä kunnioitan suuresti lakia ja oikeutta, mutta minä tahtoisin vaan kysyä teiltä jos te koskaan olette istuneet haara reisin bassoviululla. Minun täytyy antaa tohtorin tutkia vammojani, ja minä pyytäisin 50 taaleria vahingon korvaukseksi".

"Ja minä herra pormestari", sanoi musikantti, "pyydän 100 taaleria korvaukseksi siitä että hän on istunut minun bassoviuluni rikki".

"Sinä heittiö", ajatteli ukko Swart, "kyllä sinä saat hikoilla ennenkuin saat penninkään. Minä olen myös pahoin pidelty, herra pormestari", sanoi hän kovaa, "se on aivan kohtuullista, että se kirottu rumpari maksaa minulle 50 taaleria korvaukseksi ja antaa minulle uudet henskelit".

"Hm! hm!" sanoi pormestari, "istukaat ales! Herra notario, kirjoittakaat: Katsoen siihen, että rauhaa on häiritty tänään yhdessä uppiniskaisuuden ja kapinallisuuden kanssa, julistaa oikeus: Tässä läsnäolevaiset molemmat talonpojat ja kapinoitsijat sekä heidän poikansa ja renkinsä tuomitaan rumpunahan pahoin pitelemisen ja bassoviulun osaksi särkemisen johdosta paikalla maksamaan kaikkiaan 100 taaleria vahingonkorvausta musikanteille".

"Mitä", sanoi Swart, "tämäpä on merkillistä!"

"Kaupunginpalvelija Glandt", huusi pormestari, "tee velvollisuutesi. Jos se vanki-lurjus vielä kerrankin keskeyttää minua tuomion julistamisessa ja uudelleen ilmaisee uppiniskaisuutensa, niin vie hänet sinne, missä ei aurinko eikä kuu paista ja jossa sammakot ja sisiliskot ovat hänen seurakumppaninsa. — Herra notario, kirjoittakaat seuraavasti: Sen johdosta, että musikantit tuossa ovat rääkänneet talonpoika Swartin takapuolta, asettaneet hänet pöksynhenskelin puutteeseen ja loukanneet häntä iskuilla ja lyönnillä; katsoen siihen että he kovasti toimeenpannun bassoviulun ratsastamisen kautta ovat melkein halaisseet talonpoika Wittin kahtia ja tunnustaneet itsensä siihen syypäiksi, saavat sanotut musikantit maksaa korvausta kaikkiaan 100 taaleria, se tahtoo sanoa, jos heillä on siihen varoja; mutta koska on tietty ja tunnettu asia, että musikanteilla harvoin on rahaa ja jokainen saatava heiltä siis on vaan näennäinen, niin on tämä tuomio langetettu vaan *pro forma*. Oikeus julistaa sentähden, että asianosalliset yhdessä suorittavat kulungit, jonka tähden talonpojat tuomitaan maksamaan 100 taaleria kulunkia pahoin pidellyistä soittokoneista, sekä oikeuden rahastoon 20 taaleria ja 16-1/2 groshenia. — Minä luulen kuitenkin, herra notario, että me tässä harvinaisessa tapauksessa voimme antaa kaupungin palvelija Glandtille ylimääräistä palkkiota 10 taaleria. *Summa summarum* suorittavat kaikki tässä nyt läsnäolevaiset talonpojat 138 taaleria 16-1/2 groshenia ja lopetetaan täten oikeuden istunto".

"Mekö molemmat?" sanoi ukko Swart. "Naapuri Witt ja minäkö saamme maksaa yli 100 taaleria? Tämäpä on kaunis juttu!"

"Uskaltaako hän sanoa minua vastaan?" sanoi pormestari.

"Herra pormestari", sanoi musikantti, "tottakai me saamme 100 taaleria?"

"Suu kiinni!" sanoi pormestari arvokkaasti, "muuten hän viedään putkaan! Te musikantit voitte mennä tiehenne, mutta talonpojat jäävät tänne siksi kuin ovat maksaneet!"

"Mitä helvetissä!" sanoi Swart. "Luuletteko te meitä niin tyhmiksi, että me maksaisimme oman vahingon korvauksemme?"

"Rahat pannaan talletukseen", sanoi pormestari.

Mutta nyt oli ukko Swart lähellä tulla mielettömäksi.

"Talletukseen, joka tietysti tulee kestäämään maailman loppuun asti!"

"No, no, ei sentään niin kauvan", sanoi pormestari arvokkaalla hymyilyllä; "kuinka kauvan, sitä ei voi

tietää — kaikki on niin epätietoista tässä maailmassa — mutta siksi kuin musikantit maksavat".

"Tämähän on pahempi juttu kuin oikea prosessi", sanoi ukko Swart tuupaten Wittii kylkeen.

"Mutta, herra pormestari", kysyi Witt, "minä tahtoisin vaan kysyä, emmekö me olleet oikeassa".

"Niin, kyllä oikeus on teidän puolellanne", sanoi pormestari, "mutta teidän asianne on kuitenkin peräti keho, teidän täytyy maksaa".

"Naapuri", sanoi Witt, "se nyt on kerran niin tässä maailmassa, että kun joku on voittanut prosessin niin saa hän maksaa, ja kelpo lailla maksaa; hän saa oikeuden ja oikeus saa rahat, se on kuin olla pitää".

He saivat nyt kuin saivatkin vetää kukkaronsa esiin ja maksaa pois. Swart kiroili ja Witt lohdutti itseään sillä että he olivat oikeassa; kun he olivat maksaneet, sanoi pormestari:

"Kas niin, tässä on kylläksi täksi päiväksi! Jumalan haltuun nyt, hyvät ihmiset!"

"Niin, herra pormestari", sanoi Swart pitäessään kättään oven lukolla, "mutta nyt minä annan teille hyvän neuvon: Koska te otatte 100 taaleria niin pienestä selkäsaunasta, niin tulkaat ulos meidän kyläämme, siellä sitä annetaan aivan toisenlainen selkäsauna. Hyvästi nyt ja kiitoksia paljon, herra pormestari".

KAHDEKSAS LUKU.

Matkaa jatketaan. — Swart alkaa laulaa ja Witt rupee pelkäämään Preussin tullia. — Mihinkä he tulivat kun he aina ajoivat vasemmalle. — Witt kertoo sotajuttujaan. — Kuinka Berlinissä oli. — Witt ostaa itselleen uudet housut.

Kun Swart ja Witt tulivat pormestarin luota seisoi Kalle Wepupp omnibusvaunuineen vielä majatalon edessä. He nousivat vaunuihin, musikantit istuivat siellä jo, eikä kestänyt pitkää aikaa, ennenkuin vilkas keskustelu alkoi molempain riitapuolien välillä, kuin jos he olisivat olleet vanhoja ystäviä ja tuttavina.

Ukko Swartin viha ei tosin vielä kokonaan ollut haihtunut pois, hänen silmistään lensi salamoita rumpariin ja bassoviulun soittajaan päin ja hän näytti niin verenhimoiselta, kuin jos hän olisi tahtonut lyödä heidät kuoliaaksi.

Mutta silloin otti klarinetin puhaltaja taskustaan pienen pullon, jossa oli kuminaviinaa — hän kutsui sitä taskukelloksensa — ja pani sen kulkemaan miehestä mieheen.

"Pieni aamunaukku?"

"Hei!"

"Kiitos!"

Ja kun taskukello oli lakannut käymästä, otettiin esiin toinen pullo, jossa oli väkeviä.

"Eikö mielenne tee maistaa?"

"Kippis!"

"Kas tämä teki hyvää!"

"Se on paras voide sydämmelle ja maksalle", sanoi ukko Witt, "etkö sinäkin, naapuri, tahdo pari pisaraa?" jatkoi hän ja ojensi Swartille pullon.

Swart oli kahdella päin, hän ei mielellään tahtonut ottaa kestitystä vastaan noilta miehiltä, mutta lopulta hän sentään tarttui taskukelloon ja sanoi:

"No, jos te nyt niin välttämättömästi tahdotte pakoittaa minua, niin en minä pane vastaan, mutta sen sijaan pyydän minäkin, että te teette hyvin ja..."

"Se on tietty, se".

"Frits, poikani, ota eväskori tänne. Ei se! Se isompi, pöllö!"

Swart sai sen nyt eteensä ja veti siitä esiin pullon, jota, jos se ensimmäinen oli ollut taskukello, välttämättömästi oli sanottava tornikelloksi. Hän maistoi siitä ensin itse ja antoi pullon sitten viulun vinguttajalle, tämä antoi sen klarinetin puhaltajalle, tämä taas torventoitottajalle ja niin kulki tornikello miehestä mieheen.

"Niin" sanoi Swart, "se on puhdasta ohraviinaa Hokmanin, oikeista Hokmanin ropista!"

Ja "Hokmanni" se myös teki vaikutuksensa. —

Helle tuli kauhean rasittavaksi.

Kahden puolen tietä kasvoi matalia kuusia, vaunujen alla poltti hiekka ja niiden päällä poltti aurinko. Matkamiehet vaunuissa ne läähättivät raskaasti, ja ukko Swart rupesi laulamaan sitä laulua, joka oli ainoa minkä hän osasi:

"Terve, kuu, sä vanha ystäväni!"

Ja vaikka aurinko loisti keskellä taivasta, rupesi koko matkajoukko laulamaan:

"Terve, kuu, sä vanha ystäväni!"

Ja ylistäin ihanata kuuta polttavassa päivän paisteessa saapuivat he Fürstenbergiin.

Täällä saivat hevoset vähän levähtää ja syödä, ja matkakumppalit tulivat kaikki veljiksi ja helliksi ystäviksi. Suurempaa yksimielisyyttä ei voinut vallita taivaassa, kuin Kalle Wepuppin omnibusvaunuissa.

Niin lähenivät he Preussin rajaa. Ukko Wittin hampaat ja sääret tärisivät. Tuskissaan tarttui hän Swartin käsivarteen.

"No, naapuri Witt, mitä sinä pelkää? Ei suinkaan ne nyt sentään syö sinua suuhunsa!"

"Mutta rahat, rahat", huokaili ukko Witt, "jos he saavat ne käsiinsä, menee kaikki hullusti, rahaa ei saa viedä Preussiin, ja sitten he punnitsevat meitä".

"Mitäs sinä puhut? Onhan se oikea kirottu kansa!" sanoi Swart tarkastaen omaa "ruumiikasta" personaansa, "tullaavatko he meitä pala palalta?"

"Tullaavat kyllä, naapuri", sanoi Witt, "nauloittain!"

"Eivät he mahda olla oikein viisaita", sanoi Swart, ja kohta rupesi hän piiloittamaan rahojaan, minä puhun tässä vaan talonpojista, musikanteista ei ainoakaan liikahtanut, heidän silmistäänkin saattoi kohta nähdä, että heillä oli puhdas omatunto mitä rahoihin tuli.

Nyt tultiin tullihuoneen luo.

Viheriään takkiin puettu mies tuli ulos huoneesta ja meni vaunujen luo.

"Hyvää päivää!" sanoi hän kohteliaasti, "onko teillä mitään tullattavaa?"

"On, herra Tulli", vastasi Swart, "242 naulaa. Saan nimittäin sanoa teille, että kun minä tässä äskeisin vein villoja juutalaiselle Josefylle Stawenhagenissa, tulin minä punnitukseksi samalla".

Mies nauroi hänelle vastoin naamaa ja sanoi:

"Hyvä ystäväni, sitä en minä tarkoita, eikö teillä ole muita tavaroita, jotka ovat tullattavat?"

"Ei muuta kuin minä ja minun ainoa lapseni", sanoi Swart osoittaen Fritsiä.

"Mitä noissa korissa on?" kysyi se viheriätakkinen mies, "näyttäkää minulle!"

Korit otettiin esiin ja tutkittiin. Ja hyviä herkkuja sitä nyt saatiin nähdä: neljä tiua muniä, kaksi kinkkua, läskiä, makkaraa, lihaa, pannukakkuja, astiallinen paksuja herneitä, voita, nisuleipää, ruisleipää, ja paljon muita makupaloja, joiden luetteleminen kävisi tässä liian pitkäksi.

"Hyvät ihmiset", kysyi mies, "mihinkä te tarvitsette tämän kaikki?"

"Mihin?" sanoi Swart, "se tulee syötäväksi, se on meidän eväämme".

Mutta siihen selitykseen ei tullipalvelija tyytynyt, hän luuli Swartin tahtovan tehdä pilaa hänestä, ja vasta sitten kun hänelle sanottiin, mihin matka meni ja kun kaikki oli hänelle selitetty, tyytyi hän ja sanoi:

"No, hyvästi sitten ja onnea matkalle!"

"Herra Tulli", sanoi Swart, "mitä me olemme teille velkaa?"

"Ei mitään", vastasi hän, "minä olen vaan tehnyt velvollisuuteni".

Nyt oli Swartin vuoro nauraa tullinpalvelijalle vasten naamaa.

"Tässä näyttää käyvän toisin kuin oikeuden edessä", sanoi Swart, "semmoinen tuomari hän on myös mies, joka ainoastaan tekee velvollisuutensa, ymmärtäköön nyt tätä ken voi! No, hyvästi vaan, hyvä herra!"

"Tämäpä on kummallista", sanoi hän Wittille, kun he jälleen olivat istahaneet vaunuihin, "tuomoinen mies näkee kaiken tämän vaivan, ja sitten sanoo hän: ei se maksa mitään! Voitko sinä tätä ymmärtää?"

"En" sanoi ukko Witt, "mutta siinä sinä olet aivan oikeassa, naapuri, että se joka tekee minkä hän voi, ei voi tehdä enempää kuin minkä hän tekee".

"Vai tämä se nyt on Preussi?" sanoi Swart katsellen ympärillensä.
"Onhan se vaan paljasta hietaa! Se on kai suuri maa?"

"Onpa niinkin", sanoi yksi musikanteista, "se ulottuu aina Sakseniin asti!"

"Wo schöne Mädchen auf die Bäume wachsen!" [Jossa kauniita tyttöjä kasvaa puissa] sanoi Kalle kohottaen kaulustaan.

"No, mihinkä me sitten tulemme?" kysyi ukko Witt.

"Itävaltaan", vastasivat musikantit, "jossa myös kuuluu löytyvän kauniita tyttöjä".

"Ja sitten?" kysyi taasen Swart, "mihin me sitten tulemme?"

"No, sitten voitte tulla moneen eri paikkaan, jos te ajatte vasemmalle, tulette te Unkariin ja Slovakiaan".

"Jaa sinnekö, missä ne tekevät niitä hirveitä rotanloukkuja?" sanoi Witt.

"Aivan oikein! Niin, ja sitten tulette te Turkinmaalle".

"Ei, sinne en minä tahdo tulla", sanoi ukko Swart.

"Syöväthän ne omia lapsiaan", sanoi Witt. "Tuleeko meidän matkustaa Turkinmaankin läpi päästäksemme Berliiniin ja Belgiaan?"

Ja ukko Witt katsahti Kalleen päin, kuin jos joku turkkilainen jo olisi tarttunut häneen ja ruvennut puremaan häntä niskasta.

"No no, naapuri", sanoi Swart, "älä nyt ole pöllö, ensin sinä hourailit valtamerestä, sitten tullista ja nyt turkkilaisista. Eivät ne sinulle tee rahtuakaan pahaa. Sinä pelkäätkä kaikkea ja kuitenkin uskallat kehua olleesi sotamies. Kuinkas se sopii yhteen?"

"Sotamies minä olenkin ollut, piru vieköön", sanoi Witt. "Vuonna kahdeksantoista sataa neljätoista alkoi sota. Minä olin majuri von Vossin komennon alla, ja kun hän komensi: 'Katsokaat vasemmalle!' täytyi meidän katsoa vasemmalle — ei oikealle — en minä nyt oikein muista kuinka se oli — no niin, me marssimme suoraan kohti Schweriniä ja tulimme sinne kello yhdeksän aamulla. Vanha kenraali von Pressent ratsasti edellä ja tervehti miekallaan ja painoi sen ales maahan päin, ja Fredrikki Frans, joka silloin oli meidän herttuamme, hän seiso siinä nauraen, kun me marssimme ohi ja äkseerasimme puutarhassa".

"Mutta miksi hän nauroi sitten?" kysyi Swart.

"Kukas häntä voi kieltää nauramasta? Olihan hän herttua, eikö hän voinut nauraa, jos hän vaan tahtoi?"

"Täytyikö sinun ottaa osaa sotaretkeen?" kysyi Swart.

"Ei, kiitoksia paljon", vastasi Witt, "niin viisas minä olin, etten minä sotaan mennyt. Ei, seuraavana päivänä me lähdimme ja saimme kaksinkertaiset annokset ruokaa palkinnoksi siitä, että olimme niin hyvin marssineet, ja illalla me tappelimme kaduilla, niin että veri virtana vuosi katu-ojassa, ja me emme antaneet emmekä saaneet mitään armoa. Schweriniläiset kiittivät Jumalaansa, kun me seuraavana päivänä marssimme pois kaupungista. Sitten me marssimme Wittenburgiin, kolme penikulmaa yhtä mitta, ja etunenässä ratsastivat meidän kapteenimme ja majurimme. Kun me nyt marssimme sisään kaupunkiin, sanoi Kalle Haut, joka oli minun esimieheni. 'Juhani', sanoi hän, 'tässä me ehkä löydämme onnemme, jos olemme viisaat'. — Ja kumppanit pataljonassa sanoivat: 'Sinä olet viisain meistä kaikista, ja voit puhua paraiten meidän puolestamme, sentähden saat sinä ja Kalle Haut mennä majurin luo esittämään asiaa hänelle'. No, sanottu ja tehty. Me menimme majurin luo ja koputimme ovelle. Hän tuli itse avaamaan, käski meidän astua sisään ja ojensi meille kättä. 'Hyvää päivää, Kalle! Hyvää päivää, Juhani!' sanoi hän, 'mitä te tahdotte, pojat? puhukaat suunne puhtaaksi vaan'. — 'No', sanoin minä, 'me tahdoimme nyt vaan tulla käymään herra majurin luona'. — 'Sehän on hyvin tehty teiltä', sanoi hän ja nauroi salaa, 'se minua huvittaa'".

"Miksi nauroi hän?" kysyi Swart.

"Miksi hän nauroi?" sanoi Witt. "Eikö hänellä ollut lupa nauraa niin paljon kuin häntä vaan halutti. Olihan hän meidän päällikkömme, kukas häntä voi kieltää nauramasta? No, kun hän oli nauranut loppuun, kysyi hän, oliko meillä mitään valittamista".

"Ei ensinkään", sanoin minä, 'kiitoksia paljon, herra majuri, kaikki on kyllä hyvin. Mutta', sanoin minä ja Kalle Haut tuuppasi minua kylkeen, 'me olemme vaan tulleet kysymään, ettekö te sallisi meidän vähän ryöstää täällä' — 'Mitäs te tahdotte?' kysyi hän ja näytti siltä, kuin jos hän ei olisi tahtonut uskoa korviaan. 'Ryöstää vähän, jos te sallitte', sanoin minä. Minä luulin hänen nauravan itsensä kuoliaaksi. 'Mitä', sanoi hän, 'tahdotteko te ryöstää teidän omassa isänmaassanne, kolme penikulmaa Schwerinistä?' — 'Tahdomme', sanoin minä, 'herra majuri, jos teillä ei ole mitään sitä vastaan ja tahdotte antaa meidän seurata omaa vapaata tahtoamme, niin me ryöstämme yks kaks koko tämän pesän ja näytämme, että me olemme kelpo sotamiehiä'. Nyt nauroi hän niin, että hänen täytyi istua nojatuoliin ja sanoi: 'Menkää nyt kotia kortteerinne, mutta jos te vielä kerrankin vaan pidätte tämmöistä tyhmää puhetta, niin voi helposti käydä pahoin teille'. Me menimme. Mutta meidän kapteenimme sai vihiä asiasta, ja näetkös, naapuri, hän oli peijakkaan äkänen mies! Hän kutsui meidät luoksensa ja sanoi, että me olimme tehneet pahan rikoksen. Hän heitätti sentähden meidät putkaan, ja siellä me istuimme, kunnes äksiisi oli ohi, jolloin me lähetettiin kotiin takasin, mutta sen minä sanon sinulle, naapuri, että kun on kokenut näin paljon, niin saattaa sanoa itsestään että on ollut sotamies, ja sotamies täydellä todella".

"No, ranskalaisia et sinä saanut nähdä?" kysyi Swart.

"Sainpa niinkin", puuttui Witt puheeseen, "joka talossa niitä oli koko joukko kortteerissa. Näillä hirviöillä on aivan omituinen luonto. Jos heitä kohtelee hyvin, niin ei parempia ihmisiä maailmassa, ja silloin sanovat he 'servitöör' ja 'sjövuprii'. Mutta jos he rupeevat sanomaan 'lesmatranki', mene silloin vaan pois tieltä, muuten voit saada aika selkäsauunan".

"Mitäs se sana merkitsee?" kysyi Kalle.

"No, se merkitsee samaa kuin sinä sika, mitäs sinä meinaat! Mene kohta hiiteen, muuten piru sinun korjaa!"

"Jos te niin mielellänne tahdotte nähdä ranskalaisia", sanoi basunin soittaja, "saatte halunne tyydytetyksi Berlinissä. Siellä löytyy ihmisiä kaikista maailman haaroista, sekä Itävallasta, Englannista, Ranskasta, Espanjasta ja Amerikasta, itse Portugalin kuningaskin on siellä tätä nykyä".

"Portulakin kuningas", sanoi Swart, "no, äläs nyt! Vai niin, asuukos hän Berlinissä! sen miehen minä mielelläni tahtoisin nähdä, muista se Frits! Berlin on kai suuri kaupunki?"

"On kyllä", vastasi soittaja, "siellä asuu hirmuisen paljon ihmisiä".

"Ja siellä saa käydä vapaasti ympäri katselemassa kaikkea?"

"Saa kyllä", vastasi soittaja. "Siellä on rautatie, uusi telegraafi, Brandenburginportti, vanha Frits ja vanha Blücher, ja sitten on siellä uusi museo, mutta sinne te saatte mennä ainoastaan silloin kun teillä on puhdas paita ja hienot vaatteet yllänne. Kaikki tämä ei maksa mitään. Mutta minä neuvoisin teitä ennen kaikkia käymään Krollin teatterissa ja suuressa teatterissa, vaikka se maksaa rahaa".

"No siitä ei mitään hätää", sanoi Swart. "Mutta toisin on meidän vaatteemme laita. Kalle saattaa

näyttäytyä missä vaan, minun tyhmä poikani käy myös laatuun, ja minä itse en myöskään tarvitse hävetä, mutta sinä, naapuri! Hyi! enkö minä käsenyt sinua ottamaan Manchesterhousut mukaasi ja kuitenkin otit sinä vanhat housusi, joissa on nuo rumat paikat polvissa! Meidän täytyy hävetä sinua; näin et sinä voi tulla museoon".

"Niin", sanoi ukko Witt surkeasti katsellen suuria housupaikkojaan, "minä tahtoisin mielelläni tehdä itseni niin hienoksi kuin mahdollista, mutta minkälaiset ne housut oikeastaan pitäisivät oleman? Pitkiä housuja en minä voi käyttää siellä kotona ja kaapissa riippuu lyhyitä ainakin puoli tusinaa".

"Minä ehkä voin auttaa teitä tästä housupulasta", sanoi viulunvinguttaja. "Minulla on aivan uudet housut aivan uusinta muotia, ne ovat kummilastiset ja oikein erinomaiset, milloin ovat ne pitkät, milloin lyhyet, aina kuinka vaan haluttaa. Nyt minä näytän ne teille. Katsokaas nyt! No, nyt ne ovat polvipöksyt, eikö niin? Nyt te kiinnitätte jalkahihnat ja vedätte ne yli saappaan anturan, niin ne venyvät pitkiksi housuiksi, eikä sitä ensinkään voi arvata kuinka se tapahtuu".

"No, kaikkia ne keksivätkin", sanoi Swart, "oikeinhan tämä on kuin silmäkääntäjättempu!"

"Isä kulta", sanoi Kalle hiljaa, "ostakaat ne min..."

"Poika", sanoi ukko, "sinäpä sentään olet sangen tyytymätön. Sinulla on ne kauniit keltaset housut ja se uusi takki ja kuitenkin tahdot sinä vaan uutta. Ei, sinun vanha isäsi täytyy myös ajatella saada jotakin yllensä".

Kun he tulivat seuraavalle majatalolle, pysähtyivät he siihen, ja housuja koetettiin. Ne sopivat erinomaisen hyvin, ja kaupat tehtiin. Ukko Swart ei voinut olla ihailematta näitä erinomaisia housuja, vaan hän astuskeli ympäri Wittia ja sanoi:

"Kuinka merkillisen hyvin ne istuvat! No näytäs nyt minulle kuinka ne tulevat lyhyiksi".

"Luuletkos etten minä sitä osaa tehdä?" sanoi Witt avaten jalkahihnoja.
"Kas niin".

"No, tee ne taas pitkiksi".

"Sen minä kyllä voin sinulle tehdä".

Ja kaikki seisoivat siinä ukko Wittin ympärillä voimatta kyllin ihaila housuja.

"Niin, ukko Swart", sanoi basunitorven soittaja, "näiden housujen laita on sama kuin minun torvenikin, milloin on se lyhyt, milloin pitkä".

"Ja näissä sinä voit käydä vaikka missä", sanoi Swart. "Tässä kaupassa et sinä ole tullut petetyksi, minä soisin että housut olisivat minun".

Ja sitten he jatkoivat matkaansa, mutta sillaikaa kuin he matkustelevat, lähemme me katsomaan mitenkä asiat ovat kotosalla.

YHDEKSÄS LUKU.

Kuinka Juhani kadotti rasian ja Swartin emäntä löysi sen. — Lukkari varottaa Doroteaa talonpojista ja hevosista. — Lukkari on pahoilla mielin ja Dorotea lohduttaa häntä. — Mitä lukkari sanoi.

Kun Juhani illalla tuli kotio matkalta, seiso Swartin emäntä porstuassa.

"Hyvää iltaa!" sanoi Juhani nostaen takkia. Mutta nyt tapahtui, että se pieni rasia, minkä Frits oli antanut hänelle Dorotealle annettavaksi ja jonka hän oli piilottanut lakkiinsa, putosi lakista ja vieräi ales Swartin emännän jalkain juureen. Lukkari ei tuosta ollut hyvillä mielin, hän tiesi, että Fritsin äiti ei tiennyt asiasta mitään, olihan Frits sanonut: "Minä ja Dorotea pidämme yhtä, — — — ja hän kumarsi itseään ottaakseen rasian ylös. Mutta Swartin emäntä ehti ennen häntä, ja sieppasi käteensä rasian.

"Mitä siinä on?" kysyi hän.

"No, eihän siinä ole mitään", sanoi Juhani, "mitä siinä voisi olla? Se on minun".

Mutta Swartin emäntä oli utelias, hän aukaisi rasian kannen ja näki siinä sormuksen ja hivuskiharan:

"Mitä ihmeitä", sanoi hän, "kultasormus paperissa! Mitä sinä kultasormuksella teet? Kelle se on aiottu?"

"Lukkarin Dorotealle".

"Keltä se on?" kysyi eukko jälleen. "Sano se minulle kohta!"

"Koska te nyt niin välttämättömästi tahdotte tietää sitä, niin se on Fritsiltä", sanoi Juhani.

Tuskin oli Juhani ehtinyt saada nuo sanat suustaan ennenkuin hän sai kelpo korvapuustin.

"Siinä on sinulle vaivastasi!" sanoi Swartin emäntä ja kohta sai Juhani vielä toisellekin korvalle ja kun hän koetti päästä pakoon, sai hän kaupanpäälliseksi aika kolauksen selkäänsä.

Mutisten meni Swartin emäntä tupaan.

"Se tuhma poika ja se köyhä tyttö! Kyllä minä teille annan kultasormuksista, minä!"

Ja hän lensi ja pyöri ympäri talossa koko illan punasena kuin kalkkuunikukko, toruen piikoja ja renkejä. Luudat ja pytyt saivat tanssia, ja viimemainittujen vanteet menivät rikki; ja alinomaa mutisi hän itsekseen; "Se tyhmä poika ja se köyhä tyttö! Kyllä minä teille annan kultasormuksista, minä! Ja Juhani se kavaltaja, jolla on palkkansa, hänen minä ajan pois talosta. Se heittiö! Kyllä minä hänen opetan kultasormuksia kantelemaan!"

Ja Swartin emäntä hän torui niin, että koko kylä tuli katsomaan, mikä nyt oli hätänä.

Samana iltana tuli myös lukkarikin kotia. Hän oli muuten ilokas mies, mutta tänä iltana oli hän äkäinen ja pahalla tuulella, ainoastaan hänen ruokahalunsa oli, jumalan kiitos, entisellään, ja kun hän oli saanut vähän suuhunsa, tuli hän hieman paremmalle päälle.

"Onko mitään ikävää tapahtunut isälle?" kysyi Dorotea.

"Eipä juuri, tyttöseni", vastasi hän, "mutta muista, mitä minä usein olen sanonut: maailma on paha ja ihmiset ovat pahat, mutta kaikista ihmisistä ovat talonpojat ja hevoset pahimmat. Älä usko ainoatakaan hevosta tahi talonpoikaa, niin ei sinun tarvitse katua jälestäpäin, ja talonpoikain pojat eivät ole rahtuakaan paremmat, huonot puolet menevät perintönä isästä poikaan. Tottele minun neuvoani, rakas lapseni, niin sinun kyllä käy hyvin maailmassa. Ja nyt minä tahdon mennä maata. Hyvää yötä!"

Seuraavana päivänä — se oli torstai — saivat pojat koulussa aika lailla selkäänsä; kiukku ei vielä ollut lähtenyt lukkarista. Mutta vähitellen se lähti ja jo seuraavana sunnuntaina oli lukkari sama vanha suopea-luontoinen, sävyisä mies kuin ennenkin.

Sunnuntai tuli. Aamusta varhain myöhään illalla oli Dorotea täydessä toimesta, sillä hänen täytyi äitinsä kuoltua yksin hoitaa emännyyttä ja pitää myös molempia pikkusiskojaan silmällä, ja hän oli kelpo emäntä. Ahkera ja huolenpitävä hän oli, ei hänen koskaan nähty hätäilevän, ei koskaan olevan levoton tahi malttamaton; kaikki näkyi menevän niinkuin itsestään. Mutta kuu hän pääsi askareistaan pariaksi tunniksi vapaaksi, istahti hän ompelukaluineen ikkunan ääreen. Näin kului päivä toisen perästä, mutta aina oli hän iloinen ja leikkisä, eikä antanut kenenkään huomata, että työ tuntui hänestä raskaalta.

Mutta tänään oli toisin, tänään tuntuivat askareet hänestä sanomattoman vaivaloisilta.

Ja hänen kauniissa kasvoissaan näkyi surumielisyys, kuin jos syvä kaiho olisi painanut hänen sydäntään, ja kun hän puki vaatteet siskojensa ylle, huokaili hän syvään ja tuijotti mieltäväisensä eteensä, kuin jos hänen ajatuksensa olisivat olleet toisaalla. Ja kun hän palmikoitsi tyttöjen tukkaa, valuivat kyneleet hänen muuten niin iloisista silmistään ja putosivat lasten hivuksiin.

Hänen isänsä tuli nyt huoneesen. Hän oli täydessä juhla-asussaan, sillä nyt piti hänen menemän papin luo.

"Hyvää huomenta! No kuinkas te nyt voitte?" sanoi hän taputtaen pienokaisia poskelle.

Pikku Triinan, jonka tukka jo oli palmikoilla, nosti hän polvelleen istumaan ja suuteli hänen paksutölleröisiä käsivarsiaan niin että ne tulivat oikein punasiksi hänen karkeasta parrastaan. Ja pikku Miinaa, jonka tukkaa parailaan palmikoittiin, löi hän hiljaa olkapäälle, ja kun tyttönen kääntyi hänen puoleensa, ei se ollut hän, joka oli lyönyt: hän oli niinkuin monen, monen penikulman päässä siitä. Se, joka tässä tilaisuudessa olisi nähnyt lukkarin, ei suinkaan olisi luullut häntä samaksi mieheksi, joka oli

niin naurettavan näköinen.

Hän oli ymmärtäväinen ja hilpeäluontoinen mies ja hyvä isä, joka eli rauhassa koko maailman kanssa. Hänellä oli vaan yksi heikkous: hän ei voinut olla puhumatta yläsaksaa. [Paikkakunnalla, missä tämä kertomus liikkuu, puhuu kansa erästä saksan kielen murretta, jota sanotaan alasaksaksi; yläsaksa on samaa kuin saksan kirjakieli. Suoment. muist.]

Semmoinen pieni heikkous on se mitta, millä maailma meitä mittaa, se paino, jonka mukaan se meitä taksoittaa, mutta se heikkous pysyy meissä niin kauvan kuin pysymme ylinnä, pinnalla, mutta kun rupee oikein kireelle käymään, niin me heitämme sen pois, ja niin kävi myös lukkarille ja hänen yläsaksaksi puhumiselleen. Kun hänen piti puhuman oikein sydämensä pohjasta, ei puhuminen käynyt yläsaksaksi, puhe muuttui kohta alasaksaksi.

Kun hän nyt katsahti Dorotean silmiin ja huomasi kyyneleet hänen poskillaan, hypähti hän tuoiltaan ja kysyi:

"Mikä sinun on, rakas Doroteani? Miksi sinä itket? Sano nyt vaan, miksi sinä itket? No niin, olemmehan me yksinämme".

Ja Dorotea nojasi päänsä vasten vanhan isänsä rintaa, ja kyyneleet valuivat hänen silmistään, mutta hän ei voinut saada ainoatakaan sanaa suustaan.

Eihän hän itsekään oikein tietänyt, mikä häntä vaivasi, hänestä tuntui kuin jos hän olisi ollut vieraassa maassa ja olisi kaivannut lapsuutensa leikkipaikkoja.

Mutta äkkiä kävi isälle selväksi mikä tyttöä vaivasi, mikä hänen sydäntään kalvoi. Hän laski käsivartensa hänen kaulalleen ja taputti häntä poskelle ja kuiskasi lohduttavaisia sanoja hänen korvaansa.

"Rakas lapseni", sanoi hän, "rauhoitu nyt vaan! Jumala elää, hän ei ole sinua hyljäävä, pane se mieleesi, ja kaikki on kyllä käyvä hyvin. Minä rukoilen Jumalaa sinun puolestasi".

Niin hän lohdutteli rakasta Doroteansa, kunnes hänen täytyi lähteä kirkolle soittamaan.

Niin surumielisenä kuin tänä sunnuntaiaamuna ei hän vielä koskaan sitten vaimonsa kuoltua ollut kiivennyt ylös torniin. Raskaalla sydämillä riisui hän yltään pyhätakin, tarttui köyteen ja pani ison kellon heilumaan, ja se soi kauvas yli kylän, yli peltojen ja aitausten, ja sen äänet kuljetti puhdas ilma yli metsän lähikyliin: ylistetty olkoon Jumala laululla!

KYMMENES LUKU.

Kuinka Dorotea kävi kirkossa ja kenenkä hän tapasi.

Doroteasta tuntui kuin jos kellot olisivat lausuneet hänelle tervehdyksen hänen äidiltään. Silloin nousi hän hiljalleen tuoiltaan, suuteli pikkusiskoja ja silitteli kädellään sekä Triinan että Miinan vaaleata tukkaa.

"Nyt saatte te mennä ulos leikkimään", sanoi hän, "kysykää käeltä kuinka monta vuotta te saatte elää, poimikaat voikukkasia, tehkää niiden varsista ketjuja ja puhaltakaat pois utuja ja kysykää: mitä kello on? Leikkikää nyt vaan, minä menen kirkkoon ja rukoilen teidän puolestanne".

Lapset juoksivat iloisina tiehensä ja Dorotea otti hyllyltä virsikirjansa, jonka hän oli saanut pastorilta rippikoulusta päästyään. Silloin lahjoitti Swartin emäntä hänelle kakun, jonka hän itse toi lukkarin taloon. Ystävällisesti oli hän katsellut Doroteaa ja sanonut hänelle: "Sellaisesta rippikoululapsesta minä pidän; minä pidän sinusta, Dorotea, enemmän kuin kaikista muista".

Mutta nyt — nyt oli kaikki toisin! Kun Dorotea eilen meni läpi kylän, tuli Swartin emäntä hänen vastaansa. Dorotea tervehti ystävällisesti, mutta eukko käänsi hänelle selkensä eikä vastannut sanaakaan. Dorotea oli vähällä itkeä tuota kohtausta ajatellessaan.

Surullisena otti hän virsikirjan käteensä, otti huivinsa arkusta, joka oli ensimmäinen minkä hän oli ansainnut, sentähden olikin se hänelle niin rakas; sitten meni hän lieden luo katsomaan, paloiko valkea oikein. Ja tämän tehtyään meni hän avaamaan ovea Ilolle, joka kynsi ovea haluten päästä ulos

lämpyisessä auringon paisteessa juoksentelemaan, ja haukkuen riensi koira pois lasten luo.

Dorotea meni kirkkoon.

Kuinka ihmeellisen kaunis oli maailma hänen ympärillään! Siinä oli kylä viheriäin puitten suojassa, tuolla viheriät niityt, joilla lehmät söivät paksussa ruohostossa, täällä aaltoili vilja vienon tuulen puhaltaessa, auringon säteet loistivat kukissa ja lehdistä, kaikki oli niin raitista, tuoretta ja viheriäistä, kuin maailma tänään olisi ollut puettuna pyhäpukuunsa. Elämä on suloista! soi hänen ympärillään ja hänen rinnassaan, elämä virtaili häntä vastaan kukkakedolta, sinitaivaalta, kaikki oli hiljaista ja rauhaista, juuri kuin kirkossa silloin kun pappi alkaa puhua.

Poissa oli Dorotean suru.

Hänestä tuntui kuin jos hän vielä olisi ollut lapsi, kuin jos hän olisi istunut kirkonmuurin takana, jossa auringon paiste levisi yli hiljaisten hautain, kuin jos hän olisi istunut viheriässä ruohostossa itseksensä lukien yksinkertaisia lapsenvärsyjään, kuin jos hän olisi laulanut kilpaa ilman lintujen kanssa ja iloisen karitsan tavoin juossut ympäri kukkien keskellä kokoomassa kauniita kiviä, poimimassa kukkia seppeleeksi ja katsellut ylös kirkasta sinitaivasta kohti, jossa ohuet valkoset pilvet kulkivat.

Kuinka onnellinen hän oli! Hän oli melkein unohtanut olevansa kirkkotiellä, hän oli vähällä heittää virsikirjansa erään perhosen perään, joka lensi hänen ohitsensa, niin onnellinen ja iloinen oli hän, lapsi mieltensä ja aatteidensa suhteen.

Silloin tuli tiellä Swartin emäntä käyden virsikirja ja nenäliina kädessään.

Kun Dorotea näki hänen tulevan, meni hän häntä vastaan ja sanoi ystävällisesti. "Hyvää huomenta!"

"Anna minun olla rauhassa", mutisi eukko äreästi, "mene tiehesi ja anna minun olla rauhassa!"

Missä oli nyt ilo Dorotean sydämmestä? Swartin emännän sanat olivat sen sieltä karkoittaneet. Hän vetäytyi pois emännän läheisyydestä ja astui hiljaa kyneleet silmissään alakuloisena kohti vanhaa kirkkoa. Poissa oli nyt kaikki luonnon ihanuus! Ja Swartin emäntä pöyhisti itseään ja astui läähättäen tietä eteenpäin, pää pystyssä ja nenä vielä enemmän pystyssä, niin että auringon säteet hänen sieramiaan kutittivat ja saivat hänet aivastamaan.

Mutta kun he tulivat kirkonportille, oli Dorotea voittanut surunsa; hän meni ujosti eukon luo ja sanoi täydestä sydämmestä:

"Hyvä Swartin emäntä, mitä minä olen tehnyt teitä vastaan, sanokaat minulle että voisin pyytää teiltä anteeksi", — hän tarttui emännän käteen, ja tämä seiso siinä läähättäen eikä voinut saada sanaakaan suustaan — "olettehan te aina olleet niin hyvä minua kohtaan ja osoittaneet suosiotanne niin pahoina kuin hyvinä päivinä. Älkää antako minun tällä tavalla seistä teidän edessänne; minä tahdon mielelläni kuulla että vika on minun, mutta nyt me menemme kirkkoon, ja jos meillä ei ole rauhaa sydämmessämme, kuinka voimme me rukoilla Jumalaa?"

"Mitä? Rukoilla? Minäkö?" sanoi eukko vetäen kätensä pois Dorotean kädestä. "Minä voin rukoilla, missä minä vaan tahdon, ei minua siitä mitään estä. Mutta helposti voi tapahtua että rehelliset ihmiset kääntävät selkensä semmoiselle kuin sinä olet, joka teet kaikenmoisia konsteja saadaksesi rikkaan miehen ja päästäksesi talon ja rikkauksien haltiaksi. Sinun isäsi ja minun ukkoni ovat naapureja" — tässä sähisi hänen äänensä kuin käärmeen — "muusta tuttavuudesta en minä tahdo tietää mitään. Tuommoinen köyhä lukkarin sikiö? Niin..."

Ei, tässä täytyi hänen vaieta, sillä kirkkoherra meni samassa heidän ohitsensa. Hän oli kuullut mitä eukko sanoi.

Kirkkoherra oli totinen mies, hän loi silmänsä Doroteaan ja pudisti päätänsä, mutta meni kirkkoon sanaakaan sanomatta, ja Swartin emäntä seurasi läähättäen häntä.

Ja Dorotea? Hänen koko ruumiinsa värisi ja häpeän puna hohti hänen poskiltaan. Koko kirkkotarha pyöri hänen silmissään, hän olisi tahtonut vaipua syvälle maan poveen. Mutta kirkkoon ei hän millään muotoa tahtonut mennä. Hän palasi sentähden kotiinsa, lankesi polvilleen sänkynsä viereen ja tahtoi rukoilla, mutta kaipasi sanoja: Hän tahtoi itkeä, mutta ei voinut. Hänen sydämmensä oli murtumaisillaan surusta, ja hänen kulkunsa melkein puristui kokoon. Hänellä ei ollut lepoa eikä rauhaa, hänen povessaan oli kohiseva tunteiden virta. Hän heittäytyi ales tuolille kohta jälleen noustakseen kävelemään levotonna edes takaisin lattialla. Niin painoi häpeä häntä ales maahan päin.

Hänen uskollinen rakkautensa olisi vaan rakkaus rahaan?

Mutta myrsky hänen rinnassaan masentui, valonsäde heittihe sinne: hän muisti raamatun, ja hän otti

sen ales hyllyltä, istahti pöydän ääreen ja avasi kirjan. Hän sattui saamaan auki sen kauniin kohdan, jossa kerrotaan kuinka Jesus kärsi. Alussa oli hänen mielensä vielä levoton, kirjaimet kiitivät yhteen hänen silmissään, jotta hän ei ymmärtänyt luettavaansa. Mutta sitten hän luki:

"Ja he sylkivät hänen päällensä ja ottivat ruokoja ja löivät niillä häntä päähän".

Silloin tyyntyi hänen mielensä, kyyneleet valuivat pitkin hänen poskiaan ja irroittivat hänet tuskan siteistä.

Hän meni tyyneenä askareihinsa, pani päivällisruuan tulelle, ja kun se oli keitetty, kutsui hän pikkusiskot sisään.

Nyt hänessä ei enää voitu huomata mitään erinomaista, ainoastaan silmät olivat vähän punaset.

Kun sitten lukkari tuli kirkosta, silitteli hän Dorotean leuvan alustaa ja katsahti hänen silmiinsä, ja kun tyttö ujona loi silmänsä ales maahan päin, suuteli isä hiljaa hänen silmäkanttaan.

YHDESTOISTA LUKU.

Swartin emäntä tulee kotia kirkolta ja saa pastorin vieraaksi. — Mitä pastori sanoi ja mitä Swartin emäntä sanoi. — Ajatukset pyörivät eukon päässä ja karpäset pyörivät ympäri hänen nenänkärkeään. — Kuinka hän putosi veteen. — Kuka hänet pelasti.

Kun Swartin emäntä tuli kotio kirkosta, oli hän kovin äkäinen, ota oli ryppyinen ja alihuuli pitkä. Semmoisena astui hän läähättäen läpi kylän ja naputteli sormillaan virsikirjaansa siten antaaksensa valtaa mieliharmillensa.

Kun hän tuli kotio, oli navetanovi auki ja hanhet olivat päässeet ulos pihalle, keittuhuoneen oven edessä oli ämpäri, joka hänen mielipiteensä mukaan ei kuulunut siihen, ja sontarattaat eivät myöskään olleet oikealla paikallaan. Mutta vasta hänen ehdittyään porstuaan oli raju-ilma valmis. Karjapiika sai ensiksi kokea sen.

"Kuinka usein olen minä sinulle sanonut, ettet sinä saa laskea hanhia ulos?" sanoi Swartin emäntä ja salama iski piian niskaan. Sitte oli tupapiian vuoro.

"Eikö meillä ole tarpeeksi rikkinäisiä ämpäriä? Pitääkö tuonkin tuolla seistä ulkona, että senkin vanteet menisivät irti? Jos sinä teet vielä kerran niin, niin minä sinun opetan!"

Juhani onneksi ei ollut kotona, muuten olisi hänkin saanut löylytyksen.

Kun emäntä näki ettei enää ollut useampia, joiden yli hän saattoi valaa vihaansa, meni hän sisätupaan.

Sappi kiehui hänessä.

Pappi oli tänään saarnassaan puhunut ylpeydestä, rikkaudesta, rahoista ja semmoisesta ja koko ajan oli hän katsonut Swartin emäntään päin, niin että tämä luuli seurakunnan rupeevan kääntämään silmänsä siihen penkkiin päin, jossa hän istui. Vähällä oli, ettei hän lähtenyt kirkosta keskellä saarnaa.

Hänen tätä kaikkea ajatellessaan kuuli hän jonkun hiljaa kolkuttavan ovelle.

"Astukaat sisään!" huusi hän.

Ovi aukeni ja sisään astui pastori.

Nytpä eukko sai kiirettä! Hän niiasi syvään ja pyyhki esiliinalla tuolia vieraille.

"Nyt se jo kelpaa", sanoi hän, "minä tulen kysymään teiltä, mitä elämää te piditte kirkon oven edessä tänään?"

"Elämää? Kirkonoven edessä?" sanoi eukko. "No, ei se ollut mitään. Minä sanoin vaan lukkarin Dorotealle, ettei hän voisi saada Fritsiä sulhaseksi ja ettei hän ollut kyllin hyvä tullakseen sen pojan vaimoksi".

"Olkoon vaikka niinkin", sanoi pappi, "vaikka olen täysin vakuutettu siitä, että te ette voisi saada parempaa miniää. Mutta minä olen tullut tänne varsin toisissa asioissa, enkä puhemiehenä. Minä tahdon vaan puhua teidän kanssanne siitä metelistä, jota te piditte kirkonovella tänään, ja jos se tapahtuu vielä kerran, niin asiasta tulee täysi tosi. Ettei niin vanha ihminen, kuin te, voi olla häiritsemättä pyhä-rauhaa!"

"Jaa, siitä en minä ensinkään pidä mitään väliä", puuttui eukko puheeseen, "mitä minä olen sanonut, sen minä olen sanonut, ja sen minä sanon sata kertaa. Poika ei tule saamaan häntä ja jos minun ukkoni antaa houkutella itsensä suostumaan siihen, niin minä otan eron vielä vanhoina päivinä. Niin, voi voi sentään, herra pastori, minulla on todella raskaat päivät! Minulla on koko talon hoito, ja mitä apua minulla on miehestäni? Hän kuljeksii ympäri maailmaa, ja minä olen hyljätty vaimo raukka!"

Nyt nosti hän esiliinansa silmilleen ja itki hetkisen, ja kun hän oli vähän ehtinyt mietiskellä, kertoi hän papille kaikista kärsimyksistään, aina siitä asti kuinhan makasi ensimmäisellä lapsivuoteellaan aina nykyiseen aikaan saakka; mitä hän oli sanonut, ja mitä ihmiset olivat sanoneet, ja mitä hänen äitinsä oli sanonut, kun Swart sai hänet, mitä rovasti vainaa oli sanonut ja kuinka hänen isänsä oli ollut vastaan ja mitä hänen anoppinsa sisar oli sanonut ja mitä lukkari ja hän itse oli sanonut ja mitä koko maailma sanoi.

"Ja, herra pastori", lopetti hän puheensa, "minä en anna suostumustani, raha tahtoo rahaa".

"Minä olen jo kerran sanonut teille, etten minä ole tullut tänne kosimaan teidän poikaanne, mutta koska te nyt olette perin pohjin seulonut sitä asiaa, niin tahdon teille sanoa suoraan, että te keitätte itsellenne huonon rokan. Te tahdotte kiusata poikaanne niin kauvan kunnes hän nai teidän tahtonne mukaan, ja kun niin häät ovat ohi ja te ja teidän miehonne olette eläkkeellä nuorten luona, niin olette saava silmänne auki ja näkevä mitä te oikeastaan tällä voitatte. Rauhan ja yksimielisyyden sijasta on teillä riitaa ja eripuraisuutta, ja kun lapset tappelevat, niin kyllä te nämät minun sanani todeksi todistatte. Te ette saa levollista hetkeä, ja lihan sijasta — saatte te tyytyä luihin. Silloin te kyllä tulette minun luokseni valittaen: 'Herra pastori, ah, mitä pitää meidän tekemän? Meidän miniämme on oikea peto, ei hän tahdo antaa meille palastakaan ruokaa, vaan ajaisi meidät mielellään pois, jos voisi'. Silloin minä olen muistuttava teitä rahoista. Miettikäät siis asiaa niinkauvan kuin vielä on aikaa. Miettikäät hyvin! Hyvästi, Swartin emäntä!"

"Hyvästi, herra pastori! — Niin, se on kyllä totta — se on nyt niinkuin se on ja minun ukkoni ei pidä lukua mistään. Ei hän koskaan sanaakaan sano".

Ja Swartin emäntä niiasi niin syvään kuin voi ja seurasi pappia ovelle.

"Hyvästi, herra pastori!"

Tuskin oli pappi ehtinyt pois, ennenkuin eukko rupesi vihoissaan astumaan edes takaisin lattialla.

"Sehän on merkillistä!" sanoi hän; "ei, tässä asiassa pitää minullakin oleman sanavuoro. Minun ainoa lapseni! Kyllä se vielä saadaan nähdä! Tuommoinen pappi tahtoo sekaantua minun asioihini ja ainoastaan sen lukkarin sikiön tähden! Ei hän koskaan saa minun poikaani! Ei, ennen saavat he kääntää minun ylös ales!"

Näin astuskeli eukko jonkun aikaa ympäri huoneessa toruen itsekseen. Hän istahti väliin tuolille ja nousi jälleen ylös; hän avasi oven ja katsahti ulos pihalle, sitten hän taasen sulki oven; hän ei saanut lepoa eikä rauhaa, ja hänen mielensä kävi kovin murheelliseksi.

"Ei!" huudahti hän vihdoin, "se tyttöluuska ei koskaan saa minun poikaani, ennen saavat he kääntää minun ylös ales!"

Hän veti henkeä ja jatkoi sitten:

"Jos kohta tähdet putoisivat ales taivaasta, ei hän sittenkään saa poikaani, ennen saavat he kääntää minun ylös ales!"

Maltappas vaan, Swartin emäntä, voi kyllä tapahtua että sinut käännetään ylös ales.

Kun kello oli viiden paikoilla, ei hän enää voinut pysyä alallaan, hän juoksi ulos hakaan. Siellä kasvoi hirveästi rikkaruohoja.

"Tämä on synti ja häpeä!" puhkesi hän sanomaan ja alkoi nykimään ylös niitä rikkaruohoja, jotka olivat häntä lähinnä.

Mutta minkätähden on tämä synti ja häpeä, Swartin emäntä? Minkätähden on sinulla vielä rikkaruohoja omassa sydämessäsi?

Hän meni aidan luo, joka oli ha'an ja kesantopellon välillä, katsomaan pientä kirjavaa vasikkaansa.

Mutta ei hän sitä saanut nähdä.

Silloin kiipesi hän yli aidan ja meni pellolle. Astuttuaan vähän matkaa tuli hän purolle, jonka yli oli mentävä pitkin kapeita porraspuita.

Kyllä tuon portaan pitäisi kestämän, olihan se kestänyt niin kauvan eikä vielä kukaan ollut pudonnut veteen, olipa se jo ollut tässä monta vuotta.

Jos se nyt pettäisi? Vanhus on raskas!

No, ei sinun tarvitse sitä pelätä, jos tuommoinen leppäpuu onkin vanha, niin se on sitkeää.

Kun eukko oli tullut keskelle ojaa, rupesivat porraspuut ratisemaan. No, jos ne vähän ratisevatkin, niin ei niiden siltä tarvitse mennä poikki. Ei!

Eukko otti vielä yhden askeleen — ja loiskis veteen!

"Auttakaa! auttakaa! Herran tähden, auttakaa!" huusi hän ja koetti päästä rantaan.

Hänen tässä potkiessaan, luuli hän jonkun saapuvan paikalle ja juoksevan veteen.

Niin olikin.

Kun pikku Dorotea oli ulkona lypsämässä, kuuli hän äkkiä eukon hätähuudon, hän juoksi hetkeäkään epäilemättä veteen, piteli toisella kädellä pajun oksasta ja tarttui toisella eukon hameesen pitääkseen häntä veden pinnalla.

Nyt huusi hän apua, ja pitäjän vouti tuli ja veti Swartin emännän kuivalle maalle.

Siinä hän nyt makasi ruohostossa kuin kuolleena, voimatta liikuttaa ainoatakaan jäsentä, ja suurella vaivalla saatiin hän kannetuksi kotiin, jossa hän laskettiin sänkyyn.

KAHDESTOISTA LUKU.

Kuinka Swartin emäntä tuli ylös ales käännetyksi. — Pastori karkoittaa kaikki avuliaat ystävät. — Eukolla on omantunnon vaivoja — Kuinka Dorotea valvoo hänen luonaan. — Yön hiljaisuudessa. — Mitä se pieni rasia sisälsi. — Auringon paistetta ja onnea.

Vihdoin avasi hän silmänsä, ja Dorotea hyöri ja pyöri hänen ympärillään, lämmitti kiviastioita pantavaksi sairaan jalkain alle sekä keitti kamomilliteetä hänelle.

Huhu siitä, että Swartin emäntä oli pudonnut puroon, oli salaman nopeudella levinnyt ympäri kylän, ja kaikki kylän naiset tulivat katsomaan oliko huhu tosi.

Ensimmäinen joka tuli, oli Wittin emäntä.

"Herra jesta", sanoi hän, "kuinkas sinä voit pudota puroon ja melkein hukkaa siihen! Olethan sinä muuten aina niin säännöllinen ihminen".

"Silta — ai ai — silta meni rikki", änkötti Swartin emäntä.

"No, älä nyt sano että se meni rikki! Semmoisia tyhmyyksiä! Puron yli vie leveä kivilta ja kuitenkin sinä putoot veteen!"

Useita eukkoja saapui nyt tupaan lausumaan kummastuksensa ja säälinsä kuin myös muistutuksensa:

"Mutta kuinka se oli mahdollista?"

"Pudota veteen keskellä päivää!"

"Olemmeko me koskaan millään tavalla pahoittaneet sinun mieltäsi?"

"Jumala siunatkoon meitä, hän tahtoi varmaan hukuttaa itsensä!"

"Ehkä sentähden että miehensä kuleksii ympäri maailmaa".

"Oi", änkötti Swartin emäntä, "enhän minä voinut sitä auttaa — ai, ai — silta oli niin vanha, ja niin putosin minä veteen. Ai, ai ai!"

"Mitä!" huudahti vanha Suurin emäntä katsahtaen kannuun, jossa kamomilliteetä oli, "kamomilliteetä tällöisessä tilassa? Se ei käy laatuun? Meidän täytyy antaa hänelle jotakin väkevämpää!"

Nyt he kaikki juoksivat kotiinsa, josta sitten palasivat takaisin tuoden muassaan niin paljon pulloja, lasia, savi-astioita ja rasioita, että ne olisivat piisanneet kokonaista sairashuonetta varten, ja nyt rupesivat he "tohtoroimaan".

"Tässä, on erinomaista plaastaria, koetappas lämmittää sitä ja panna vatsalle, se on aina auttanut minua!"

"Äh", sanoi Holtin emäntä, "mene sinä tiehesi plaastarinesi! Ei, tässä on pirunpihkarohtoja, ota niitä, niin saat nähdä että ne auttavat!"

"Loruja!" sanoi Knaakin emäntä, "luuletko sinä että ne auttavat! Ei, tässä on minun yhdeksän-aineentuotteeni, se on aine, joka kelpaa, minä olen perinyt resehdin isältäni, se auttaa kaikkia tautia vastaan!"

"Pois tieltä", sanoi Boltin emäntä ja tunkihe sängyn laidalle, "ainoa mikä auttaa häntä, on tämä linjamentti, se auttaa, kun ei enää mikään muu auta".

Sairas lupasi koettaa kaikkia näitä verrattomia lääkkeitä, mutta hänen hyvät ystävänsä eivät tähän tyytyneet.

"Kuulkaas nyt", sanoi vanha Plattin emäntä, "meidän täytyy venyttää häntä".

"Se on tietty, se!"

Ja samassa tarttui kaksi akoista sairaan jalkoihin ja kaksi hänen päähänsä, ja niin sitä sitten ruvettiin vetämään kaikin voimin, niin että he olivat vähällä vetää Swartin emännän kuoliaaksi, ja hän huusi täyttä kulkua.

"Ei", sanoi Kluutin emäntä, "tämä ei kelpaa, ei hän tästä tule paremmaksi. Teidän pitää ensin kääntämän hänet ylös ales, niin että vesi voi juosta ulos hänestä. Hän on saanut liian paljon vettä sisähänsä, se on ensin saatava pois, olkoon hyvällä tai pahalla, muuten emme voi häntä parantaa".

Sanottu ja tehty. Kuusi akkaa kävi Swartin emännän jalkoihin ja niin he käänsivät hänet ylös alas.

"Minä kuolen, Jumalan tähden, minä kuolen!" huusi sairaas.

Mutta siitä eivät hänen hyvät ystävänsä huolineet.

"Antaa hänen huutaa! Ei se haittaa, mutta vesi on saatava ulos".

Eikä auttanut, vaikka Swartin emäntä huusi ja kirkui, pyysi ja rukoili, hän käännettiin ylös ales, häntä pudistettiin kuin pulloa.

Tässä olisi onnettomuus saattanut tapahtua, jollei pastori olisi saapunut paikalle oikeaan aikaan.

Hän huomasi kohta missä toimissa tässä oltiin ja ajoi kaikki avuliaat ystävät pois huoneesta astioineen, lasineen, sanoen:

"Viekkäät pois tuo kaikki! Tässä ei saa käyttää muuta kuin kamomilliteetä!"

Sairas laskettiin nyt taas vuoteellensa ja hänen ylitsensä levitettiin peitteitä ja uutimia.

Sängyssä makasi Swartin emäntä ahkyen, kunnes hän vihdoinkin osasi kysyä:

"Kuka veti minut ylös vedestä?"

Kun pastori ilmoitti hänelle, että se oli ollut Dorotea, rupesi hän haikeasti valittamaan.

"Ah, herra pastori, minä olen tehnyt suuren synnin", sanoi hän, "minä olen vannonut, että ihmiset ennen saisivat kääntää minut ylös ales, kuin että Frits ja Dorotea saisivat toinen toisensa. Ja tämä kaikki tapahtui kurjain rahain tähden! Mutta nyt ovat he kääntäneet minut ylös ales, nyt on rangaistus kohdannut minua syntistä vaivaista!"

Pastori lohdutteli häntä ja sanoi, että kaikki tulisi olemaan hyvin, kun hän vaan olisi päässyt jaloilleen jälleen.

"Ei, herra pastori", sanoi Swartin emäntä, "sitä en minä niin helposti voi unhoittaa? Niin kuin minä tänään olen vannonut, niin on tapahtunut, jos minun poikani ei ota tyttöä, niin en minä enää tahdo tietää hänestä mitään, hän ei enää ole minun lapseni. Ei, herra pastori, minä en enää tahdo nähdä häntä silmäini edessä, jos ei hän ota Doroteaa vaimoksensa".

Nyt sattui niin, että Dorotea, joka oli ollut kotona muuttamassa vaatteita, samassa tuli huoneeseen ja kuuli mitä hän sanoi.

Sairas tahtoi kohta sovittaa kaikki.

"Odottakaat", sanoi pappi, "nyt minä sanon teille molemmille jotakin. Te, Swartin emäntä, ette saa koskettaa jo kauvan unhotettuihin asioihin, muuten teette pahan vielä pahemmaksi. Pysykää vaan tyyneenä ja koettakaat nukkua vähän. Ja sinä, lapseni, voit valvoa täällä tänä yönä ja katsoa, että hän makaa hiljaa. Jos hänen tilansa käy huonommaksi, niin lähetä sana minulle. Tee nyt niinkuin minä olen sanonut".

Ja kun he molemmat olivat luvanneet hänelle tämän, taputti hän Doroteaa poskelle ja meni sitten kotiinsa.

Dorotea istahti sängyn viereen, sairras tarttui hänen toiseen käteensä, litisti sitä eikä tahtonut enää laskea sitä irti. Vähän väliä rupesi hän puhumaan tähän tapaan:

"Näetkös, Dorotea, jos minun Fritsini ei tahdo..."

"Hiljaa", sanoi Dorotea, "provasti on sanonut, että te ette saa puhua".

"Että vedit minun, vanhan ihmisen, ylös vedestä! Maltas vaan Dorotea, niin saat nähdä..."

"Voi voi, hiljaa nyt, te ette enää saa puhua sanaakaan", sanoi Dorotea korjaten sairaan peitettä hänen ympärillensä, jotta hänen ei tulisi kylmä.

Ei kestänyt kauvan ennenkuin vanhus vaipui uneen.

Kun Dorotea näki hänen nukkuvan, nousi hän varovaisesti sängyn vierestä ja meni istahtamaan ikkunan ääreen. Ajatukset tulivat ja menivät. Ikkunan ääressä istui hän tirkistäen ulos hiljaiseen yöhön. Hän näki kuuvalon lepäävän yli pensaitten, puitten ja veden. Hän kuunteli, mutta mitään ei kuulunut yön hiljaisuudessa, ainoastaan pensastosta tuolla puron rannalla kuului satakielen kaunis laulu.

Dorotean näin istuessa ajatuksiinsa vaipuneena, tuntui hänestä kuin jos joku olisi liikkunut hänen takanaan. Hän kääntyi katsomaan: Swartin emäntä astui lattialla.

"Ei, emäntä, menkää maata! Onhan pastori ankarasti kieltänyt!"

"Ole nyt vaiti, lapseni, minä tulen kohta takaisin, minä otan vaan jotakin kaapista", sanoi eukko, avaten kaapin ovea ja ottaen sieltä jonkun esineen, minkä hän pani Dorotean käteen.

"Kas tässä Dorotea!" sanoi hän, "tämän on hän lähettänyt sinulle!"

Sitten meni eukko jälleen sänkyyn, käänsi kasvonsa seinään päin, kuin jos hän taas olisi ollut vaipunut syvään uneen.

Ja Dorotea? — Ah, kuinka hänen sydämensä sykki ilosta! Hän oli lähettänyt hänelle tämän ja Swartin emäntä *itse* oli sen antanut hänelle. Hän avasi rasian. Siinä oli hänen hivuskiharansa! Siinä oli sormus!

Valonsäde tunki hänen elämänsä, hänen sydämensä kehittyi lämpöisessä auringon paisteessa kukaksi, kaikki hänen surunsa, murheensa olivat kadonneet!

KOLMASTOISTA LUKU.

Mitä ukko Swart kirjoitti kotiin. — Ikuinen uskollisuus ja piparkakut.
— Berlin ja Stawenhagen. — Mistä Kalle oli saanut hienon käytöksensä.

"Kas niin", sanoi ukko Swart, "nyt me olemme Berlinissä ja me jäämme tänne huomiseksi, mutta tänä iltana tahdon minä kirjoittaa kirjeen eukolleni, sen minä olen luvannut hänelle varmuudella, enkä minä vielä koskaan ole syönyt sanaani. No, Frits, istus nyt poikani..."

"Ei, naapuri", sanoi ukko Witt, "maltas vähän! Anna Kallen kirjoittaa, hän osaa, olihan hän ensimmäinen lukkarin koulussa".

"No istu sitten Kalle", sanoi Swart.

Kalle istui, Swart lausui hänelle, miten hänen piti kirjoittaman ja kun hän oli lopettanut, sanoi Swart:

"Kas niin poikani, lues nyt, mitä sinä olet kirjoittanut!"

"Hellästi rakastettu eukkoni!" luki Kalle.

"Niin nimitän minä häntä aina kirjeissäni", sanoi Swart.

"Me olemme kaikki tyyni terveet, ukko Witt ja Kalle ja minä ja meidän ainoa poikamme, ja me olemme kaikki hyvällä tiellä. Katso vaan emäsian perään, ettei se syö porsaitaan, ja katso myös toisten sikain perään. Anna väen niittää heinää aliniityllä. Me olemme Berlinissä ja olemme kaikki terveet ja me jäämme tänne huomiseksi ja täällä on herramaista olla. Huoneet ovat niin korkeat. Te olette kai kaikki terveet.

"Sinun kuoloon asti uskollinen

"Jaatko Swart.

"Torstaina helluntain jälkeen 1800 ja neljäkymmentä neljä.

"J. K.

"Tänä iltana tuulee sangen koreasti!"

"Mitäs arvelet, naapuri, eikö hän saata olla tyytyväinen?"

"No kyllä", sanoi Witt, "tuosta 'kuolemaan asti' sinä varmaan olet lukenut jostakin kirjasta?"

"Ei, naapuri, se ei voisi koskaan johtua mieleeni", sanoi Swart. "Näetkös, kun minä ja eukkoni olimme morsiuspari, annoin minä hänelle kerran piparkakun, jossa oli tällainen värsy:

"Tämä piparkakku tässä, pieni hunajainen,
Olkoon sulo simasuulle hyvin maistuvainen!
Kun se suukkosessas sulaa, muista silloin vaan
Ystävääsi, uskollista asti kuolemaan!"

"Ja se ilahutti häntä niin sanomattomasti, sentähden tahdon minä myös ilahuttaa häntä hänen vanhoina päivinään".

Seuraavana päivänä menivät matkamiehemme ulos katsomaan Berliiniä. He astuivat katua ylös, toista ales. Paljon oli tässä nähtävää.

"Ei, hyvät ystävät, katsokaas", sanoi Swart, "mikähän rakennus tuo tuossa on, seitsemän kerroksinen!"

"Semmoisia", arveli Witt, "ei löydy Stawenhagenissa!"

"Äh, naapuri!" sanoi Swart, "kuinkas sinä voitkaan puhua semmoisia tyhmyyksiä? Stawenhagen on aika rotanpesä; sielläkö löytyisi tällaisia taloja?"

"No", väitti Witt, "on siellä kaupпамiehen uusi talo torin varrella, aivan maaherran talon vieressä..."

"Tässä talossa taitaa asua räätäli", puuttui Kalle puheeseen, "tuossa kyltissä seisoo: Frans Pieske, Vaatteidentekijä".

"Poika", sanoi ukko Witt, "et sinä taida olla oikein viisas! Räätäli asuisi tuommoisessa talossa? Kuinkas räätäli saisi siinä asua?"

Ja niin he marssivat eteenpäin.

"Poika", sanoi Swart, "pidä itsesi suorana, tuossa koukertelee hän pitkin katua ja tuijottaa sinne tänne ja on kyyryksissä kuin vanha seitsemänkymmenenvuotias akka! Tahdotko käydä paremmin, veitikka!"

Seuraa Kallen esimerkkiä! Katsos vaan, kaikki seisahtuvat häntä katselemaan, mutta sinua ei kukaan viitsi katsella".

"No, isä", vastasi Frits, "enhän minä sille voi mitään, se tulee Kallen uudesta takista".

"Ei Frits", sanoi tähän Witt, "ei se tule vaan siitä; vähät takista, mutta katsos Kallen sääriä, kuinka reippaasti hän muuttaa koipiaan. Ja katsos hänen koko vartaloaan. Muuten minä sanon sinulle, naapuri Swart, että sinä olet liian ankara Fritsille; mistäs hän olisi oppinut käyttämään itseään? Näetkös, jos minä en olisi ollut sotamies, ei minun pojallani myöskään olisi sitä ryhtiä, joko hänellä nyt on; sillä sitä ei vaan peritä, tiedä se".

NELJÄSTOISTA LUKU.

He astuvat käsihakaa katua ales ja saavat nähdä Portugalin kuninkaan. — Kuningas vihoissaan. — Kuninkaat ja herttuaat. — Vaaliruhtinaan silta. — Kuinka Blücher ja Bülow olivatkin kenraali von Pressentin ja majuri von Voss. — Vanha Frits ja ukko Witt. — Kun kuningas keittää herneitä.

Kun he tulivat Kuninkaankadulle, sanoi Swart:

"Tässä on hirveä joukko ihmisiä; mikähän nyt on hätänä?"

"Tässä on varmaankin markkinat", sanoi Witt.

"Ehkäpä on, naapuri. Kuulkaat pojat, tarttukaat käsihakaan, ettette joudu meistä hukkaan tässä hirmuisessa tungoksessa".

He tarttuivat toinen toisensa kasivarteen ja astuivat katua alespäin. Kalle ja Frits polttivat sikaria, molemmat ukot vetivät savuja lyhyistä piipuistaan mietiskellen, mitä kaikilla näillä ihmisillä oli tässä tekemistä. Eihän tässä ollut mitään merkillistä katseltavana.

Näin tulivat he Burg-kadulle.

"Seis!" huusi Kalle. "Tässä asuu Portugalin kuningas. Sen saattaa lukea tuosta kyltistä, ja se joka seisoo tuossa ovelta, on varmaankin kuningas itse".

Siinä oli luettavana sanat "Portugalin kuningas".

Kruunua ei hänellä ollut päässä tänään, se oli hänelle varmaankin liian raskas, sillä hän seisoi paljain päin oveltaan katsellen ulos kadulle.

"Se on hän itse, naapuri", kuiskasi Witt.

"Niin, kyllä se on hän", vakuutti puolestaan Swart.

Siinä seisoi he nyt rinnakkain keskellä katua katsellen kuningasta.

Hän oli täydessä komeudessaan: sinisessä hännystakissa punasella kauluksella ja kultakoristeilla edessä ja takaa sekä keltaisissa polussaappaissa. Jos hänellä nyt ei ollutkaan kruunua päässään, niin oli hänellä valtikka kädessään; se oli paksu Espanjan ruoko-sauva kultapäällä. Muuten oli hänellä punanen nenä ja pitkä punanen parta ja tukevanruuminen hän myös oli. Swart arveli hänen painavan noin kaksisataakahdeksankymmentä naulaa.

"Vai tämä se nyt on Portugalin kuningas", sanoi Swart, "omituinen on tällaisten kuningasten laita, niin pian kuin he vaan panevat kruunun päähänsä, saa koko kansa jalat allensa eikä tohdi sanoa sanaakaan heitä vastaan".

"Minä luulen että hän on suutuksissaan", sanoi Witt, "katsos vaan kuinka hän sylkee! Hän on varmaan äkäinen piru!"

Samassa tuli kuningas heidän luoksensa ja rupesi sylkemään.

"Mitä te tässä kurkistatte?" ärisi hän.

"No ei mitään, herra majesteetti", sanoi Witt, "me tahdoimme vaan vähän katsella teitä".

Nyt kuningas oikein hirmustui ja hänen kasvonsa muuttuivat sinisiksi paljaasta kiukusta.

"Hävyttömät miehet! Kuka on antanut teille luvan kurkistaa sisään hotelliin? Menkäätkö kohta tiehenne!"

Ja jolleivät he olisi ajoissaan pötkineet pakoon, olisivat he varmaan saaneet hyvän iskun selkäänsä valtikasta. Mutta he juoksivat katuja eteenpäin eivätkä seisahtuneet, ennenkuin Portugalin kuninkaan valtikka ei enää voinut saavuttaa heitä.

Silloin sanoi Swart:

"Tämäpä oli hauskaa! Minä, hyvät ystävät, en koskaan olisi voinut uskoa, että kuninkaatkkin tappelevat!"

"Kyllä, naapuri, he tappelevat", arveli Witt, "omituinen on niitten kuningasten laita, jos vähänkin vaan liikaa, niin he kohta tulevat hulluiksi, ja lyövät päälle vaan! Mutta eivät herttuakaan ole rahtuakaan paremmat. Tiedäthän sinä, naapuri, että vanha herttua Fredrikki Frans omalla kädellään antoi minulle lyönnin vasten suutani, ja sitä en minä koskaan unhoita eläissäni. Pois tieltä, tolvana! sanoi hän ja — samassa löi hän, eikä hän väärään lyönytään".

Kun he nyt olivat jotakuinkin tointuneet säikähdyksestään, kääntyivät he takaisinpäin ja menivät "Vaaliruhtinaan sillalle".

"Katsos kuinka hän istuu hevosen selässä! Kuka se on?" kysyi Witt.

"Hevonen", sanoi Swart, "*miehestä* en minä anna penniäkään, mutta hevonen, sillä on kelpo jalat!"

"Ei, naapuri", sanoi Witt, "katsos vaan hänen tukkaansa, tiheä kuin metsä; ehkä se on santarmi?"

"Ehkä vaan", sanoi Swart, "mutta muskantit sanoivat, että vanha Blücher seisoo täällä jossakin, häntä tahtoisin minä niin mielelläni nähdä. Hän seisoo tosin Rostockin torilla, mutta minä tahtoisin sentään nähdä, miltä hän näyttää täällä".

Ei kestänyt kauvan, ennenkuin he tapasivat erään sotamiehen, joka pientä palkkiota vastaan oli valmis heille näyttämään, missä Blücher seiso. He tarttuivat nyt taasen toinen toisensa käsivarteen ja seurasivat sotamiestä. Joka kerta kuin heidän vastaansa tuli upseeri, seisahtui sotamies, katsoi upseeria suoraan silmiin ja kohotti oikean kätensä lakkinsa syrjälle.

"Se on honööriä", selitti Witt, "kuules, naapuri Swart, minun mielestäni me olisimme suuria tyhmiä, jos emme mekin kohottaisi kättämme hattumme syrjälle tehden honööriä".

Sanottu ja tehty.

Joka kerta kun heidän vastaansa tuli upseeri, seisahtui koko seurue kohottaen kätensä hatulleen, kohottipa Kalle molemmat kätensä.

Vihdoin tulivat he eräälle paikalle, jossa ukko Blücher seiso miekka kädessään.

"Se ei ole hän", sanoi Witt, "ei hän ole rahtuakaan näköisensä".

Sotamies vakuutti, että kyllä tämä oli Blücher.

"Loruja", sanoi Swart, "Rostockin torilla on hän aivan toisennäköinen. Eihän tällä ole mitään leijonan-nahkaa".

"Ei", sanoi Witt, "se ei voi olla hän. Seisoohan hän niin kurjan hätäileväisen näköisenä tuolla ylhäällä, kuin jos hän vasten tahtoansa olisi asetettu kakluunille seisomaan ja pyytäisi päästä sieltä ales".

"Nyt minä tiedän ketä se kuvaa", jatkoi Witt, "se kuvaa vanhaa kenraali Presentiniä; hän heilutteli aivan noin miekallaan, kun me marssimme Schweriniin".

"Se voi olla mahdollista", sanoi Swart, "mutta kuka on sitten tuo toinen tuolla?"

"Se on kreivi Bülow-Dennewits", ilmoitti sotamies.

"Mikä mies se olisi?" sanoi Witt. "Ei, se on majuri von Voss Grabowista, se on aivan hänen näköisensä. Häntä en minä unhoita niin kauvan kuin minä elän. Se oli mies, joka osasi olla hyvä kaikkia kohtaan, hän sanoi aina meitä lapsikseen".

"No, sen sinä mahdat hyvin tietää, naapuri", arveli Swart. "Olithan sinä hänen komentonsa alla".

Blücherin kuvapatsaan luota tultiin vanhan Fritsin luo, jota Witt aina salaa oli vihannut. Frits oli suututtanut häntä jo ennenkuin Witt oli syntynytään, syystä että hän oli ottanut Wittin äidin-isän sotamieheksi.

"Kas kuinka hän siinä istuu vanhan koninsa selässä", sanoi Witt, "niin tirkistele sinä siinä vaan niin paljon kuin mielesi tekee, sinun syysi kuitenkin oli, että me emme saaneet sitä kaunista taloa. Eiköhän se ole totta, hä? Katsos vaan kuinka hän siinä istuu, kuin jos koko asia ei laisinkaan koskisi häntä; toivoisin että pöllähtäisit sieltä nenällesi! Minä tahdon nimittäin sanoa sinulle, naapuri, erään asian; äitini isä oli vanhin ja hänen olisi pitänyt saada talo. Mutta silloinpa tuo vanha Frits otti hänen sotamieheksi ja maakunnan tyhmä virasto määräsi, että talo oli joutuva toiselle, ja niin saimme me pitkän nenän".

"Äh, naapuri", sanoi Swart, "onhan se niin vanha asia, ettei sitä kukaan enää viitsi ajatella. Kaikki ihmiset sanovat ja onhan siitä painettu kirjojakin, että hän oli kelpo kuningas".

"Sitä en minä ensinkään tahdo kieltää", sanoi Witt, "itse äitini isäkin piti paljon hänestä ja kertoi meille paljon juttuja vanhasta Fritsistä. Kerran, en minä muista koska se oli, löi hän äidin-isääni olkapäälle sanoen: Sinä olet oikein kelpo krenatööri!"

"Kas pirua vaan!" sanoi Swart.

"Niin, naapuri", sanoi Witt, "hän on sanonut minun äitini isälle, vaikka minä en muista, koska se oli: sinä olet oikein kelpo krenatööri! Nyt istuu hän tuossa korkean hevosen selässä ja äidin-isä jäi ilman talotta, ja se oli vaan hänen syynsä!"

"No, naapuri", sanoi Swart, kun he nyt astuivat taas eteenpäin, "älä sinä nyt enää huoli siitä asiasta ... se on nyt ollut ja mennyt etkä sinä enää tarvitse vihata häntä kauemmin".

"No se nyt ei voisikaan johtua mieleeni", vakuutti Witt. "Mutta mitä taloon tulee, niin se nyt olisi ollut minun. Ja sen minä sanon, naapuri, että hänen syynsä se kuitenkin oli".

Sotamies vei heidät nyt katua ylös, katua ales, kunnes he tulivat "Unter den Linden'iin". ["Lehmusten alla", kuuluisa puistokatu Berlinissä. Suom. muist.]

Mikä paljous komeasti puettuja naisia täällä oli!

"Poika", sanoi Swart, "ojenna itsesi suoraksi ja liikuta sääriäsi vähän uljaammin ja pane kädet kupeillesi, niin että ihmiset myös voivat katsella sinuakin. Luuletko että minä kävelin noin vetelästi nuorena? Ei, katsos Kallea! Hän osaa käyttää itsensä hän, katsos vaan, kuinka hän silmäilee suoraan tyttöjen kasvoihin ja hymyilee ja nyökäyttää päätään heille, kuin jos hän tuntisi heidät kaikki. Saatanpa sanoa, että nämä tytöt ansaitsevatkin katselemista".

"Siinä sinä olet oikeassa", sanoi Witt, "enkö minä aina ole sanonut että täällä on senkin vietävän kauniita tyttöjä? Ja kuinka uhkeita ne sitten ovat!"

"Minä luulin minun eukkoni olevan jotenkin tukevan", sanoi Swart, "mutta katsos vaan tuotakin, tuossa — onpa siinä laajuutta! Ja jos hän edes olisi vanha akka, mutta hän on aivan nuori tyttö. Jos minulla vaan olisi mittanauha kourassani, niin menisin mittaamaan hänen selkäänsä".

Nyt he menivät "Museulle".

Ensimmäinen esine, mikä täällä pisti heidän silmäänsä oli se iso kivimalja.

"Ei, hyvät ystävät! Kuinka tämä on mahdollista?" sanoi Swart. "Siihen mahtuu varmaankin kaksitoista härkätyynyriä!"

"No varmaankin", vakuutti Witt. "Mihinkä sitä muuten käytetään?"

"Kun kuningas keittää herneitä", sanoi sotamies, "ja pitää pidot, joihin pääsee ken tahtoo, niin tämä käytetään liemi-astiana, ja kun kuningas kruunataan ja hän seisoo tuolla ylhäällä linnan katolla kruunu päässään, niin tässä makaa paistettu härkä ja tuosta suihkukaivosta juoksee paljasta punssia ja punasta viiniä, ja jokainen saa ottaa sitä niin paljon kuin vaan mieli tekee".

"Koska tapahtuu se ensi kerran?" kysyi Kalle. "Silloin täytyy meidän tulla tänne!"

"No", sanoi Witt, "ei se niin hädin tapahdu!"

VIIDESTOISTA LUKU.

Uusi museo. — Kuinka housut menivät rikki, ja kenenkä he tapasivat siellä.

Sieltä menivät he uudelle museolle ja katselivat sen ulkoseinillä olevia maalauksia.

Museon pääportilla seisojien joukko hienoja naisia ja herroja täydessä juhlapuvussa.

"Menkää näiden jälestä!" sanoi sotamies.

"Äh", sanoi Swart, "ei se sovi. Olemmehan me vaan arkipuvuissamme, eikä se sovi, että me tungemme noin hienon herrasväen joukkoon".

"Mitä se tahtoo sanoa?" puuttui Witt puheeseen. "Ensin minä ostan uudet housut, ettemme tarvitsisi hävetä, jos joutuisimme hienojen ihmisten pariin, ja kun nyt on kysymys siitä, niin sinä rupeat ujustelemaan, mene nyt vaan rohkeasti portaita ylös!"

Ja Witt juoksi portaita ylös yli kahden askeleen kerrallaan, näyttääksensä ettei hän laisinkaan ujustellut.

Mutta tätä ei hänen olisi pitänyt tekemän.

Gummihousut eivät sitä kestäneet.

Kun hän taivutti jalkojaan, meni toinen jalkahihna rikki ja — ratsis! housun lahe lensi kokoon polven yläpuolelle, ja kun hän kumartui sitä jälleen kiinni solmimaan, meni toinenkin hihna rikki, ja nyt seisojien joukossa hän siinä paljain sääriin kaikkien noiden hienojen herrojen ja naisten keskellä.

Hän näytti nyt siltä kuin jos hänellä olisi ollut uimahousut jalassa.

Kun Wittin seurakumppanit olivat ehtineet ylös, oli iso piiri ihmisiä muodostunut hänen ympärilleen; he tuuppailivat toinen toisiaan kylkeen, osoittaen Witt-raukkaan, joka turhaan koetti saada housut peittämään sääriä.

Kun hän oli vetänyt toisen lahkeen ales, meni toinen ylös. Nämät olivat polvi- ja pitkät-housut, aivan niinkuin musikanteri oli sanonut.

Ukko Swart tunkihe läpi väkijoukon ja rupesi Wittia lohduttamaan.

"Älä sinä huoli näistä irvistelijöistä", sanoi hän, "tässä olen minä, ja nimeni on Swart, ja hänen nimensä on Witt, ja hyvin tyhmä on se, joka antaa nauraa itseään vasten naamaa. Kukas sille voi auttaa ettei gummi ole niin kestävä kuin lanka ja piki? Älä pidä mitään väliä tästä, naapuri, vaan pane takkisi napit kiinni. Tämä onkin oikein kirottu juttu!"

Tuskin olivat he ehtineet saada tämän housujutun tyydyttävälle kannalle, kun Frits juoksi erään herran luo, joka seisojien joukossa, lankesi hänen kaulaansa ja suuteli häntä.

"No, Jumala varjelkoon minua!" sanoi Swart, "nythän sinä tulet hulluksi, poika! Frits, piruko sinua vaivaa?"

Mutta Frits ei kuullut, mitä Swart sanoi, hänellä oli niin paljon puhumista sen vieraan herran kanssa.

"Etkö sinä tunne minua, Henriikki? Etkö tekään, isä, tunne Henriikkiä? Onhan se pastorin Henriikki! Että minun pitikin tapaaman sinut juuri täällä!"

Nyt tulivat Frits'in seurakumppanit likemmäksi.

Ukko Swart astui etunenässä.

"Ei, hyvät ystävät"/ sanoi hän, "se oli sentään oikea onni, että sinun jaikahihnasi menivät rikki täällä, niin että me saimme tavata pastorin Henriikin!"

Witt teki honööriä toisella kädellään, toisella pidellen takkiaansa ympäri vartalonsa, ja Frits puristeli vanhan leikkiverinsa kättä.

"Mutta poika", sanoi Swart, "älä sinä nyt niin julmasti ahdistele häntä, hän ehkä saa hävetä meitä".

"Minkätähden minä saisin hävetä tavatessani vanhat hyvät ystäväni?" sanoi Henriikki. "Ei, kertokaat minulle nyt mitä kotio kuuluu ja mitä on tapahtunut sitten kuin minä läksin pois".

"No, eihän sitä mitään erinomaista kuulu", sanoi ukko Swart, "ihmiset ja eläimet ovat terveet! Herra pastori on terve ja rouva pastorska käy päivä päivältä yhä tukevammaksi ja teidän pieni veljenne Kalle on reipas poika. Tässä eräänä päivänä painiskeli hän pitäjänvoudin Frits'in kanssa ja sai hänen nurin. Ja Lovisa, teidän sisarenne on oikein erinomainen tyttö. Kun minä pari päivää sitten olin lukkarilla, istui hän siellä potsianoa soittaen — lukkarilla on näetten potsiano — ja jos te vaan olisitte kuulleet, kuinka hän osaa soittaa, ja kuinka hän taitaa sormiaan käyttää, se oli aivan ihmeellistä!"

"Kuinka lukkari ja hänen tyttärensä voivat?" kysyi Henriikki.

"Lukkari", vastasi Swart, "hän on aivan sama kuin ennenkin, koulussa hän istuu ja lukee lasten kanssa ja antaa niille selkään, aina sen mukaan kuinka tarvitaan".

"Ja Dorotea?"

"Hän voi hyvin", puuttui Frits äkkiä puheeseen, "hän on tullut isoksi ja kauniiksi".

Tätä sanoessaan tuli Frits punaiseksi kuin kukko.

"Poika", sanoi isä, "mitä sinä puhut työstä? Luuletko sinä, että herra Henriikki pitää hänestä lukua, hänellä on kyllä muuta ajattelemista! Sinä et todellakaan häpeä laisinkaan! Etkä sinä muuta ajattele, kuin aina vaan lukkarin Doroteaa; jos äitisi tietäisi siitä, niin saisit kyllä muuta kokea".

"No eikö mitään ikävää ole kotona tapahtunut?" puuttui ylioppilas puheeseen.

"Ei", vastasi Witt, "mutta ukko Raabe on kuollut, hän tuli sairaaksi kohta pääsiäisen jälkeen ja haudattiin neljä viikkoa takaperin. Ja Voss ajoi yli poikansa sontarattailla, mutta sitä ei hän voinut välttää, ja Hanno Schmidt seisoj ylhäällä vanhoilla tikapuilla, jotka menivät rikki, niin että hän putosi maahan, mutta hän pääsi vahingosta helpolla. Ja sitten on kuusi talonpoikaa lähtenyt Amerikkaan vaimoineen, lapsineen, ja Mikko Frank ja Hanno Wanderlich ovat vankeudessa lampaanvarkaudesta".

"He varastivat kaksi lammasta ja kuusi karitsaa", lisäsi Swart, "ja sentähden pantiin he kiinni. Ja sitten se tapaus Boltin ja lääninoikeuden välillä".

"Mitäs sinä puhut!" sanoi Witt pidellen takkia kiinni etupuolelta, "eihän se ollut lääninoikeus, vaan metsäoikeus. Hän on itse kertonut minulle sen, ja sentähden luulisin tuntevani sen asian".

"Niin, sepä on kaunis juttu se", sanoi Swart. "Näettekös, muutamat meidän kylän miehet tulivat haastetuiksi oikeuteen syystä että olivat olleet luvatta metsässä — ja siinä he olivatkin tehneet väärin, tietysti — ja kun nyt tuomari kuulusteli heitä, niin astuu Bolt sisään maksaakseen vähän rahoja, tämä oli nimittäin juuri veronmaksun aikana. No, tuomari kiroili ja ärjyi tahtoessaan saada miehet tunnustamaan, ja kun he olivat sen tehneet, kutsui hän vanginvartijan esiin ja antoi tämän antaa heille viisikolmatta lyöntiä selkänahalle.

"Kun vanginvartija oli tuossa toimessaan, ajatteli Bolt voivansa mennä tuomarin eteen toimittamaan asiaansa, ja hän meni ja sanoi:

"Minulla olisi tässä...

"Jaa, niin vainkin", keskeytti tuomari hänet. "Tämän tässä minä olin kokonaan unhoittaa, saakoon hänkin rangaistuksensa.

"Mutta siihen ei Bolt tietysti tahtonut suostua.

"Herra tuomari, sanoi hän, minä olen tässä...

"Vai uskallat sinä mukista vastaan? sanoi tuomari — luulenpa että tahdot niskotella esivaltaa vastaan. Anna hänelle viisikolmatta!

"Mutta Herra Jumala, väitti Bolt, olenhan minä tullut tänne...

"Suusi kiinni!"

"Ja litsis — latsis — hänkin sai viisikolmatta lyöntiä.

"Minä olen tullut tänne holhooja-asioissa, rahoja maksamaan, sanoi Bolt, kun oli saanut osansa.

"No, miksi et sitä kohta sanonut? kysyi tuomari.

"Ettehän te tahtonut minua kuulla, kun minä ai'oin puhua.

"Toisen kerran puhut ajoissasi, sanoi tuomari, nyt olet saanut lyöntisi, ja Lybekin lain mukaan saat myös pitää ne hyvänä.

"Mutta tuomari pyysi häneltä anteeksi ja pyysi ettei Bolt panisi tätä erehdystä pahaksi, eikä hän pannutkaan, mutta selkäänsä oli hän saanut".

"Niin", sanoi Witt, "minä olen hänelle aina sanonut, että hänen pitäisi puhuman ajoissaan, ja jos hän olisi niin tehnyt, ei hän olisi saanut kepin-iskuja, mutta nyt hän sai ne ja sai pitää hyvänä ne".

KUDESTOISTA LUKU.

Portugalin kuningas seisoo vielä ovella. — Ovenvartija ja kahlekoira.
— Kuinka Henriikki vei Frits'in erikseen ja mitä hän sanoi.

Henriikki pyysi heitä tulemaan hänen asuntoonsa.

Kun astuivat Burg-katua, seisoi Portugalin kuningas vielä ovelaan katsellen kadulle.

"Ei, herra Henrik", sanoi Swart tuuppaen Wittii kylkeen, "tätä tietä emme me mene. Me olemme jo kerran olleet tuossa, eikä meidän enää tee mieli mennä sinne toistamiseen. Menkäämme toista tietä, ei tuon seikan kanssa käy leikkiä laskeminen. Kuningas tahtoi lyödä meitä ja meille voisi helposti käydä kuin naapuri Boltille".

"Kuningas?" kysyi Henriikki. "Mikä kuningas? Se joka seisoo tuolla ovelaan on vaan portieri".

"Mikä mies se on?" kysyi Witt.

"Portieri?"

"Minkätähden se mies seisoo ovelaan ja antaa selkään ihmisille, jotka menevät ohi? Eikö hän voi mennä työhönsä?"

"Hänen työnsä juuri on seistä ovelaan", sanoi Henriikki, "siinä seisoo hän kaiken päivää nähdäkseen, kuka menee ulos ja kuka sisälle hotelliin, ja jos joku vieras tulee, ilmoittaa hän siitä hotellin isännälle".

"Hitto sitä ymmärtäisi kaikkea mitä berliniläisten päähän voi lentää!" sanoi Swart. "Onko tuokin ihmisen tointa? Siihen toimeen käytämme me kahlekoiria".

He söivät päivällistä Henriikin luona, ja kun he olivat syöneet, istahtivat Swart ja Witt sohvaan ja polttivat piippua ruuan päälle, kertoen Henriikille minkätähden he oikeastaan olivat matkalla, sekä selittäen hänelle tuumansa.

"Niin", sanoi Swart, "tämän päivän yli me viivymme täällä, mutta huomenna matkustamme me eteenpäin rautatiellä. Illalla me menemme teatteriin, ikävä vaan ettei naapuri Witt voi tulla kanssamme. Niin, naura sinä — sinun pitäisi hävetä! Me kyllä kartamme sinua mukaan ottamasta, muuten siitä voisi taas syntyä kaunis juttu".

"Te tarkoittatte housuja", sanoi Henrik, "sen asian minä kyllä järjestän parhaiten päin. Witt on tuleva niin hienoksi, kuin jos hän vasta aivan äsken olisi kömpinyt esiin munasta".

Hän otti vaatekaapistaan esiin housut.

"Jos nämät teitä miellyttävät, Witt", sanoi hän, "niin vetäkää ne jalkaanne!"

No, Witt veti housut jalkaansa ja seisoi siinä valkoisissa englantilaisissa housuissa niin hienona, kuin jos hän olisi menemäisillään hovitanssiaisiin.

"Hei Witt", sanoi Swart, "sinäpä vasta olet herra! Niin totta se on, että vaatteet tekevät ihmisen. Voisipa luulla sinua prinsiksiksi!"

Kello oli nyt jo niin paljon, että oli aika lähteä teatteriin.

Herra Henriikki seurasi heitä teatterihuoneelle, antoi heille muutamia hyödyllisiä ohjeita ja, kun he olivat saaneet piletit, puristi hän heidän käsiään jäähyväisiksi.

"Nyt täytyy minun sanoa hyvästi", sanoi hän, "minä en, ikävä kyllä, voi seurata teitä teatteriin, sillä minun täytyy mennä vieraisiin tänä iltana. Sanokaat paljon terveisiä isälleni minulta, ja sanokaat hänelle — että minä harjoitan opintoja kaikin voimin ja että minä jo olen puolihullu paljaasta viisaudesta. Sanokaat myös terveisiä lukkarille ja hänen tyttärellensä ja sanokaat, että kun minä tulen kotio syksyllä, toivon saavani tanssia hänen häissään".

Näin sanoessaan tuuppasi hän Fritsiä kylkeen ja veti hänet vähän syrjään.

"Älä nyt ole niin alakuloinen, Frits", sanoi hän, "se asia kyllä on selviävä. Usko minua, te ette tule Belgiaan, ja jos sinä ja Dorotea rakastatte toisianne, niin saatte nähdä, että te myös saatte toinen toisenne. Belgiaan on pitkä matka ja te ette pääse pitkälle, ennenkuin teidän täytyy kääntyä lataisiin. Rautatie ei ole mikään Kalle Wepupp ja te tulette niin pian moneen pulaan, että ukot kyllästyvät koko matkaan ja palaavat takaisin Berliiniin. Ettehän te edes osaa puhua yläsaksaa. Kun te sitten tulette takaisin tänne, niin tule minun puheilleni, minä ehkä voin olla teille joksikin avuksi. Hyvästi nyt, hyvä Frits!"

Hän puristi hänen kättään niin ystävällisesti, että Frits oikein sai kyynleet silmiinsä siitä ilosta, että hänen entinen leikkitoverinsa ei ollut unhoittanut häntä vaan vielä lisäksi antoi hänelle hyviä neuvoja.

Henrikki meni nyt tiehensä sanottuaan jäähyväiset ukoille ja toivottaen heille onnea matkalle.

SEITSEMÄSTOISTA LUKU.

Teatterissa. — Mitä Swart ja Witt siitä arvelivat. — Kalle aikoo tehdä hyppäyksen, mutta otetaan kiinni ja heitetään ulos. — Minkätähden Swartin ja Wittin täytyi mennä samaa tietä.

Koko matkaseurueemme meni nyt teatteriin.

Kun he olivat tulleet ovesta sisään, hiipi Swart hiljaa varpaillaan eteenpäin ja Witt jäi ovelle seisomaan ja tirkistelemään katossa riippuvaan isoon kynttiläruunuun niin kauvan, että päätänsä rupesi huimaamaan.

Kun hän oli hetkisen seisonut, sanoi hän:

"Mennään pois!"

"No", sanoi Swart, "minkätähden me menisimme pois? Olemmehan me maksaneet päästöksemme sisään eikä kukaan meille täällä pahaa tee. Tule vaan tänne katsomaan!"

Witt hiipi Swartin jälestä, nojauti yli rintavastimen ja katseli ales.

Kun hän nyt näki, kuinka ihmisjoukko aaltoili siellä alhaalla, kuuli sieltä äänten kohinan kuin etäällä olevasta ukkosesta ja näki kynttiläin kimaltelevan päänsä päällä ja allansa, rupesi hänen päätänsä huimaamaan, ja jos Frits ei olisi pidellyt häntä, olisi hän varmaan pudonnut.

"Sinua vaivaa pyöritys", sanoi Swart, "niin, olemmehan me jotenkin korkealla, mutta ei se haittaa, ensimmäinen kerta aina on pahin".

Ukko Wittin pidellessä Swartin käsivarresta, rupesi musiikki äkkiä soimaan.

Oli kuin jos maa olisi haljennut ja taivas vavissut, kuin jos ukkonen olisi jyrissyt ja salamat sähköiset, kohinaa ja vinguntaa, rummutusta ja huilutusta, kuin jos viimeinen päivä olisi ollut tulossa ja maailmannäytelmän viimeistä näytäntöä olisi aljettu.

Äkkiä lensi esirippu ylös.

Siinä oli nähtävänä tanssikummut, siinä tanssi monta paria, jotka kaikki huusivat: "Victoria!"

"Kuules Frits!" sanoi Kalle, "se on sama kappale kuin se, minkä me näimme Neu-Strelitsissä, jolloin meidän täytyi kiiruhtaa sieltä pois".

"Hahahahahaha!" nauroi ukko Swart, "katsos Witt, kuinka he menettelevät! Voihan tässä nauraa itsensä halki".

"Kaikki tämä tapahtuu varmaankin tuon metsästäjän tähden, joka istuu tuolla syrjässä", sanoi Witt.

"Katsos vaan sitä miestä, kuinka saakelisti hän on koristettu", sanoi Swart, "katsos, katsos, kuinka hän pöyhkeilee ja panee kätensä kupeilleen".

"Ja katsos sitä toista sitten", sanoi Swart, "nyt hän suuttuu, nyt nousee hän seisoaalleen, saas nähdä, niin tästä tulee aika meteli; kuules kuinka hän toruu!"

"Mitä?" sanoi Witt, "ei suinkaan hän tahdo lyödä häntä kuoliaaksi!"

"Äh, naapuri Witt, kuinka voit sinä olla niin tyhmä", sanoi Swart, "he ovat vaan olevinaan niin, he tahtovat vaan kääntää ihmisten silmät. Ei, katsos, naapuri — tuossa he tulevat! Ne ovat metsästäjiä. Katsos vaan sitä vanhaa ukkoa, hän on aivan meidän metsänvartijamme näköinen! Kuules kuinka hän laulaa, aivan kuin lukkari!"

"No, ei siitä juuri ole puhumista. Mutta katsos sitä toista, jolla on se nenä ja musta parta", sanoi Witt, "ja hattu kuin ratti! Kas hänpä voi töllöttää! Kun semmonen ilves kiljuu täyttä kulkkua, niin oikein se voi tehdä pahaa ja oikein kylmä tuulenviuhka viiltää selkääni".

"Minun tulee häntä sääli", sanoi Swart, "Jumala tiesi saako hän sen naisen, jota hän huutaa niin hirveästi! Katsos vaan! Näetkös häntä, joka seisoo tuolla? Se on itse paholainen!"

"Herra jesta", huudahti Witt, "kuinka minä pelkään. No, tämä kometia todellakin on rahan väarti. Niin, naapuri, se on piru itse".

"Minä en ymmärrä, minkätähden sinä aina pelkää?" kummasteli Swart.
"Nyt tulee se toinen, se nenäkäs..."

"Korttipelin hauskuuden
Hyväilyihin tyttöjen
Yhdistää mä tahdon!..."

"Niin, niin, kyllä sinä olet kaunis veitikka!"

"Kas vaan sitä koiraa", huudahti Swart, "kuinka hän hosuu ympärilleen käsivarsillaan! Nyt on toisen loppu käsissä! Sinä tuhma piru, kuinka annoitkaan itsesi ottaa kiinni? Ja kaikki tuo vaiva tytön takia. Nyt sanoo hän:

"Luulitko saavas kotkan ilmaiseksi?"

"Nyt minä tiedän, mitä se heittiö tähtää, nyt on Maks kiinni".

Esiriippu laskettiin ales ja Frits hengitti jälleen.

Hän ei koskaan ollut voinut uneksiakaan, että tavalliset ihmiset voivat matkaansaada jotakin niin kaunista ja ihanaa. Että tämä ei voinut olla todellisuutta, sen hän kyllä ymmärsi, ei tässä maailmassa voinut näin käydä, mutta kun hän nyt katseli sinne, tuntui se, minkä hän näki, todellisuudelta, kaikki seisoivat niin selvästi hänen silmänsä edessä kuin aurinko kirkkaalla sinitaivaalla. Tämä oli kuin kaunis unelma, kuin jos hän olisi vaeltanut vieraassa maassa, jossa kaikki oli auringonpaistetta, laulua ja iloa.

Esiriippu taas poistui.

"Kuules Frits", sanoi Kalle, "tämä on sama kappale kuin se minkä näimme Strelitsissä, kuin me olimme vähällä taittaa niskamme. Tuo pitkähameinen tuolla on sama kuin sielläkin, ja se pienempi, joka on niin lystin näköinen, on myös sama. No, ei nyt hullumpaa!"

Frits oli kuullut puolella korvalla, mitä Kalle sanoi; hänestä oli, kuin jos Dorotea olisi seisonut hänen edessään valittaen suruaan. Se valitus kuului niin surulliselta mutta kuitenkin niin kauniilta, että hän sai kyneleet silmiinsä ja hänen sydämensä tykytti entistä nopeammin. Se ei ollut Dorotea, ja kuitenkin oli se hän; hän olisi tahtonut uhrata viimeisen veripisaran sydämmestään tämän vieraan tytön eduksi.

"Katsos vaan häntä", sanoi Swart, "minä tarkoitan sitä pientä, ei sitä pitkää — kuinka saakelin viehättävältä hän näyttää:

"Punaposki-nuorukainen,
Loiste sinisilmissään;
Häntä tyttö ihanainen
Katselevi mielellään!"

"Niin, kyllä minä sen luulen, että se sinulle maistuisi, eikö niin — peijakas, kuinka viehättävä ja iloinen hän on. Vanhankin miehen sydän oikein lämpenee häntä katsellessaan. — Tämä kappale on kyllä maksunsa ansainnut".

"On", sanoi Witt, "tämä kappale on hyvä. Soisin että hän saisi armaansa".

"Äh, naapuri", sanoi Swart, "ne vaan kääntävät ihmisten silmät, teeskentelevät vaan. Ja kaikki tämä laulaminen sitten, naapuri, tytöt ja pojat laulavat, tekevätkö ne niin meidän puolellemme esimerkiksi? Ettet sinä voi ymmärtää sitä!"

"Nyt tulee se toinen! — Katsos, katsos!" sanoi Witt.

"Hän on liian ylhäinen, naapuri! Liian hieno! On mahdollista, että hän on erittäin kelpo tyttö, mutta minusta on hän liian ylhäinen. Muuten voin sinulle sanoa, että minun tulee häntä sääli. Katsos vaan, kuinka hän pyytää miestä olemaan menemättä vuoren rotkoon. Ne pyytävät sitä molemmat, mutta ei hän näy voivan olla menemättä? Ei se tyhmä aasi mene rotkoon!"

"No, nyt noitumiset alkavat", sanoi Witt, "minä tahtoisin, että me olisimme kaukana täältä, täällä rupee oikein peloittamaan nähdessään nuot monet pääkallot ja kaikki muut pirunjuonet — katsos tuotakin nenäkästä! Kuules kuinka hän huutaa! — Se on paholainen! Nyt ovat tulleet yhteen molemmat ne, joiden piti tulla! — tämä on kauheaa ajatella".

"Hyi", sanoi Swart, "se heittiö olisi hirtettävä lähimpään puuhun. Onhan se oikea roisto. Hän tahtoo luvata itsensä paholaiselle saadakseen viekotetuksi tyttö-raukan paulahansa".

"Frits", sanoi Kalle, "tämä on sama kappale kuin se minkä näimme Strelitsissä, jolloin meidän täytyi lähteä kápälämäkeen. Olkaat nyt varoillanne, muutaman silmänräpäyksen jälkeen täytyy meidän lähteä pois".

"Kas niin", sanoi Swart, "nyt se on tehty! Tuossa menee Maks ales vuorta, nyt aikaa luotien valaminen".

"Ei, naapuri", sanoi Witt, "minä en kauemmin enää tahdo olla täällä, minä pelkään. Kuules kuinka maa järisee! Katsos, kuinka tarhapöllö letkuttelee siipiään. Kuules, kuinka salamet sähisevät, ja nyt! Nyt on taasen täysi yö! Kuules kuinka kaikki pahat henget nauravat, että oikein jyminä käy! Ja, katsos nyt alkaa se villi metsästys! Ei — naapuri tule! Minä tahdon ulos! Piru täällä viipyköön! Katsos nyt huutaa hän *seitsemän!*"

"Pitäkää kiinni, nyt saamme tehdä hyppäyksen!" huusi Kalle samassa.

Tuskin oli hän ehtinyt saada ne sanat suustaan, ennenkuin vahtimestari tuli hänen luoksensa, tarttui kohteliaasti hänen toiseen käsivarteensa ja talutti hänet ulos.

"Kas tämäpä on kaunista", sanoi Swart. "Sinun tyhmä poikasi rupee kiljumaan ja sinä itse menet tainnoksiin. Tyynny nyt vaan, naapuri!"

Nyt esiriippu taasen laskettiin ales.

Swart lohdutteli Wittä. "Äläs nyt naapuri, sanon minä! — luulenpa että sinä itket!"

"En", sanoi Witt, "en minä sitä tee! Minä olen palvellut herttuaani ja ollut liikkeessä niin öisin kuin päivisin, mutta paholaisen ja villin metsästyksen kanssa en minä tahdo mitään tekemistä. Peikkoja minä aina olen vähän pelännyt".

Vihdoin viimein hän kuitenkin tuli järkiinsä ja toipui hieman.

Esiriippu taasen poistui, ja Frits kuuli Dorotean rukoilevan hänen ja hänen ijankaikkisen autuutensa puolesta.

Ihmeen suloista on, kun ihminen, joka rakastaa meitä ylitse kaiken maan päällä, kohottaa kätensä kohti taivasta ja rukoilee meidän puolestamme, kun me olemme joutuneet väärälle tielle!

"Katsos", sanoi Swart, "tuossa on se pieni tyttö taasen, kuinka kiire hänellä on! kuinka hän juoksee edestakaisin niinkuin rotta ristiäisissä. Ei, tämäpä todella on lystiä nähdä. Mutta, kuules, nyt he laulavat hääseppeleestä:

"Hääseppeleen me sidomme
Silkistä sinisestä!

"Kuinkahan ihmeillä se laulu on tullut tänne Berliniin?"

"No, naapuri", arveli Witt, "voihan olla, että joku on kuullut sitä laulua meillä laulettavan ja mielistynyt siihen niin, että on oppinut sen ulkoa. Mutta täällä eivät he kuitenkaan osaa oikein laulaa sitä; Fiia Schult osasi laulaa sen paljon paremmin, hän rallattelikin sitä lakkaamatta, kunnes minä ajoin hänet tiehensä talostani".

"Kas nyt", sanoi Swart. "Nyt sitä joku tulee, kuten Boltsenthal sanoi, astuessaan ovesta sisään. Siinä on kuningas ja koko hänen seurueensa, vanha metsänvartia on myös muassa. Se on sentään kaunis laulu, ja kuinka he osaavat soittaa torvea, aivan niin kuin Ivenackin kreivin ollessa metsästävässä. Niin, naapuri, se täytyy tunnustaa, että kyllä he osaavat suutaan käyttää ja laulaa niin että kuuluu!"

"Katsos vaan vanhaa metsänvartiaa", sanoi ukko Witt, "nyt hän panee torven huulilleen, nyt puhalttaa hän, katsos, kuinka kaikki kokoontuvat yhteen ja Mats seisoo siinä kuin härkä. Maltas, nyt ampuu hän koe-laukauksen!"

"Eihän hän sentään mahtane olla niin hullu, että ampuu", sanoi Swart, "onhan hänellä pahalaisen luodit pyssyssään! Ei voi koskaan tietää, minne semmoiset lentävät".

Maks tähtäsi.

Koko teatterisalissa oli kaikki niin hiljaa, että olisi saattanut kuulla rotan juoksevan yli permannon.

Silloin Swart huusi ylhäältä kalterilta:

"Hän ampuu! Hän ampuu! Mutta älä nyt ammu, tyhmä piru!"

Vahtimestari talutti hänet kohta käsivarresta ulos.

Witt hiipi perästä.

"Herra", sanoi Swart, "ajetaanko minut ulos sentähden, että minä tahdon pelastaa onnettoman ihmisen. Kas, tämä on kaunista!"

Frits oli nyt yksinään jälellä.

Hän oli unhoittanut koko ympäristönsä, hän ei kuullut eikä nähnyt muuta, kuin mitä näyttämöllä tapahtui. Hän kuuli ja näki niin kuin jos hän itse olisi ollut näyttämässä, kuin jos kaikki tämä todellakin olisi tapahtunut hänelle ja hänen rakkaalle Dorotealleen. Ja kun esiriippu laskettiin alas, tunsu hän itsensä ikäänkuin koko maailman hylkäämäksi, kuin jos taivas olisi hänelle suljettu ja kaikki olisi ollut ohi mennyttä, ainoastaan viimeisen laulun kaunis sävel soi vielä hänen sydämessään niin surullisena ja niin suloisena kuin Dorotean viimeinen hänelle lausuttu sana:

"Hyvästi!"

KAHDEKSASTOISTA LUKU.

Mitenkä heille kävi rautatiellä.

Varhain seuraavana aamuna läksi matkaseurueemme rautatien asemahuoneelle. Kalle ja Frits kantoivat arkkua, Witt ja Swart kantoivat eväitä.

Nyt oli vaan kysymys, mitä rautatietä heidän piti matkustaman.

"Kas", sanoi Swart "tässä asuu leipuri, ne ihmiset nousevat tavallisesti varhain aamusin. Minä menen sieltä kysymään".

Swart meni leipurin myymälään ja kysyi tahtoisiko hän hyväntahtoisesti sanoa, mikä rautatie vei Belgiaan.

"Belgiaan? Belgiaan? Te tarkoittatte kai Sileesiaan?"

"Se on mahdollista että sitä sanotaan siksi Berlinin kielellä", sanoi Swart.

Leipuri antoi tarvittavat tiedot, ja ystävämme menivät nyt sille asemalle, josta juna läksi Sileesiaan.

Suuren pulan perästä, koska he eivät tienneet oikealle tai vasemmalle, osasivat he pilettiluukulle, jossa eräs hyvin kohtelias herra pisti heidän käteensä paperilapun.

"Kas niin", sanoi Swart, "tällä passilla voimme me matkustaa vaikka halki koko maan ja tämän on kaikki hyvin, ja jos se on totta mitä isäntämme sanoi eilen, niin me olemme perillä jo ylihuomenna".

"Se olisi hyvä, se", sanoi Witt. "Mutta katsos, kaikki vaunut seisovat perättäin ja kaikki kulkevat ne rautajäljissä. Katsos tuota suurta arkkua, joka kulkee tuossa edes ja takaisin! — Ei — sillä on savupiippukin! — Kas nyt on varmaan paholainen pussissa! Se savuaa ja ähkyä ja potkii ja mylisee, ja katsos kuinka höyry tupruaa sen sieramista ulos, kun se kulkee ohitsemme. Ja, mikä elämä ja meteli! Se on aivan kuin ihka elävä peto! Kaikkia sitä pitää näkemän, ennenkuin kuolee!"

"Niin naapuri" sanoi Swart, "eilen teatterissa en minä ensinkään pelännyt, sillä minä tiesin että ne vaan käänsivät meidän silmämme, mutta tuommoiset ajopelit ilman hevosia, ne alkavat minua peloittaa. Onhan tämä samaa, kuin noita-akkain ratsastaissa Blocksbergiin. Kuules, kuules, kuinka se viheltää!"

"Ei, se on se mies, joka viheltää", sanoi Kalle, "hän, se musta, joka istuu peräpuolella. Ja lyönpä vaikka vetoa sen päälle, että arkussa on hevonen".

"Se on kyllä mahdollista, poikaseni" sanoi Witt. "Ei tässä tiedä oikein mitä ajatella. Kuinkas sanoi Fiia Schult: joko se on tonttu taikka meidän Juhani, niin on paholaisella kuitenkin sormensa pelissä".

Nyt he astuivat vaunuihin, ja ukko Witt rupesi taas pelkäämään. Swartilla oli koko työ saadakseen hänet rauhoittumaan.

"Naapuri", sanoi hän, "katsos vaan noita toisia tässä, istuvathan he niin rauhallisina, ja luuletko että he niin tekisivät, jos paholainen nyt olisi heitä ottamassa? Jos pelkää niin kovin, niin muuta itsesi lähemmäksi minua, tässähän me istumme niin mukavasti kuin omassa tuvassamme, olemmehan ainakin kuivalla maalla. Ja te pojat, pidelkää nyt itseänne kiinni älkäätkä siinä töllöttäkö suu auki, kuin jos odottaisitte paistettujen kyyhkyisten lentävän suuhunne! Painakaa hatut paremmin päähänne!"

Samalla tuuppasi hän omaa poikaansa kylkeen.

"Muuta itsesi tänne likemmäksi ja pure hampaat yhteen, niin ettet saa kieltäsi niiden väliin, kun tästä nyt lähdetään. — Kas niin, nyt me menemme!"

"Herra jesta", huudahti Witt, "kuinka hiljaa se menee, sitä en minä koskaan olisi uskonut".

"Niin se menee vaan käymä jalkaa", sanoi Kalle.

"Nyt se menee tasasta lötkötystä", lausui Witt.

"Nyt se menee hyvää ravia", sanoi Witt pistäen päänsä ulos ikkunasta, "se menee täyttä laukkaa! Pitäkää nyt kiinni! — nyt sitä mennään kelpo kyytiä! Ei, lapset, katsokaas vaan, kuinka se kiittää eteenpäin, kaikki oikein lentää ohitsemme".

Ukko Witt istui tässä niin onnettomana, kuin jos hänen viimeinen hetkensä olisi tullut, hän pani kätensä ristiin.

"Herra Jumala, naapuri Swart," sanoi hän, "kunhan se peto vaan ei pilttoutuisi!"

"Naapuri, purista vaan hampaasi yhteen!" sanoi Swart, "mitäs siitä kaikessa tapauksessa olisi? Jos se tapahtuu sillä tai tällä tavalla, kerranhan meidän kuitenkin täytyy kuolla! Nyt ei auta mikään, me olemme täällä ja meidän täytyy pitää hyvänä kaikki mitä tapahtuu".

Niin tulivat he ensimmäiselle asemalle.

Vaunut hiljensivät kulkua, ja ukko Swart sanoi: "Ptruu, kas niin, ptruu!" kuin jos hänellä olisi ollut ohjat kädessä.

Ovi avattiin.

"Minä tahtoisin sentään mielelläni nähdä, mitenkä näiden ajopelien laita oikeastaan on", sanoi Kalle mennen ulos vaunuista, "ja jos he taluttavat uusia hevosia arkkuun".

Hän asteli nyt edes ja takaisin tarkastellen kaikkea, mutta hänen näin tarkastellessaan, viheltää veturi ja juna lähtee liikkeeseen.

Mutta Kalle hän vaan seisoa töllötti suu auki. Hän kuuli ainoastaan Swartin sanovan:

"Heitä itsesi perään riippumaan!"

Ja kun viimeiset vaunut vierivät ohi, nosti Kalle takkinsa liepeitä ja rupesi juoksemaan junan jälestä. Mutta se kiiti pois avaraan maailmaan ja Kalle seiso i aivan hengästyneenä katsella töllöttäen sen perään, kunnes se katosi.

No Kalle, mitä sinä nyt aiot tehdä?

Itke, poikaseni! Nyt sinä seisot siinä katsella tuijottaen kuin lehmä uutta porttia ja revit korvasi taustaa. Kuuluthan sinä muuten viisaitten joukkoon.

Missä on nyt viisautesi?

Ja Witt ja Swart he kulkivat ulos avaraan maailmaan. Swart lohduttaa Wittii, kun tämä taasen käy murheelliseksi.

"Rauhoitu nyt vaan", sanoi hän, "kyllä Kalle sinun vielä löytää; ei kestä kauvan, ennenkuin hän on matkalla Belgiaan. Hän on pian oleva täällä. Toinen asia olisi ollut, jos minun tyhmä poikani olisi unhoittanut itsensä jälkeen. Nyt sinä, Frits, istut paikallasi, liikahtamattakaan itseäsi, niin että minä voin hyvin löytää sinut! Tässä vaunut nyt näkyvät seisahtuvan ja minä menen ulos katsomaan, eikö Kalle ole heittänyt itsensä riippumaan perään ja tahdon myös saada vähän juodakseni".

Sanottu ja tehty, Swart astui ulos hakemaan Kallea, mutta ei siellä mitään Kallea ollut, ja kun hän oli saanut sen asian selväksi, meni hän pois saamaan jotakin, jolla sammuttaisi janoaan.

Hän näki erään viinurin hyöriävän tiskin edessä.

"Kuules, poikaseni", sanoi hän, "anna minulle oikein hyvä likööri!"

"Kohta, herra", sanoi viinuri ja juoksi pyydettyä tavaraa ottamaan, sillaikaa kuin Swart kaiveli taskujaan maksaaksensa — mutta saakeli sentään — hän ei voinut löytää yhtään pieniä rahoja. Vihdoin sai hän maksetuksi ja aikoi juuri tyhjentää liköörinsä, mutta samassa vihelsi juna.

"Mitä piruja", huusi hän, "odota nyt silmänräpäys, minä tulen kohta".

Mutta ei juna siitä väliä pitänyt, vaan kiiti pois.

"Tämäpä oli kaunis juttu", sanoi Swart repien korvansa taustaa.

Ja Frits ja Witt matkustivat ulos avaraan maailmaan, kunnes seisahtuivat seuraavalla asemalla.

"Nyt en minä enää istu tässä alallani", sanoi Frits ukolle. "Matkustakaat te yksinänne Belgiaan, minä tahdon seisahtua tänne ja hakea isääni".

"Frits", sanoi Witt, "ethän suinkaan tahdo jättää minua yksin onnettomuuteen?"

Ja hän rukoili niin hartaasti Fritsiä jäämään vaunuihin.

Mutta Frits astui ulos ja ovi suljettiin. Frits seiso i ulkopuolella.

Juna vihelsi.

Ukko Witt pisti päänsä ulos ikkunasta ja heilutti hattuaan.

"Frits", huusi hän, "sananen vaan! Sano isällesi, että hänen pit..."

Enempää ei hän ehtinyt sanoa. Hän matkusti nyt jälleen ulos avaraan maailmaan.

Frits ei ollut kuullut, mitä ukko Witt huusi, hän ajatteli vaan pastorin Henriikkiä ja mitä hän oli sanonut, nimittäin että he kyllä tulisivat takaisin Berliiniin eikä koskaan Belgiaan.

Siinä istui nyt ukko Witt murheissaan; hän oli pannut kätensä ristiin.

"Lukkari sanoi, että matkusteleminen oli niin hauskaa!" sanoi hän, "soisin että hän nyt olisi kourissani. Ja naapuri Witt sanoi että se oli niin ihmeen hupaista, niin että minä, vanha pöllö, menin satimeen ja luulin heidän sanansa todeksi. Nyt voin minä tässä oikein menehtyä!"

Witt painoi päänsä alesspäin ja hän oli nyt ulkomuodoltaan kuin vanha kana sateessa.

"No niin, tässä minä istun upo-yksinäni! Mutta mitä minä voin tehdä?"

Juna pysähtyi, Witt meni ulos ja astui erään punakauluksisen miehen luo, joka seiso i siinä.

"Hyvä herra", sanoi hän, "minä en enää tahdo matkustaa kauemmaksi".

"Sitä ei teidän olekaan pakko tehdä, hyvä mies", vastasi hän.

"Ah, jos minä vaan olisin Berlinissä, pastorin Henrikin luona! Koska voin minä olla siellä?" kysyi Witt.

"Iltapuolella k:lo 5 lähtee juna Berliiniin, joten te saavutte sinne sopivaan aikaan".

"Kiitoksia paljon siitä sanomasta!" sanoi Witt nostaen hattuaan.

Hän istahti sitten penkille.

"Ah, kuinka minun on lopulta käyvä!" sanoi hän itsekseen. "Lukkari ja naapuri Swart puhuivat niin paljon matkustamisen hauskuudesta. Nyt istuu lukkari siellä kotona tuvassaan ja naapuri Swart juo likööriä, mutta kukaan kristitty ihminen ei pidä lukua minusta raukasta! Ja missä olen minä oikeastaan? Olenko minä Belgiassa vai en? Soisin vaan, että istuisin nyt kotona eukkoni luona ja että naapuri Swart istuisi tässä minun sijassani!"

YHDEKSÄSTOISTA LUKU.

Kuinka Kalle ja Frits lopulta löysivät toinen toisensa, mutta eivät voineet löytää pastorin Henrikkiä.

Nyt he olivat eroitettuina toisistaan. Tässä istui Witt puhellen itsekseen, kuten jo olen kertonut.

Frits juoksi toiselta asemahuoneelta yli kenttien, niittyjen ja maitten hakemaan isäänsä, kolmannella asemahuoneella istui ukko Swart ryypiskellen ja kiroillen Wittä, poikaansa ja koko maailmaa, ja neljännellä asemahuoneella istui Kalle Witt aitauksella heiluttaen keltahousuisia koipiaan edes takaisin; iso joukko ihmisiä oli kokoontunut hänen ympärilleen ja kummasteli sitä, kuinka hyvin hän osasi heilutella sääriään.

"Herra Jumala", sanoi Witt, "jos minä sentään olisin kotona!"

Frits sanoi!

"Jospa minä olisin kotona äitini luona!"

Ukko Swart sanoi:

"Ei, tämä käy liian vaikeaksi!"

Kalle sanoi:

"Mitä hyötyä siitä on, että minä tässä istun ja heiluttelen jalkojani!"

Mutta kaikki neljä sanoivat he:

"Ah, jos me olisimme pastorin Henrikin luona!"

Ja he päättivät äkkiä kukin itsekseen lähteä matkustamaan takaisin Berliiniin.

Niin ajattelivat he, ja niin tapahtui myös kuin he ajattelivat.

Samana iltana olivat he jälleen Berlinissä, ilman että toinen heistä sattui näkemään toista. Ainoastaan kun Frits astui ulos vaunusta, luuli hän näkevänsä jotakin keltaista loistavan vastaansa. Hän katsoi tarkemmin, ja mikä ilo! Se olikin keltahousuinen Kalle.

"Kalle Witt, seisahdu!" huusi Frits, "se oli hyvä että sinun tapasin".

"Mitä hittoa, sinäkö se olet?" sanoi Kalle, "minä luulin sinun ukkojen kanssa olevan matkalla Belgiaan".

"En ensinkään, me olemme kaikki joutuneet eroon toisistamme. Etkö sinä ole nähnyt minun isääni?"

"En, en minä häntä ole nähnyt".

"Kuinka minä tulin iloiseksi nähdessäni sinun sinisen takkisi ja keltaset housusi".

"Piru vieköön ne keltaset housut ja sen sinisen takin", sanoi Kalle. "Siellä, minne te jätitte minun, oli saakelin kaunis tyttö. Sen minä sanon sinulle, Frits, hän oli kaunis kuin prinsessa. Minä menen hänen luoksensa ja sanon:

"Tahdotteko tehdä minulle sen kunnian, että annatte minulle pienen naukun?"

"No, minä tyhjennän sen, minä saan toisen sijaan, vieläpä kolmannenkin ja mieleni käy niin kummalliseksi. Minä menen pois tiskin luo ja suikkaan hänelle suuta. Niin, tunnethan sinä Kalle Wittin!

"Herra", sanoi hän, 'hävetkääs vähän!'

"Ja tuskin oli hän tuon sanonut, ennenkuin minä sain korvapuustin ja oikein kelpo korvapuustin, ja samalla joku toinen löi minun hattuni myttyyn yli korvieni.

"Mitä", sanoin minä, 'mitä tämä tietää?'

"Mutta silloin eräs toinen antoi minulle aika kolauksen niskaani ja sitten he huusivat:

"Ajakaat ulos se talonpoika-lurjus!"

"Ja niin he heittivät minut suin päin ulos ovesta ja — katsos vaan — repivät toisen liepeen pois takistani! Se oli jo toinen tällä kiroitulla matkalla! Siinä minä vaivainen nyt istuin! Isäni oli poissa, te olitte poissa ja minä istua kökötin siinä kuin sammakko liukkaalla jäällä".

"No, älä sinä siitä lukua pidä, Kalle", sanoi Frits, "meidän täytyy nyt saada selko Henrikistä, niin saamme maata yötä hänen luonaan".

"Niin, mutta mennäänpäs ensin tuonne sisään. Siinä on kinkku ikkunassa, sinne minä tahdon mennä, sillä minun on niin nälkä, enhän minä ole saanut palaakaan suuhuni koko päivänä".

He menivät sisään, ja Kalle söi kuin jos henki olisi ollut vaarassa, ja baijerilainen olut se vaan lisäsi hänen ruokahaluansa, Frits Swart söi myös halukkaasti ja pian olivat he unhoittaneet päivän vastukset ja vaivat.

"Jumala varjelkoon minua", huudahti Frits vihdoin, "onhan kello jo puoli yksitoista, tule Kalle, emme me enää voi viipyä täällä kauemmin, jos tahdomme että Henriikki meitä auttaa hädästämme".

He menivät.

Mutta mitä nyt? He astuivat ja astuivat ja katselivat ympärilleen ja seisahtuivat, vihdoin rupesivat he kyselemään.

"Hyvä herra, ettekö te voi sanoa, missä pastorin Henriikki asuu?"

Kukaan ei tietänyt; ne joilta he kysyivät, pudistivat päätään ja tuijottivat Fritsiin ja Kalleen, kuin jos nämät olisivat olleet valmiit vietäviksi hulluinhuoneeseen, ja jatkoivat matkaansa.

Vihdoin tulivat he Vaaliruhtinaan sillalle.

"Kas niin", sanoi Kalle, "nyt minä osaan. Me menemme vaan ensin vasemmalle, sitten yli sillan, sitten menemme kappaleen matkaa takaisinpäin, sitten vasemmalle, sitten poikkeemme oikealle ja menemme katua ales. Ja se olisi todellakin ihmeellistä, elleimme löytäisi sitä taloa".

KAHDESKYMMENES LUKU.

Kuinka "lempeä Henriikki" ei ollutkaan pastorin Henriikki. — He tulivat suin päin rappuja ales. — Hukefrits ja "punanen". — N:ro 3:ssa. — Kenenkä he siellä tapasivat.

Nyt he astuivat katua ylös ja katua ales, ja Kalle näytti tietä. Vihdoin seisahtuivat he erään talon ulkopuolelle.

"Kuules Frits", sanoi hän, "sen mukaan kuin minä voin muistaa, on se tämä viheriä-ovinen talo".

"Niin minäkin muistelen", sanoi Frits, "mutta hänen ovensa oli viheriäinen ja tämä on sininen".

"Eikö sinulla ole silmiä kallossasi?" huudahti Kalle.

"Ovi on sininen", sanoi Frits.

"Ei, se on viheriäinen", sanoi Kalle.

"Se on sininen", vakuutti Frits.

"Ei, viheriäinen! Piru vieköön sinut sinisine ovinesi!" ärjäsi Kalle.

Heidän tässä tehdessään sinistä viheriäiseksi, tuli eräs palovartia heidän luoksensa.

"Mitä meteliä tämä on? Mitä tämä tietää?" sanoi hän.

"Herra vartia" sanoi Frits, "tämä ei ole mikään salaisuus. Me tahtoisimme vaan tietää, eikö tuolla ylhäällä asu eräs ylioppilas ja eikö se ole pastorin Henriikki?"

"Asuu kyllä, häntä sanotaan yleisesti 'lempeäksi Henriikiksi'", sanoi vartia, "minä avasin äsken hänelle, ja hän sanoi, että hetkisen perästä tulisi pari hänen ystävänsä ja toveriansa ja niillekin piti minun avata ovi".

Vartijan tätä sanoessa avattiin yksi ikkunoista ja ääni huusi heille:

"Mikä on hätänä? No, vai olette te vihdoin täällä, vanhat ystävät! Olut on erinomaisen hyvää tänä iltana!"

"Hän odottaa meitä!" sanoi Kalle Witt.

Vartija meni nyt avaamaan etehisen ovea.

"Tänä iltana teillä mahtaa tulla aika hauskaa siellä ylhäällä. Älkää nyt vaan olko liian iloiset, sen neuvon minä teille annan".

Näillä, Kallelle ja Frits'ille käsittämättömillä sanoilla sysäsi vartija ystävämmme pimeään porstuaan ja pani oven lukkoon.

Molemmat nuoret miehemme, Kalle Witt etunenässä, kömpivät nyt portaita ylös; vihdoin seisahtuivat he eräasen käytävään.

"Henriikki", huusi Frits, "avatkaat ovi, että voimme nähdä missä me olemme".

Ovi aukeni ja pitkänlainen olento kynttilä kädessään näyttihe siinä.

Mutta eihän se ollut pastorin Henriikki! — Iso punaviiksinen mies, jolla oli punanen yönuttu yllään, lasisilmät punaisella nenällä, pitkä piippu suussa ja pieni lakki päässä, semmoinen oli se olento, joka täytti koko oven aukeeman.

Kovin hämmästyivät sekä Kalle että Frits.

"No jumalauta!" sanoi olento karkealla bassoäänellä, "kauvan te olettekin viipyneet! Olette kai olleet ulkona kuleksimassa vähän tahi on mamseli vetänyt vanhaa Hukefritsiä nenästä?"

"Ei herra", sanoi Kalle, "niin ei ole ollut; me emme vaan osanneet löytää tätä kirottua taloa".

"Piru vieköön", ärjyi olento, "keitä te oikein olette?"

"Me olemme Frits Swart ja Kalle Witt".

"Kaksi tolvanaa, saakeli soikoon! Minä odotan Hukefritsiä ja 'punasta' ja silloin tulette te, pässinpäät! Mitä te täältä tahdotte?"

"Emme me mitään tahdo, herra! Me ajattelimme vaan, että herra Henriikki antaisi meille yösjaa ja vähän rahaa lainaksi..."

"Rahaa lainaksi teille? Tahdotteko te tehdä pilkkaa minusta? Pois täältä! Minä olen itse lainannut jo seitsemän lukukautta!"

Näin sanoessaan heitti hän heidät suin päin portaita ales.

Nyt alkoi tappelu semmoinen kuin Leipzigin ja Waterloon luona.

"Menkäätkä hiiteen tolvanaat!"

"Frits, auta minua!"

Ulkopuolella oli samaan aikaan aika meteli.

Oikea Hukefrits ja "punanen" olivat saapuneet ja tahtoivat kaikkiin mokomin päästä sisään.

Mutta vartija ei tahtonut heitä laskea sisään.

"Ei teillä ole täällä mitään tekemistä", sanoi hän, "ne jotka ovat siellä sisällä, ovat siellä, minä olen saanut käskyn avata vaan kahdelle".

"Me tahdomme ulos!" huusi Kalle sisäpuolelta.

"Me tahdomme sisään!" huusi "punanen" ulkopuolelta, "avaa kohta, orja!"

Ja hän antoi yövartijalle aika tuuppauksen.

Mitä piti yövartija-paran tekemän?

Hän avasi, ja tuskin oli hän ehtinyt sen tehdä, ennenkuin kaksi olentoa syöksi sisään ja kaksi ulos. Tämän nähdessään tarttui yövartija vihellyspiippuunsa ja vihelteli viheltelemistään, niin että hänen vihellyksensä olisi voinut kiveäkin liikuttaa.

Kun meidän poikaparkamme rauhallisesti astuivat katua ylöspäin, tuli poliisi juosten.

"Mikä nyt on hätänä?"

"Tappelu huoneessa", vastasi yövartija, "ehkä murtovarkaus!"

Samassa tarttui kaksi poliisia poikain niskoihin ja veivät heidät putkaan, jossa he pantiin komeroon n:ro 3.

"Herra jesta, olemmehan me rauhallisia ihmisiä!"

"Se on mahdollista", sanoi kaupunginpalvelija, "mutta rauhoittukaat huomiseksi".

Siinä he nyt istuivat.

"Ah", sanoi Frits, "Jumala ties missä isä nyt on! Mitä sanoisivat äiti ja lukkarin Dorotea, jos he saisivat tietää, että me istumme putkassa. Se olisi kaunis juttu, se!"

Ja kyyneleet valuivat pitkin poika-raukan poskia.

"Ah, Frits, jos minä vaan olisin kotona äidin luona!" sanoi Kalle heittäytyen pitkälleen sänkyyn, jossa hän rupesi potkimaan jaloillaan paljaasta kodinkaipauksesta.

Yht'äkkiä jotakin kuului liikkuvan ja ääni sanoi:

"Älä potki noin! Nyt sinä olet vetänyt peitteen pois päältäni!"

"No, no, naapuri", sanoi toinen ääni, "älä sinä vääntele itseäsi noin, vaan anna toisenkin saada vähän rauhaa".

"Jumalan kiitos", huudahti Frits.

"Tässä ovat isämme!" huusi Kalle.

"Pojathan ne siellä ovatkin", sanoi Swart, "kuinka hitoilla te olette tulleet tänne?"

"Ei se ole meidän syyimme ollut", sanoi Kalle.

"Hyi, poika", sanoi Swart, "kuinka voit sinä tehdä minulle semmoisen häpeän täällä vieraassa maassa, ja tehdä niin, että sinut pannaan putkaan?"

"No, isä", sanoi Frits, "älkäätkä te nyt siitä niin pahoittako! Istuttehan te itsekin täällä ja sitten tahdotte te torua meitä!"

"Ei, kuules Frits, nyt minä sanon sinulle, minkätähden isäsi ja minä istumme putkassa", sanoi Witt. "Näetkös..."

"Se vielä puuttui!" sanoi Swart tuuppaen Wittä kylkeen. — "Oletko sinä hullu?" kuiskasi hän hänelle

korvaan, "silloinhan he eivät enää pitäisi mitään väliä meistä. Mitä tarvitsevat he sitä tietää? Se on meidän oma salaisuutemme".

"Ei, naapuri", kuiskasi Witt takaisin, "kuinka voit sinä luullakaan, että minä olisin niin tyhmä. En minä meidän salaisuuttamme ilmaise! — No tuhmat pojat", sanoi hän, "kuinka voi teidän päähänne pöllähtää, että me istuisimme täällä tappeluksesta? Ei, me istumme täällä avujemme tähden, ja kun ei meillä ollut kortteeria, niin hankimme itsellemme sen".

"No", sanoi Swart, "paras kaikkesta on, että olemme jälleen saaneet pojat käsiimme. Pane sinä nyt vaan rauhassa maata ja heittäkäämme avumme toistaiseksi sikseen".

ENSIMMÄINENKOLMATTI LUKU.

Kuinka sotatuomari kuulusteli heitä ja he pääsivät vapaiksi avujensa tähden.

Seuraavana aamuna kello kahdeksan avattiin ovi ja meidän matkamiehemme samoin kuin muutkin yövieraat laskettiin ulos. Kovin ukko Swart häpesi nähdessään missä hienossa seurassa hän oli ollut.

"Ah naapuri", sanoi hän Wittille, "että me saamme istua kaikkien noiden roistojen parissa! Mutta vähät siitä ell'eivät pojat olisi olleet seurassamme, mutta että lasten täytyy nähdä vanhempainsa häpeän!"

Mutta tässä ei mikään auttanut, heidän täytyi astua sisään, ja heidän sisään astuessaan istui siellä eräs mies, jota sanottiin rekistraattoriksi — ukko Swart piti häntä jonkinlaisena sotatuomarina. Hänen vieressään seisoi poliisi.

Heidän täytyi astua näiden luo, ja nyt sateli kysymyksiä:

"Mistä kotoisin? Mihin matka? Minkätähden? Millä tavoin? Missä poliisi oli saanut heidät kiinni? Minkätähden he oli otettu kiinni, ja missä heidän passinsa oli?"

Ukko Swart oli nyt täydellisesti tointunut tajuihinsa ja kyllä hän osasi vastata näihin kysymyksiin, mutta kun hänen piti kertoman, kuinka he olivat tulleet putkaan, sanoi hän:

"Herra sotatuomari, minä tahdon todenmukaisesti puhua kaikki, mutta näettekös, ei sovi, että meidän lapsemme kuulevat sitä, me voisimme sen kautta vaan tulla huonoon valoon!"

Kalle ja Frits vietiin ulos, ja Swart alkoi kertoa:

"No, kuten sanottu, minä tulen rautatieltä ja tahdon mennä pastorin Henrikin luo. Minä käyn ja käyn ja haen ja haen ja kyselen ihmisiltä, mutta kukaan ei voi antaa minulle tietoja. Sillä välin oli tullut hämärä, ja minä kuljin ympäri pimeässä löytäkseni pastorin Henrikkiä. Vihdoin sanoin minä itsekseen:

"'Swart', sanoin minä, 'jos sinä aina vaan astuskelet näin, niin sinä ehkä eksyt. Jospa sinä vaan tietäisit jonkin paikan, mihin voisit mennä'.

"Eräs mies tuli astuskellen pitkin katua, häneltä minä kysyin:

"'Sanokaat minulle', sanoin minä, 'ettekö tiedä mitään paikkaa, jossa minä voisin maata yötä?'

"'Kyllä', vastasi hän, 'menkää tanssihuoneeseen, siellä saatte istua kuinka kauan tahansa'.

"'Missä on semmoinen?' kysyin minä.

"'Tässä aivan lähellä, vasemmalla', sanoi hän, 'minä seuraan teitä sinne'.

"Minä seurasin häntä. Ah, herra sotatuomari, minä en ensinkään ole arka luonnoltani; mutta kun minä näin naapurini Wittin tanssissa kauniin naisen kanssa, jonka seurassa hän oleskeli koko ajan, olin minä kaatua selälleni. Minä en tahtonut uskoa omia silmiäni. Niin, herra sotatuomari, minä tulinkin kovin noloksi. Vihdoin minä huusin:

"'Witt, riivaako piru sinua vielä vanhoina päivinäsi!'

"Ja näettekös, herra sotatuomari, kun minä olin näin sanonut, niin ukko Witt nauraa hohotti ja irvisteli

ja iski silmää ja muiskutti suutaan ja hieroi kouriaan ja löi kättään kupeelleen eikä voinut aavistaa kenen kynsiin hän oli joutunut. Minusta oli hän kuin tuhlaajapoika Uudessa testamentissa, joka sokeasti heittäytyi onnettomuuteen ja josta meillä siellä kotona riippuu seinällä kaunis kuva.

"Kuules naapuri", sanoin minä, 'etkö sinä ensinkään häpeä! Ruveta seurustelemaan semmoisen ihmisen kanssa! Tule heti paikalla pois!'

"Äh, naapuri", sanoi hän, "katsos vaan mamselia!"

"Kyllä minä annan sinulle mamselia", sanoin minä, 'ei se ole mikään mamseli, vaan lintu!'

"Ja, herra sotatuomari, se oli todellakin semmoinen yölintu. Minä sentähden tartuin Wittin kaulukseen, mutta tuskin olin minä saanut hänet pois tanssista, ennenkuin hirmuinen meteli syntyi. Kaikki he syöksivät meidän kimppuumme ja löivät meitä. Ja, herra sotatuomari, kun oikeus on minun puolellani, niin minä annan takaisin niin hyvin kuin voin. Sen minä teinkin nyt, mutta silloin tuli poliisi väliin ja vei meidät putkaan. Siellä tapasimme me molemmat poikamme, jotka olivat joutuneet melkein aivan samanlaiseen ikävään pulaan. Niin, herra sotatuomari, niin on asian laita, ja minä valehtelisin, jos ei se olisi totta".

"Niin, herra sotatuomari", puuttui nyt ukko Witt puheeseen, "meidät kaikki on otettu kiinni sentähden että me emme tietäneet paremmin menetellä ja meidän avujemme tähden. Sentähden tulimme me putkaan, herra".

No, "sotatuomari" nauroi vähän salavihkaa, mutta kun hän oli saanut selville, että he ylimalkaan olivat siivoa väkeä, antoi hän heidän mennä, ja pani erään polisipalvelijan näyttämään heitä pastorin Henrikin luo.

TOINENKOLMATTI LUKU.

Kotimatka. — Witt ennustaa sadetta; ja sadetta todellakin saatiin. — Swart lähettää Frits'in edeltäkäs in valmistelemaan heidän kotiintuloaan. — Swart kysyy: "Mitä on elämä?" ja Witt kysyy: "Missä on minun toinen sukkani?"

"Nyt me olemme taasen täällä, herra Henrikki!" sanoi Swart.

"Sen minä arvasinkin".

"Ja", jatkoi Swart, "viime yönä minä itsekseni tuumaelin, eikö olisi parasta jos jättäisimme koko matkan sikseen. Me olemme tänä yönä istuneet putkassa, ja muuten on meille tapahtunut niin paljon ikävää, että minä puolestani olen saanut kylläksi koko matkasta".

"Niin, naapuri Swart", sanoi Witt, "Jumalan kiitos, että pääsimme jälleen ulos. Minäkin luulen nyt, että olisi paras, jos lähtisimme kotio eukkojemme luo".

"Niin, se on helposti sanottu, naapuri", sanoi Swart, "mutta kun nyt eukkomme meiltä kysyvät, olemmeko olleet Belgiassa ja kuinka matka kävi, mitä me siihen vastaamme?"

"Vähät siitä!" sanoi pastorin Henrikki, "jokainen selvitkään pulastaan miten paraiten voi. Minä neuvon teitä — jos kohta se tuntuukin vähän painavalta — jo tänään nousemaan matkavaunuihin, niin te voitte jo huomen'aamuna olla Alt-Strelitsissä ja lopun matkaa te käytte jalkaisin. Teidän tavaranne minä toimitan pois rautatieltä ja lähetän jällestänne. Ja huomatkaas, mitä sanon: huomenna illalla istutte te kotona puuro-kupin ääressä".

"Luulenpa että se olisi parasta", sanoi Swart.

"Siinä olet oikeassa", sanoi Witt, "se olisi kyllä parasta".

"Ja, jos se tulee vähän maksamaan meille, niin ei se tee mitään", sanoi Swart. "No, hyvästi sitten, herra Henrikki! Kiiruhda nyt, naapuri, että pääsemme lähtemään!"

He menivät ja pian he istuivat matkavaunuissa. Ei kestänyt kauan ennenkuin he vaipuivat raskaaseen uneen, ja kello seitsemän seuraavana aamuna tulivat he nukkuvaan tilassa Alt-Strelitsiin.

Täällä söivät he kelpo aamiaisen ja sitten läksivät he jalkaisin kulkemaan kotoa kohden.

Omiin ajatuksiinsa vaipuneina astelivat he ääneti, puhumatta säännöllistä sanaa toisilleen.

Kalle Witt tosin silloin tällöin avasi suunsa ja joku sana myös silloin tällöin pääsi ukko Wittin huulilta, mutta ukko Swart oli huonolla tuulella; hän oli kovin harmissaan siitä, että hänen piti palata eukkonsa luo ja kotikyläänsä tyhjin toimin. Mitä oli nyt eukko sanova? Kuinka uskaltaisi hän eukkonsa kanssa kinailemaan? Olihan hän jo ennenkin aina saanut antaa perää, nyt tuli tämä kirottu matka lisäksi, nyt ei hän enää koskaan olisi saava rauhaa.

Frits Swart oli iloinen, hän meni onneansa kohden ja ajatteli nyt, mitä hän ja Dorotea sanoisivat toisilleen, kun ensimmäisen kerran kohtaavat toisensa.

Kalle Witt ei ylipäänsä ollut erittäin alakuloinen, saattoihan hän kantaa viheriäistä takkiaa yhtä hyvin kotikylässään kuin Berlinissä, ja kun se oli hänen yllänsä, täytyi kaikkien tyttöjen ehdottomasti luoda silmänsä häneen.

Ukko Witt ajatteli heinäntekoa ja ilmaa.

"Minä pelkään", sanoi hän, "että me ihan varmaan saamme raju-ilman illaksi. Taivas käy pilveen, ilma on niin helteinen ja karpäset ovat vihaiset. Joll'ei raju-ilma mene ohi, niin me olemme läpimärät, ennenkuin tulemme kotio".

"No, naapuri, jos ei muuta olisi kuin se", sanoi Swart, "märän takin me kyllä saamme jälleen kuivaksi, mutta saatpa nähdä, että me saamme märän vuoden. Kyllä meidän tilamme nyt on hauska. Saatpa nähdä, että tästä tulee kauhea loppu, muuten en tunne eukkoani oikein".

"Kuules, naapuri", sanoi Witt, "antaa ihmisten puhua mitä tahansa, me emme sano siihen mitään, vaan olemme vaiti kuin muuri! — Mutta kas, nyt rupeeikin jo satamaan".

He olivat jo lähellä kotoa, heidän kylänsä sijaitsi aivan heidän edessään, mutta nyt alkoi sataa oikein kuin saavista kaatamalla.

Ukko Swart veti Fritsin vähän syrjään ja sanoi:

"Kuules, poikani, minä tahdon vaan kysyä sinulta, enkö minä aina ole ollut hyvä isä sinua kohtaan. Enkö ole pitänyt huolta sinusta, kuin ainoasta lapsestani? Vastaa minulle! Enkö minä aina ole katsonut sinun parastasi?"

"Olette", vastasi Frits, "te olette aina ollut minulle hellä isä".

"Ja niin minä tahdon yhä edespäinkin olla", sanoi Swart, "ja mitä sinun kosimiseesi tulee, niin saat nähdä, että minä tarkoitan sinun parastasi, ja jos sinun äitisi panee vastaan, niin tule vaan minun luokseni, minä kyllä autan sinua. Sinä saat Dorotean, siitä saatat olla varma. Mutta nyt et sinä saa jättää minua pulaan — minä tosin voin itse siitä selvitä mutta, näetkös, minun ikäiseni mies ei mielellään tahdo tulla pahoin pidellyksi. Sinä tiedät että äitisi on hyvin kiivasluontoinen, jos sinä nyt lähdet edeltäkäsini kotio ja kerrot hänelle kaikki, niin voisi tapahtua että hän tyyntyisi eikä sanoisi minulle vihoissaan mitään. Ei sinun ensinkään tarvitse valehdella, sillä näetkös, poikani, valhe on valhe, mutta totuutta ei sinun myöskään tarvitse hänelle sanoa, ei se olisi hyvä hänelle. Sinä voit mennä keskietä ja sanoa, ettemme me tulleet Belgiaan, sentähden että meidät valtasi tiellä kauhea kodinkaipaus. Me tulimme niin surullisiksi ajattellessamme että olimme jättäneet hänen yksinään kotia, ja olimme sentähden päättäneet ennen matkustaa jälleen kotiin. Melkein niin pitää sinun sanoman, poikaseni. Mutta sinä et millään muotoa saa kertoa, että me olemme istuneet putkassa ja että meidät pantiin kiinni Strelitsissä — älä myöskään mainitse sanaakaan rahoista — muista se, ei sanaakaan rahoista! Sinä tiedät että äitisi on ankara siinä suhtein. Älä myöskään kerro hänelle mitään siitä, mitä meille tapahtui metsässä ja että meidät heitettiin ulos teatterista ja kuinka minä sain istua rautatiellä. Jos sinä sanot sanankin vaan, niin en minä näe enää rauhallista hetkeä koko elämässäni".

Frits lupasi olla vaiti, ja nyt läksivät hän ja Kalle kotoa kohden.

Molemmat ukot istahtivat ison pensaspuun alle. Siellä eivät he kuitenkaan olleet sateen suojassa. He istuivat hetkisen nojaten poskea kämmentä vastaan sanaakaan virkkaamatta.

Vihdoin sanoi Swart Wittille:

"Mitä on elämä, naapuri?"

"Se on totta, se", sanoi Witt, "siinä sinä olet oikeassa, sen minä olen aina sanonut".

"Mitä on elämä?" jatkoi Swart. "Ajatteles vaan, että me kahdeksan päivää sitten istuimme tässä omilla

rattaillamme, ja kuka silloin olisi voinut ajatella, että me tänään istuisimme tässä rankkasateessa, aivan kuin kaksi sammakkoa. No, minusta saa sataa kuinka paljon tahansa. Jos se vaan pian olisi ohi!"

"Se on minunkin ajatukseni", sanoi Witt, "jos se vaan pian olisi ohi!"

"Mitä on elämä?" sanoi vielä kerran Swart, "se on aivan kuin harava ilman hampaita, kuin aura ilman terää, kuin koira ilman häntää. Ja minä näytän sinulle sen toteen, naapuri. Tänään me olisimme olleet, Jumala ties, kuinka kaukana, ja nyt me istumme tässä kuin kaksi narria rankkasateessa".

"Sinä olet oikeassa", sanoi Witt, "tässä me istumme odotellen, kunnes sade on mennyt ohi. Jumala ties, kuinka kauvan me saamme istua tässä. Muuten minäkin olen tehnyt havaintoja. Kuinka on se mahdollista, että minulla on molemmat saappaani jalassani ja että minä kuitenkin olen hukannut toisen sukkani? Sinä kysyit minulta: mitä on elämä? ja nyt minä kysyn sinulta: missä on minun sukkani?"

"Sinun sukkasi? Mitä?" sanoi Swart, "oletko sinä viisas? Saappaat ovat jalassasi ja kuitenkin on toinen sukkasi poissa! Voihan semmoisesta menettää järkensä! Tämä on todellakin kaunis juttu".

"Samaa minäkin sanon. Se on varma, se", arveli Witt. "Enkä minä ensinkään voi käsittää, kuinka se on voinut tapahtua, olenhan minä muuten niin hirveän varovainen".

"Älä sinä turhia kehu!" sanoi Swart. "Sinä olet oikea lapsi semmoisissa asioissa. Onpa todellakin hyvä, että jälleen olemme kotona, muuten sinä vihdoinkin olisit menettänyt kaikki mitä sinulla on: pitkät korvat päästäsi, ja vihdoinkin olisit kai senkin kadottanut. Voiko kukaan ajatella hullumpaa: mies, jolla on saappaat jalassaan, kuitenkin hukkaa sukkansa! Ei se..."

KOLMASKOLMATTI LUKU.

Frits tulee kotio. — Kenenkä hän tapasi äitinsä luona, — Swart tulee hiipien sisään ovesta. — Ukkosta sateen jälkeen. — Kuinka kaikki kääntyy hyvään päin.

Ukkojen istuessa mietiskelemässä tämän elämän oloja, kiihuivat Kalle ja Frits nopein askelin kylää kohden. Kello saattoi olla viiden vaiheilla. Frits astui niin nopeasti että Kalle tuskin saattoi häntä seurata. Eikä kestänytkaan kauvan, ennenkuin he olivat sillä mäellä, josta saattoi silmäillä yli koko kylän.

He näkivät edessään rakkaan kotinsa.

Suloista on, kun näin ensi kerran pitkän poissaolon jälkeen näkee vanhempainsa asunnon, ja sydän sykkii kahta nopeammin tietäessämme että yhdessä noista olkikatkoisista asunnoista sykkii sydän meille, että uskollinen käsivarsi siellä odottaa saadakseen kiertäytyä kaulamme ympäri estääkseen meitä enää koskaan irti pääsemästä.

Niin sykki myös Frits Swartin sydän, kun hän näki kylän ja hänen silmänsä sattui hänen isänsä talon olkikattoon. Kuinka levollinen oli se sydän ollut hänen astuessaan ympäri avarassa maailmassa, kuinka kiireesti se nyt sykki, kun hän katseli vanhaa pesänsä; semmoinen olkikatto on kuitenkin paras koko maailmassa!

He lähenivät kotoa aina enemmän ja enemmän.

Nyt tulivat he tienhaaraan; siinä erosivat he, Kalle meni vasemmalle ja Frits oikealle, pitkin sitä kapeata tietä, joka johti hänen isänsä talolle.

Hän seisahtui lukkarin puutarhan luo.

Eikö hän saisi nähdä pikku Doroteansa?

Hän katsahti oksien välitse, vanha seljapuu oli jo kukkinut loppuun, ja kuinka tarkoin hän katselikin, niin ei siitä mitään apua ollut, ei siellä Doroteaa näkynyt.

Tyhmä poika, kuinka Dorotea olisi istunut siellä sateessa, sillä satoihan nyt!

Frits huokasi syvään ja jatkoi matkaansa. Pian oli hän kotitalon pihalla.

Siellä oli kaikki niin hiljaa ja rauhallista, ei hiirtäkään näkynyt liikkuvan siellä, ainoastaan sadepisarat

ne putoelivat pihan kivitykselle. Frits meni porstuan ovelle — ei, ajatteles — samalla syöksi vanha Vahti haukkuen häntä vastaan. "Oletko sinä hullu, vanha koira? Mitä, etkö sinä tunne isäntääsi enää?" No, nyt se sentään näki, kuka se oli, se hyppeli ilosta niin korkealle kuin sen vanhat jalat myönsivät, juoksi haukuskellen hänen ympärillään, hypähti pystyyn hänen rintaansa vastaan, joka karva sen vanhassa hännässä huusi: "hurraa! meidän Frits on tullut kotio!"

Frits meni porstuaan, sielläkään ei ollut ketään, hän meni kamarin ovelle ja nosti sen säppiä, ja hänen avatessaan ovea istui Dorotea ikkunan ääressä ja Fritsin äiti istui hänen vieressään; hän oli laskenut käsivartensa tytön kaulaan ja taputteli häntä poskelle ja oli niin syvään vaipunut keskusteluun, ettei hän kuullut poikansa astuvan huoneeseen.

"Rauhoitu, rakas Dorotea", sanoi hän, "kyllä minä ukkoa läksytän, kun hän tulee takaisin maailmanmatkoiltaan. Hän on lähettänyt pojan meiltä, ja hän on myös saava toimittaa hänet takaisin, ja jos hän ei tahdo, niin minä laulan semmoista virttä hänelle, että hän tulee lauhkeaksi kuin lammas".

Yht'äkkiä sai eukko nähdä Fritsin.

"Herra Jesus, Dorotea", huudahti hän, "tuossahan seisoo Frits, minun oma poikani! Puhu nyt, oletko se todellakin sinä?"

"No olen, minä se todellakin olen".

"Mistä sinä tulet, kuinka olet sinä päässyt ovesta sisään?"

Näin sanoessaan lankesi eukko hänen kaulaansa, suuteli häntä ja kysyi useita kertoja:

"Mutta Frits, mistä sinä tulet?"

"Kerro nyt, mitenkä sinun on ollut. Missä isäsi on? Eikö hänkin tule kotio, ja missä ovat Kalle ja naapuri Witt? Etkö sinä näe, että Dorotea seisoo tuossa, minkätähden et sinä mene pois antamaan hänelle suuta, pöllö?"

Ja Dorotea seiso siinä niin iloisena, suloisin riemu loisti hänen silmistään, mutta kainous maalasi ruusut hänen poskilleen. Hänestä tuntui kuin jos taivas olisi auennut, mutta kun hänen piti astua sinne sisälle, huusi ääni hänelle: "Seisahdu, mene takaisin! taivas ei ole ihmislapsia varten!" Sitten oli kuin jos hän olisi ollut avonaisella merellä, aallot hyppivät hänen ympärillään, milloin korkeina kuin vuoret, milloin syvinä kuin laaksot. Myrsky ajeli pilviä taivaalla. Mutta lähellä oleva satama viittasi häntä tulemaan luokseen, kukat tuoksuivat, satakielet lauloivat ja ääni huusi: tule, lapsi parka, myrsky on riehunut loppuun!

Frits oli tuskin uneksinut, että hän oli saava tämänlaisen vastaanoton, että hänen äitinsä itse oli käskevä häntä suutelemaan rakasta Doroteaansa. Mutta kun hän juuri aikoi syleillä tyttöä, syöksi eukko väliin ja eroitti heidät toisistaan.

"Poika", sanoi hän, "mitä sinä ajattelet! Eihän sinulla ole kuivaa tilkkaa ylläsi ja kuitenkin tahdot sinä syleillä Doroteaa. Minä tiedän mitä märkeksi tuleminen tahtoo sanoa! — Herra Jumala, enhän minä ensinkään ole muistanut kysyä sinulta, etkö sinä tahdo vähän ruokaa! Varmaan sinun on kovin nälkä?"

Niin sanottuaan riensi hän keittiöön, ja Frits ja Dorotea istuivat nyt kahden kesken tuvassa, ja jos kohta suu oli vaiti, niin puhuivat kuitenkin silmät ja puhuipa myös lämmin kädenpuristus, ja Dorotean pieni soma ruusu-suu vastasi niin moneen kysymykseen, kun Frits veti hänet likemmäksi itseään ja hänen huulensa tekivät kysymyksiä. Hän uudisti lakkaamatta samoja kysymyksiä, ja Dorotea loi alinomaa silmänsä maahan ja antoi hänelle saman vastauksen.

Niin istuivat he siinä onnellisina puhuen rakkauden suloista kieltä, lauloivat tuota ihanaa, vanhaa laulua, joka, kun sitä kerran on laulettu oikeaan aikaan, soi läpi koko elämän, mutta jota kukin ihminen laulaa ainoastaan yhden kerran elämässään.

Vihdoin tuli Swartin emäntä jälleen tupaan, hän oli kiiruhtanut niin paljon kuin suinkin oli voinut; onneksi oli hän tullut ajatelleeksi, että Frits tarvitsi vähän lämmintäkin ruokaa, ja se oli pidättänyt häntä niin kauvan keittiössä.

"Kas niin, Frits, syö nyt!" sanoi hän, "syö nyt niin paljon kuin vaan jaksat; et sinä ehkä olekaan saanut mitään suuhusi tänään? Ei, katsos Dorotea, katsos vaan, eikö hän ole kasvanut? Nouses oikein suoraksi, poikani: — eikö hän sinunkin mielestäsi ole kasvanut? — No istu nyt syömään, poikaseni! — Lihamakkara on vastikää otettu savusta ja minun munapuuroani pitää sinun maistaman! Missä isäsi on, missä viipyy hän? Nyt minä jo olen kysynyt sinulta sitä, jumala ties, kuinka monta kertaa, mutta en ole vielä saanut mitään vastausta!"

"No, äiti, te voitte olla huoletta, kyllä isä tulee, eihän hän vielä koskaan ole tullut liian myöhään illalliselle", vastasi Frits.

Niin he nyt istuivat jutellen ja puhellen, kysellen ja vastaellen, ja niinpä iltahämärässä jotakin kuului liikkuvan porstuassa, ovi aukeni ja ukko Swart tuli hiipien ovesta sisään kuin vanha syntinen. Mutta kun hän oli päässyt sisään, piilotti hän itsensä lukkarin taakse, jonka hän oli tavannut tiellä ja käskenyt tulemaan mukaansa, ottamaan vastaan ensimmäisen puustin.

"Hyvää iltaa!" sanoi lukkari.

"Hyvää iltaa!" sanoi ukko Swart, "olette kai kaikki terveet? Tottakai sinä sait minun kirjeeni? Herra jumala, kuin nyt sataa, minä olen märkä kuin koira!"

"Se tekee sinulle hyvää, sinä vanha maankuleksija", sanoi Swartin emäntä, "minkätähden annoit sinä Fritsin juosta yksin kotiin, minkätähden ette te tulleet yhdessä?"

"Sen minä tein vaan sulasta rakkaudesta sinuun", sanoi Swart, "olisi ehkä vaikuttanut haitallisesti sinuun, jos olisin tullut aivan äkki odottamatta, ilmottamatta itseäni edeltäkäsini. Sinä ehkä olisit kuollut paljaasta ilosta".

"Niin pahasti ei sentään, luullakseni, olisi minulle tapahtunut", sanoi Swartin emäntä. "Mutta ettekö tahdo tulla minun kanssani vähän, naapuri? Minulla olisi teille jotakin sanomista", sanoi hän lukkarille, vetäen häntä syrjään tuvan nurkkaan.

Eukko rupesi siellä lukkarille kertomaan tehneensä sen päätöksen, että Fritsin ja Dorotean pitäisi mennä toinen toisensa kanssa naimisiin.

"Ja, naapuri" sanoi hän, "minä kyllä olen saava sen asian päättymään tahtoni mukaan. Minä läksytän ukkoa aika lailla hänen kulkulaisuudestaan, niin että minä luulen hänen antavan perää".

Tuvan toisessa päässä seisoivat Swart puhellen Fritsin kanssa.

"Minä olen niin murheellinen mieleltäni kuin katumuspäivänä", sanoi ukko, "ja näetkös jos minä puolestani olenkin myöntäväinen, niin ei siitä ole mitään apua. Lukkarin minä kyllä voisin saada taipuvaiseksi, mutta äiti, hän kyllä tulee olemaan uppiniskainen, sen saat nähdä!"

"Ah, isä —"

"Mitä siitä on apua, että sinä puhut! Jos vaan se kirottu matka ei olisi ollut; mutta sillä tulee hän minua aina piinaamaan. Katsos, nyt tulee hän ja lukkari suoraan tänne meidän luoksemme. Nyt rajuilma alkaa!"

Frits meni pois Dorotean luo ja sitten he yhdessä menivät ulos huoneesta.

Ukko Swart seisoivat siinä kuin katuvainen syntinen.

"No, eukkoseni, älä nyt ole suutuksissa, vaan anna kaikki olla hyvin jälleen!"

"Semmoinen maankuleksija! Onko se säällistä, että vanha mies lähtee ympäri maailmaa kulkemaan vaan huvikseen ja kuluttamaan rahaa ja ottaa vielä päälle päätteeksi lapsi-raukan mukaansa! — Tai etkö sinä ole ottanut minulta pois minun ainoaa lastani?"

"Mutta, eukkoseni..."

"Suus kiinni, sanon minä! luulenpa ettet sinä ensinkään häpeä enää. Tahdotko vielä päälliseksi olla epäkohtelias minulle?"

"Tämä on todella hauskaa, tämä! Minä tulen kotio aivan läpimärkänä, ja sitten..."

"Vait! sanon minä. Minä en enää tahdo kuulla sanaakaan, sinä olet saanut tahtosi täytetyksi, ja nyt sinä istut siinä nokkosissa kaikkinen älynesi. Sinä olet nyt käynyt isoissa kaupungeissa, olet opettanut lapsille maanviljelysoppia, nyt sinä olet yhtä kelpollinen kuin se tyhmä yhdistys Güstrowissa, joka tietää kuinka ulkomaalla sontaa luodaan — sinä ehkä osaat nyt luoda sontaa ranskaksi, sinä — ja nyt sinä istut tässä kuin viides pyörä vaunujen alla! Nyt, sinä olet saanut *sinun* tahtosi tapahtumaan, nyt minä myös tahdon saada *minun* tahtoni. Minä en sen enempää enää tahdo puhua sinun tyhmästä matkastasi, en niin sanaakaan, mutta jos sinä saat semmoisia mielettömiä tuumia vielä toisen kerran päähäsi, niin saat nähdä muuta! Näetkös nyt, Frits on menevä naimisiin ja hän on saava lukkarin Dorotean, siihen saat sinä nyt paikalla myöntyä!"

"Ja minä myönnyinkin, Jumalan nimessä! Frits ja minä olemmekin jo suostun..."

"Sepä on kaunista! Vai niin, te teette sopimuksia keskenänne ja teillä on salaisuuksia, joista minä, hänen äitinsä, en saa tietää mitään".

"No no, eukko, jätä nyt se asia sikseen! Lukkari seisoo tässä, kysykäämme häneltä, antaako hän suostumuksensa siihen, että Frits nai hänen tyttärensä. No, mitä sanotte, naapuri?"

"Mitä minä sanon", sanoi lukkari, "minä sanon että se on suuri kunnia minulle, ja minä annan myöntymykseni silmänräpäystäkin arvelematta. Koulussa ei ollut ainoatakaan lasta, josta minulla oli niin suurta iloa kuin Fritsistä. Herra pastori sanoi myös, että kysyi hän siltä pojalta mistä tahansa piiplianhistoriasta ja katekismuksesta, niin hän osasi vastata. Maantieteessä oli tosin Kalle Witt parempi kuin hän, Kalle osasikin paremmin prameilla kuin Frits ja silloin kantoi hän lakkiaan kallellaan — mutta mitä ahkeruuteen ja hyviin tapoihin tulee, niin oli Frits häntä etevämpi ja sentähden annan minä myöntymykseni Dorotean nimessä. Saakoot he toinen toisensa, Dorotea on ollut niin surullinen viime aikoina, hän pitää niin sanomattoman paljon Fritsistä. Jumalalle olkoon kiitos ja kunnia, että se asia päättyi niin hyvin!"

NELJÄSKOLMATTI LUKU.

Tämä luku on viimeinen ja hauskin kaikista. — Me saamme huvittaa itseämme häissä. — Loppu.

Kaikki oli siis hyvin päättynyt.

Syksy läheni, kellertävä vilja lainehti vainiolla, se odotti vaan leikkaajain viikatteita. Ja eräänä päivänä viikatteet tulivat ja vilja leikattiin.

Frits niitti ja Dorotea sitoi, ja kun tyttö ei ehtinyt seurata, mitä tapahtui välistä, laski hän viikatteensa pois käsistään ja kokosi viljan sitomiin, kunnes Dorotea sai hänet kiinni.

Kun ruissitomet olivat kuivaneet ja olivat ajettavat kotiin, heitti Frits ne ylös rattaille ja Dorotea teki kuormaa. Sen hän tekikin niin hyvin kuin jos hän olisi ollut siihen tottunut lapsuudesta asti.

Ukko Swart hymyili ja hieroi hyppysiään tyytyväisenä.

"Eukkoseni", huudahti hän, "tules tänne katsomaan tätä kuormaa, löytyykö ketään, joka voisi tehdä sitä paremmin. Tämän kuorman on Dorotea tehnyt!"

"Ei", sanoi eukko, "kuinka on mahdollista, isä, tehdä näin hevoskuormia ja puhua yläsaksaa ja laulaa kauniita lauluja ja lukea kirjoitusta? Ei, semmoista miniää ei löydy toista maailmassa".

"Siinä sinä olet oikeassa, naapuri", sanoi Witt. "Enkö minä aina ole sanonut sitä? Minä todellakin soisin, että hän olisi *minun* miniäni ja että Kalle olisi ottanut hänet".

"Se olisi ollut synty tyttölle, hän on liian hyvä hänelle", sanoi Swart, "ei naapuri, hän on ja tulee aina olemaan *minun* miniäni".

Elonkorjuun aika oli ohi.

Dorotea istui nyt myötäjäisiään neuloen ja Frits tutki almanakkaa, ainoastaan nähdäkseen kuinka pitkältä vielä oli ensimmäiseen perjantaihin Mikonpäivän jälkeen.

"Ei", sanoi ukko Swart, "kuinka se poika on muuttunut! Koko päivän pitkään ei hän muuta tee kuin lukee almanakkaa, ja sitä ei hän ennen koskaan käskemättä tehnyt".

"Oppia on ikä kaikki", vastasi lukkari, "ja jos hän nyt lukee almanakkaa, niin tekee hän sen ilman tähden, nähdäkseen, onko nyt oikea aika ajaa heinät latoon".

Sunnuntai tuli.

Lukkari soitti, Fritsin ja Dorotean astuessa rinnatusten kirkkoon. Tänään oli heidän häänsä. Schultz, Bolt, Suhr, Witt ja muut naapurit astuivat vaimoineen heidän jälestään.

Kellot eivät koskaan ennen olleet soineet niin kauniisti kuin tänään.

"Ei, kuulkaas vaan kuinka lukkari osaa soittaa tänään, ja kuinka hän osaa pitää tahtia, mutta nyt

onkin Dorotean häpäivä!"

Kun he tulivat kirkonportille, syntyi äkkiä pieni hälinä tässä rauhallisessa juhla-kulkuessa.

"Mikä nyt on tapahtunut?" kysyttiin toinen toiseltaan.

Ja Swartin emäntä tunkihe niin nopeasti kuin voi Dorotean luo ja itki ja huusi.

"Ah, minun Jumalani, että piti käymän näin, lapseni! Juuri tällä samalla paikalla olen minä kerran käyttänyt itseni niin häpeällisesti sinua kohtaan. Rakas tyttäreni, sano, voitko sinä antaa minulle sitä anteeksi?"

"Sydämmestäni sen voin!" sanoi Dorotea ja kiersi käsivartensa hänen kaulansa ympäri, ja Frits hyväili ja lohdutti myös häntä sanoen että hän voisi olla huoletta, Dorotea oli jo kauvan sitten antanut kaikki anteeksi!

"Niin", sanoi ukko Swart, "eukko on välistä vähän pikavihainen, mutta, naapuri, hänen sydämensä on hyvä".

Ja he menivät kirkkoon.

Pappi seisoi alttarilla, eikä kestänyt kauvan ennenkuin lukkari tuli. Kiire hänellä oli, Jumala nähköön! Pientä lötkötystä juosten hän tuli pyyhkien hikeä pois otsastaan; mikä juhllallinen muoto, mikä ryhti hänessä oli! Mutta tänään hän olikin kahdenkertaisessa ominaisuudessa tässä: isänä ja lukkarina.

Pastori piti puheensa. Hän puhui suruista ja iloista, jotka tulisivat kohtamaan heitä heidän avioliitossaan. Ja kun hän selitti heille, mitä rakkaus oli, puristivat he äänettömästi toinen toisensa kättä, ja kun hän kysyi heiltä, tahtoisivatko myötä ja vastoinkäymisessä elää ja rakastaa toinen toisiaan, kuului selvä, kaikua "tahdon" kumpaisenkin huulilta, niin että selvään kuului vastauksen tulleen sydämmestä.

Ja kyneleet valuivat pitkin Dorotean poskia, hänen pimeä yönsä oli nyt kadonnut, aurinko oli noussut, ja päivänpaistetta tuli hänen sydämmeensä.

Nyt tuli Swart astuen pitkin kirkonkäytävää kiittämään pastoria hänen kauniista puheestaan ja kysymään, sopisiko herra pastorille ja tahtoisiko hän tehdä heille sen kunnian, että hän tulisi maistamaan eukon kanasoppaa ja tahtoisivatko rouva pastorska ja pastorin rakkaat lapset myös käydä häätalossa. Pastori vastasi, että hänelle oli suurta huvia saada olla tämmöisissä häissä ja että hän ja koko hänen perheensä, isot ja pienet, tulisivat.

Nyt koko hääseurue läksi kotiinpäin.

Syömään ruvettaissa sai Swartin emäntä kiirettä; vaikka hän olikin kovin "ruumiikas", juoksi hän ympäri keittiöstä kamariin ja kamarista keittiöön. Hän antoi Swartille kolauksen niskaan, että hän istuisi suurempana, ja kyökkipiika sai korvapuustin keittiössä, sentähden että hän oli kaatanut vadillisen kanasoppaa ukko Wittin syliin. Lyhyesti sanottuna, emäntä ehti kaikkialle, mutta hänellä oli kuitenkin aikaa käydä kehoittamassa vieraitaan syömään hänen makupalojaan, milloin siellä, milloin täällä.

"No, hyvä lukkari, ottakaat nyt vaan vielä vähän lisää. Ei täällä nyt ruoka kesken lopu!"

Ja lukkarin luota meni hän papin luo:

"Te ette syö mitään, herra pastori! Tässä on oikein hyvä pala", sanoi hän, pannen kokonaisen kanan pastorin lautaselle.

Niin kävi hän yhden luota toisen luo, pitäen huolta vieraistaan.

"Ottakaat nyt eteenne, ottakaat eteenne! Vielä pieni palanen! Kas niin, kyllä te nyt tuon vielä jaksatte syödä. Eihän joka päivä häissä olla!"

Herra pastori esitti morsiusparin maljan, ja kun se oli juotu, nousi lukkari seisolle:

"Mitä siihen tulee, niin emme me molemmat vanhat, naapuri Swart ja minä, voi muuta tehdä kuin ahkeroida yksimielisyyttä. Morsiamen isänä seison minä tässä ja puhun Doroteasta ja Fritsistä, ja jos he tulisivat epäsopuun kerran ja antaisivat toisilleen katkeria sanoja, niin rakkaus lentäisi tiehensä ja se ei voisi käydä laatuun, ja silloin te istuisitte kuin sammakot liukkaalla jäällä. Herra pastori ymmärtää minua kyllä!"

"Eläköön lapsemme!" huusi Swart.

"Eläköön!" huusi myös Witt.

"Eläköön morsiuspari!" huusivat kaikki muut, ja niin he kaikki kilistelivät lasia.

Kun malja oli juotu, tuli Jaakko Schultz juosten:

"Nyt musikantit tulevat! Nyt musikantit tulevat!"

Pian oli joka kynsi noussut pöydästä, pöydät ja penkit muutettiin pois melkein salaman nopeudella ja musikantit alkoivat soittonsa.

"Pois tieltä! pois tieltä!" huusi Swart Juhaniille.

Ensin tulivat Dorotea ja Frits.

"Kuinka kaunis hän on; ja kuinka Frits puristaa hänen kättään! Katsos vaan, kuinka hyvin hänen lenkinsä istuu ja kuinka kruunu hänen päässään on kaunis! Niin, Riika, sen minä sinulle sanon, että jos tänä iltana joku tulisi minua kosimaan, niin minä hänen ottaisin kohta".

Nyt tuli pastorin Henriikki Karolina rinnallaan.

"Kuka se on, Riika?"

"Pastorin Henriikki".

"Ja kuka tyttö on?"

"No, etkö sinä häntä tunne? Se on pitäjävoudin Karolina!"

Heidän jälestään tuli Kalle Witt pastorin Lovisan kanssa.

"Kas vaan hänen viheriäistä takkiaan!"

"Niin, naapuri, hän on aivan tikan näköinen, jolta on revitty häntä pois".

Nyt tulivat Swart Wittin emännän ja Witt Swartin emännän kanssa.

"Katsos vaan eukkoa, kuinka keveä hän on! On siinä hyvä työ hänen tansittamisessaan".

Niin arveli myös ukko Wittkin. Hän sylkäisi kouriinsa.

Nyt alotti Swart tanssin.

"Ei niin liukkaasti, naapurin-emäntä, vitkaan ja arvokkaasti, jalat kauniisti ulospäin ja hieno käännös!"

Nyt Juhani riisui takin yltään, pani hattunsa kallelleen ja meni pois Fredrika Schultzin luo:

"No koetetaanpas mekin!"

Riika oli valmis, laski kätensä Juhaniin olkapäälle, tasoitti huiviaan ja esiliinaansa. Ja nyt sitä mentiin, Juhani löi tahtia sekä käsivarsillaan että jaloillaan.

"Tämä on liian vitkaista tahtia, soittomiehet! Nopeammin, nopeammin!"

Ja hän notkisti polviaan, levitti jalkojaan ja lensi pitkin lattiaa Riika vieressään.

"Varokaas itseänne, jokainen! Karttakaat varpaitanne, herra pastori! Pois jalkasi tieltä, Kalle Schröder!"

Ja Juhani hän tanssi kuin poika iloisesti ympäri huonetta; ja, nähkääs vaan! Kalle Krüger, Frans Flück ja Kalle Dus seurasivat hänen esimerkkiään.

"Tules tänne, pikku Jaakko, poikaseni! Kiiruhda tänne, muuten tanssivat he sinun nurin, poika pahaseni!"

Juhani teki aika hyppäyksen ylös ilmaan. Herranen aika, kuinka hän osasikin hypätä! oikein ihmeen tavalla osasi hän heittää jalkojaan!

"Hei, pojat!" kiljasi hän.

Hän tanssi uusia "tuuria", sitä ei yksikään muista osannut tehdä — ensin eteenpäin, sitten takasin ja

sitten ympäri, hän juoksi ja hyppäsi ja polki jalkaa aivan kuin kissa, joka on sattunut saamaan yhden jalkansa veteen, kunnes ukko Bolt vahingossa tuli antaneeksi hänelle semmoisen tölmäyksen, että hän tuli istumaan suoraan Swartin emännän syliin.

Nyt tuli "nelituuria", sitten "engelskaa" ja lopuksi "kuusituuria".

Kun se oli tanssittava, meni lukkari papin luo.

"Herra pastori, mitä te arvelette?" sanoi hän.

"Mistä niin, hyvä Suhr?"

"Minä tarkoitan, arveletteko te olisiko asianhaarain mukaista, jos minä ottaisin pienen pyörähdyksen Swartin emännän kanssa?"

"No, miksi ei se kävisi laatuun? Soisin itsekin, että olisin vähän enemmän keveäjalkainen kuin olen", vastasi pastori.

Pari silmänräpäystä sen jälkeen lensivät nankiinihousut ja puuvillahame yli permannon, ja pitäjänvoudin Frits sanoi:

"Katsokaas lukkaria! Meidän ei tarvitse lukea katekismus-läksyämme huomiseksi".

Nyt alettiin "muiskutanssi". Kenenkä lukkari ottaisi tanssittavakseen siihen tanssiin?

Mutta hän meni ensin pastorin luo kysymään, mitä hän arveli suutelemisesta.

"Riitelisiköhän se minun papillista arvoani vastaan?" kysyi lukkari.

"Suudelkaa te vaan, minkä jaksatte, Suhr", vastasi pastori.

Ja lukkari meni Swartin emännän luo, kumarsi hänen edessään ja — yks kaks! suikkasi hänelle suuta vasten huulia.

"Oh, herra jesta, lukkari!" huudahti eukko säikähdyksissään.

Mutta lukkariin oli tuo yleinen iloisuus nyt tarttunut, hän tanssitti eukkoa ja joka kerralta kuin hän käänsi hänet ympäri, antoi hän hänelle aika suudelman.

"Nyt lukkari tulee ihan hulluksi!" sanoi Swart.

Lopuksi tanssivat he iso-isän tanssin:

"Un als uns' Grossvater de Grossmutter nahm,
Da war uns' Grossvater ein Brüdigam".

[Ja kun iso-isämme iso-äidin sai,
Niin silloin ol' iso-isä sulhona kai!]

Swart tanssi Wittin emännän kanssa.

"Kas niin, naapurin emäntä", sanoi hän, "nyt oikealle, nyt vasemmalle, sitten ympäri; no, sehän menee mainiosti!"

Kun nyt iso-isän tanssi oli tanssittu istahivat vanhat huoneen yhteen nurkkaan korttia pelaamaan.

"Ruutua ulos! Tunnusta!"

Mikä onni sillä seppä-veitikalla on, hän varmaankin kurkistaa Wittin korttiin, sillä ukko Witt hän hukkaa hukkaamistaan.

"Hyvästi, herra pastori! — No, joko te menette pois! Vastahan kello on lyönyt kaksitoista. — Hyvästi, rouva pastorska! Kiitoksia vaan käymisestäänne! Älkää vaan langetko! — Frits, missä sinä nahjustelet? Tule lyhdyllä näyttämään valkeata rouva pastorskalle! — Missä se kelvoton poika nyt on? — Antakaat anteeksi! minä tulen itse saattamaan! Naapuri Bolt, ota sinä minun korttini. Wittin on vuoro pelata ensin!"

Päivä rupee jo koittamaan, idässä leveä, punanen juova ennustaa auringon tuloa, ja pian heittää se ensimmäiset säteensä ikkunasta sisään. Pastori ja lapset ovat jo aikaa sitten menneet kotiinsa, mutta ukko Buring hän vielä istuu viuluansa vinguttamassa, ja lukkari nojaa itseään seinää vastaan, hän on niin väsynyt. Nyt tulee Riika kyökistä ämpärineen ja Karolina tulee luutaneen ja Juhani lattiasukaneen!

nyt on permannon puhdistustyö alkava.

"Mikä hauska alku ja mikä hauska loppu!" huusi ukko Swart hypäten korkealle ilmaan lyöden kätensä yhteen ilosta, "hyvästi, tervetuloa taas päivällisille, ja huomenna me poljemme vielä jalkaa ja syömme rämpiäiset! Kas niin, hyvää huomenta! Onnellista kotimatkaa! Katso eteesi, naapuri Witt, äläkä lankee portailla".

* * * * *

Jos, lukijani, tahdot tietää vielä jotakin niistä henkilöistä, joiden tuttavuuteen olet tullut tässä kertomuksessa, niin tartun sinun käteesi ja vien sinut eräänä sunnuntai-iltana pois lukkarin hakaan.

Seljapuu kukkii, lehdet ovat tuoreet ja viheriäiset ja satakielinen laulaa. Kaikki on kuin ennen, ja jos ei muuta tietäisi, voisi luulla, ettei hetkeäkään ole kulunut siitä kuin viimeksi olimme täällä vieraissa.

Frits ja Dorotea seisovat taasen käsi kädessä, mutta heidän edessään makaa hiekassa pari kultakuttrista lasta, tahi poikaa tuota oikeata kelpolajia — niistä kerran tulee kaksi oikein uljasta miestä, — ja Dorotea kumartaa itsensä pienimmän yli, nostaa hänen seisomaan, silittää hänen tukkaansa, katselee hänen silmiinsä ja suutelee rakasta lastaan. Frits, vanhin pojista, nousee seisomaan, juoksee pois isänsä luo ja ojentaa käsivartensa kuin jos hän tahtois sanoa:

"Minä kanssa! Minä kanssa! Minä tahdon istua isän käsivarrella. Minkätähden äiti ottaa vaan pikkuveljen!"

Ja äiti huutaa hänelle.

"Tule tänne, poikaseni, tule!"

Ja hän ottaa luumuja taskustaan ja näyttää hänelle.

"Kas tässä! Tässä on sinulle luumuja! Kiiruhda tänne ja tule minun luokseni!"

Hän tulee ja eukko ottaa lapsen polvelleen.

"Hän ei vielä oikein osaa käydä", sanoo Swart. "Hän ei osaa oikein pitää tasapainoa. Se pikkunen on paljon rotevampi".

Ja Dorotea vie pienokaisen iso-isälle ja iso-isä antaa hänen pidellä piippua ja kiikuttaa häntä polvellaan.

"Kuinka viisas ja ymmärtäväinen se on!" sanoo Swart. "Se oikein repii piipun suustani. Kyllä hänestä vielä tulee aika mies, kun kerkii!"

"Sitä minäkin arvelen", sanoo lukkari, "sen minä sanon, Swart, että hänessä on kova luonto. Ajatteles vaan, eilen istui hän minun polvellani ja veti minua niin parrasta, että vedet tulivat silmiin. Sen minä sanon sinulle, Dorotea, että älä sinä anna niiden saada tahtonsa kaikessa, se vaan kehnontaisi niitä".

Dorotea ottaa nyt taas pienokaisensa käsivarrelleen, suutelee hänen pientä suutaan ja taputtelee hänen poskiaan.

Ukko Swart, hän istuu tuijottaa maahan niin syvämietteisen näköisenä, kuin jos hän itseksensä tuumailisi erinomaisen tärkeitä asioita ja hänen ajatuksensa olisivat pitkään matkain päässä.

Nyt hän taasen kohottaa päätään, hänen vanhoista ryppyisistä kasvoistaan loistaa ilo ja onnellisuus.

"Ei, lukkari", sanoo hän, "sitä en minä luule. Dorotea kasvattaa kyllä lapset hyvin. Katsos vaan Fritsiä! *Minä* olen lyönyt häntä, äiti on lyönyt häntä, ja *sinäkin* olet tehnyt parastasi, ja kuitenkin meni hänen kasvatuksensa vinoon, sillä kun hänen piti lähteä matkalle ulos maailmaan, oli hän tyhmä nahjus. Eikä siitä matkastakaan ollut hänelle suurta hyötyä — se täytyy minun tunnustaa. Mutta Dorotea, hän on tehnyt Fritsin siksi mieheksi kuin hän nyt on; paljaalla ystävyydellä, kauniilla sanoilla, suudelmilla ja hyväilyillä on hän vasta tehnyt hänestä oikean miehen. Katsos vaan häntä! Dorotea on paljaalla lempeydellä osannut tehdä niin, että minun melkein täytyy hävetä vanhoina päivinä poikani rinnalla — se matka oli tyhmä juttu, mutta se kuitenkin teki sen, että Frits ja Dorotea saivat toinen toisensa, sentähden älkäämme nyt enää puhuko koko matkasta mitään — vaikka kohta ihmiset laskettelevatkin sukkeluuksiaan sen johdosta, niin laskekoot, ei se meihin koske! Eukkoni ja minä elämme nyt rauhassa ja sovussa, aivan kuin ensimmäisinä hääpäivinä, ja, naapuri, siitä nyt ei ole kysymystäkään, ettei ne hyvät päivät, joita sinä nyt vietät, ole tulleet sinulle Dorotean, ainoastaan Dorotean ansiosta... Ja katsos vaan poikaa! hänessä sinä voit selvästi nähdä, että se, jonka hyvää Jumala tarkoittaa, sille antaa hän hyvän vaimon!"

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this

eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase "Project Gutenberg" associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than "Plain Vanilla ASCII" or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original "Plain Vanilla ASCII" or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, "Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation."
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain "Defects," such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the "Right of Replacement

or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you ‘AS-IS’, WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™’s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation’s EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state’s laws.

The Foundation’s business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation’s website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to

maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.